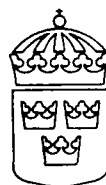


# Riksdagens protokoll

## 1988/89:45



Protokoll  
1988/89:45

14 december 1988

---

### Debatter m. m.

#### Onsdagen den 14 december

Meddelande om val av en riksdagens ombudsman . . . . .	5
Inkomstskatten för år 1989, m. m. . . . .	10
Reavinstbeskattning av andelar i handelsbolag, m. m. . . . .	49
Marin ledning på ostkusten . . . . .	66
Kustbevakningens sambandscentraler . . . . .	67
Godkännande av 1987 års internationella naturgummiavtal . . . . .	69
AP-fondens medverkan i en ny penningmarknadscentral m. m. . . . .	74
Verksamheten inom Europarådet . . . . .	76
Ändring i luftfartslagen . . . . .	83
Meddelande om morgondagens sammanträde . . . . .	89
Styrelserepresentation för anställda . . . . .	89
Statlig personalpolitik . . . . .	102
Lokaliseringsbidrag, m. m. . . . .	115
Meddelande om interpellation	
1988/89:97 av Ulf Melin (m) om ökade resurser till grundvux för flyktingar och invandrare . . . . .	132
Meddelande om frågor	
1988/89:347 av Birger Schlaug (mp) om åtgärder mot viss annonsering för försvaret . . . . .	133
1988/89:348 av Birger Rosqvist (s) om Riksradios utlandssänd- ningar . . . . .	134

### Avgjorda ärenden

#### Onsdagen den 14 december

<i>Jordbruksutskottets betänkande</i>	
1988/89:JoU6 Särskilda åtgärder med anledning av algblooming och säldöd . . . . .	5

Prot.	<i>Konstitutionsutskottets betänkande</i>	
1988/89:45	1988/89:KU13 Nationaldagen som helgdag, m.m. ....	5
	<i>Skatteutskottets betänkande</i>	
	1988/89:SkU3 Ändrade regler för skogskonto .....	5
	<i>Lagutskottets betänkanden</i>	
	1988/89:LU12 Dödsboäggande och samäggande av jordbruksfastighet m.m. ....	5
	1988/89:LU13 Produktsäkerhetslag .....	5
	<i>Näringsutskottets betänkande</i>	
	1988/89:NU3 Ett kontobaserat system för registrering av aktier m.m. ....	5
	<i>Skatteutskottets betänkanden</i>	
	1988/89:SkU4 Inkomstskatten för år 1989, m.m. ....	9
	1988/89:SkU16 Reavinstbeskattning av andelar i handelsbolag, m.m. ....	9
	<i>Konstitutionsutskottets betänkande</i>	
	1988/89:KU17 Justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1988/89 års riksmöte .....	66
	<i>Finansutskottets betänkanden</i>	
	1988/89:FiU7 Tilläggsbudget I: civildepartementet .....	66
	1988/89:FiU8 Tilläggsbudget I: finansdepartementet .....	66
	1988/89:FiU9 Riksgäldskontorets medverkan i en ny penningmarknadscentral m.m. (tilläggsbudget I) .....	66
	<i>Utrikesutskottets betänkande</i>	
	1988/89:UU16 Europarådets bosättningsfond (tilläggsbudget I) ..	66
	<i>Försvarsutskottets betänkanden</i>	
	1988/89:FöU5 Folkkrättsskydd för journalister .....	66
	1988/89:FöU6 Marin ledning på ostkusten .....	66
	1988/89:FöU7 Försvarsforskning .....	67
	1988/89:FöU8 Kustbevakningens sambandscentraler .....	67
	1988/89:FöU9 Tilläggsbudget I, m.m. ....	69
	<i>Utbildningsutskottets betänkande</i>	
	1988/89:UbU8 Tilläggsbudget I .....	69
	<i>Näringsutskottets betänkande</i>	
	1988/89:NU4 Godkännande av 1987 års internationella naturgummiavtal .....	69

<i>Finansutskottets betänkande</i>	Prot.
1988/89:FiU13 AP-fondens medverkan i en ny penningmarknads- central m.m. ....	1988/89:45 69
<i>Utrikesutskottets betänkande</i>	
1988/89:UU10 Verksamheten inom Europarådet .....	69
<i>Trafikutskottets betänkande</i>	
1988/89:TU5 Ändring i luftfartslagen .....	69
<i>Arbetsmarknadsutskottets betänkanden</i>	
1988/89:AU6 Styrelserepresentation för anställda .....	89
1988/89:AU7 Statlig personalpolitik .....	89
1988/89:AU8 Tilläggsbudget I .....	89



Onsdagen den 14 december

Kl. 09.00

*Meddelande om val av  
en riksdagens ombuds-  
man*

**1 §** Justerades protokollet för den 6 december.

**2 § Meddelande om val av en riksdagens ombudsman**

Talmannen meddelade att val av en riksdagens ombudsman skulle ske vid morgondagens sammanträde.

**3 §** Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1988/89:N15–N20 till näringsutskottet

**4 §** Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1988/89:KU15 och KU16

Skatteutskottets betänkanden 1988/89:SkU5, SkU10–SkU12 och SkU15

Justitieutskottets betänkande 1988/89:JuU11

Kulturutskottets betänkanden 1988/89:KrU6 och KrU7

Trafikutskottets betänkande 1988/89:TU6

Jordbruksutskottets betänkande 1988/89:JoU11

ADNäringsutskottets betänkanden 1988/89:NU6–NU10

**5 §** Företogs till avgörande jordbruksutskottets betänkande 1988/89:JoU6,

konstitutionsutskottets betänkande 1988/89:KU13, skatteutskottets betän-

kande 1988/89:SkU3, lagutskottets betänkanden 1988/89:LU12 och LU13

samt näringsutskottets betänkande 1988/89:NU3 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 44).

**Jordbruksutskottets betänkande 6**

*Mom. 6* (Askö och Kristineberg)

Reservation 1 av Karl Erik Olsson m.fl. bifölls med 178 röster mot 147 för utskottets hemställan.

*Mom. 8* (Östersjölaboratorium)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 59 för reservation 2 av Karl Erik Olsson m.fl. 46 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 10* (det internationella miljösamarbetet)

Utskottets hemställan bifölls med 182 röster mot 143 för reservation 3 av Hans Gustafsson m.fl.

*Mom. 11* (icke-spridningsavtal)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

*Mom. 12* (u-landsstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 21 för reservation 5 av Roy Ottosson. 54 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 14* (kvävetillförseln från jordbruk och reningsverk)

Utskottets hemställan bifölls med 150 röster mot 113 för reservation 6 av Karl Erik Olsson m.fl. 58 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 15* (avgift på kvävegödsel)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 21 för reservation 7 av Roy Ottosson. 59 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 16* (biobränslen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Karl Erik Olsson m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 17* (återförande till våtmark)

Utskottets hemställan bifölls med 183 röster mot 77 för reservation 9 av Karl Erik Olsson m.fl. 64 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 18* (avveckling av massaindustrins utsläpp)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 117 för reservation 10 av Karl Erik Olsson m.fl. 61 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 19* (Vallvik)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 77 för reservation 11 av Karl Erik Olsson m.fl. 63 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 20* (förbud mot användning av klorblekta pappersprodukter)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 41 för reservation 12 av Jan Jennehag och Roy Ottosson. 61 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 21* (halogenerade ämnen)

Utskottets hemställan bifölls med 223 röster mot 40 för reservation 13 av Jan Jennehag och Roy Ottosson. 62 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 22* (PCB)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 117 för reservation 14 av Karl Erik Olsson m.fl. 62 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 23 (utsläppen från trafiken)*

Utskottets hemställan bifölls med 186 röster mot 78 för reservation 15 av Karl Erik Olsson m.fl. 61 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 24 (Öresundsförbindelserna och flygets utsläpp m.m.)*

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 34 för reservation 16 av Jan Jennehag och Roy Ottosson. 70 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 25 (katastrofersättning)*

Utskottets hemställan bifölls med 147 röster mot 116 för reservation 17 av Karl Erik Olsson m.fl. 62 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 26 (handlingsplan)*

Utskottets hemställan bifölls med 240 röster mot 19 för reservation 18 av Jan Jennehag. 63 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 27 (marina reservat)*

Utskottets hemställan bifölls med 197 röster mot 63 för reservation 19 av Lars Ernestam m.fl. 64 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 28 (anslag till länsstyrelserna)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Karl Erik Olsson m.fl. – bifölls med acklamation.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Konstitutionsutskottets betänkande 13**

*Mom. 1 (nationaldagen som helgdag)*

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 42 för reservation 1 av tredje vice talman Bertil Fiskesjö och Bengt Kindbom. 6 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 2*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. 3 (under andra världskriget internerade)*

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 43 för reservation 2 av Bo Hammar. 4 ledamöter avstod från att rösta.

**Skatteutskottets betänkande 3**

*Mom. 2 (insättningsregler)*

Utskottets hemställan bifölls med 261 röster mot 63 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl.

*Mom. 3 (uppskovstid)*

Först biträddes reservation 2 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 86 röster mot 39 för reservation 3 av Kjell Johansson och Ingrid Hasselström Nyvall. 198 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 202 röster mot 84 för reservation 2 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 38 ledamöter avstod från att rösta.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Lagutskottets betänkande 12**

*Mom. 4 (ställföreträdare för dödsbon)*

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 42 för reservation 1 av Ulla Orring och Lola Björkquist. 2 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 5 (delgivning med dödsbon)*

Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 148 för reservation 2 av Rolf Dahlberg m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 7 (övergångsbestämmelserna till ändringarna i ärvdabalken)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Elisabeth Persson – bifölls med acklamation.

*Mom. 8 (samägande av jordbruksfastighet)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Ulla Orring och Lola Björkquist – bifölls med acklamation.

*Mom. 9 (tillståndsplikt enligt jordförvärvslagen)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Rolf Dahlberg m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 10 (förutsättningar för förvärvstillstånd)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rolf Dahlberg m.fl. – bifölls med acklamation.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Lagutskottets betänkande 13**

*Mom. 5 (annan nyttighet)*

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 79 för reservation 1 av Ulla Orring m.fl.

*Mom. 6 (produktskador på miljön)*

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 22 för reservation 2 av Elisabet Franzén. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Mom. 7 (val av adressat för ålägganden)*

Utskottets hemställan bifölls med 187 röster mot 135 för reservation 3 av Rolf Dahlberg m.fl.

*Mom. 8 (tvingande regler om ansvarsförsäkring)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Elisabet Franzén – bifölls med acklamation.

*Mom. 9 (näringsidkares inbördes förhållanden)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Rolf Dahlberg m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 12 (konsumenters och miljöorganisationers talerätt)*

Utskottets hemställan bifölls med 296 röster mot 25 för reservation 6 av Elisabet Franzén.

*Mom. 13 (näringsidkares talerätt)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Rolf Dahlberg m.fl. – bifölls med acklamation.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Näringsutskottets betänkande 3**

*Mom. 1 (regeringens förslag m.m.)*

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 20 för reservation 1 av Elisabet Franzén. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Mom. 2 (remissbehandling av lagförslag)*

Utskottets hemställan bifölls med 165 röster mot 155 för reservation 2 av Hadar Cars m.fl.

*Mom. 3 (utredning om värdepappershandeln)*

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 22 för reservation 3 av Elisabet Franzén. 1 ledamot avstod från att rösta.

**6 § Föredrogs**

skatteutskottets betänkanden

1988/89:SkU4 om inkomstskatten för år 1989, m.m. (prop. 1988/89:46) samt 1988/89:SkU16 om reavinstbeskattning av andelar i handelsbolag, m.m. (prop. 1988/89:55 och skr. 1988/89:7).

Talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling skatteutskottets betänkande 4 om inkomstskatten för år 1989, m.m.

**Anf. 1 BO LUNDRÉN (m):**

Herr talman! Även om jag under denna gemensamma överläggning kommer att yrka bifall till samtliga de 17 reservationer som har moderat medverkan, kommer jag bara att begära votering och rösträkning vad gäller reservationerna 1 och 14 i skatteutskottets betänkande nr 4. Orsaken är att man därmed får votering och rösträkning på dels den första reservationen som är moderat, dels den första gemensamma borgerliga reservationen. Röstsiffrorna torde i stort sett bli desamma, oavsett hur många rösträkningar och voteringar jag sedan skulle begära. Jag anser att det inte skall vara ett självändamål att begära rösträkning och votering. Det innebär ju bara att vi riksdagsledamöter binds vid någonting som inte ger någon effekt, när vi i stället skulle kunna ägna oss åt våra huvudsakliga uppgifter, dvs. att debattera, att producera bra motioner och att också skapa opinion i och utanför riksdagshuset för den politik vi står för.

Därmed går jag över till det ärende vi har att behandla. Vi i moderata samlingspartiet har gjort en uppdelning när det gäller betänkande 4 så till vida att Hugo Hegeland kommer att ta upp de mycket viktiga frågor som behandlas i betänkandet och som rör pensionärernas beskattning. Jag kommer själv att ta upp frågor rörande inkomstbeskattningen i allmänhet.

Herr talman! Medborgarna i Sverige har i flera avseenden ingen valfrihet. Till följd av att deras inkomster efter skatt är alltför låga utlämnas de ofta till de alternativ politiker beslutar om. Ordet utlämnas kan synas för starkt men står ändå helt klart i samklang med den verklighet vi alla känner. Fungerar inte den offentliga sjukvården eller den offentliga barnomsorgen finns för flertalet medborgare inga ekonomiskt möjliga alternativ. De som finns kostar mycket, eftersom de inte subventioneras. De som inte fungerar skattesubventioneras så kraftigt att den inkomst som blir kvar efter skatt inte räcker till för något annat. I socialdemokraternas Sverige är det därför bara de verkligt "rika" som har frihet att välja.

Detta framgår inte minst av den undersökning konsumentverket för någon dag sedan presenterade. Den visade att under de senaste tio åren har, trots ekonomisk tillväxt i Sverige, de enskilda hushållens inkomster inte ökat. Ansvar för detta är socialdemokraternas, och orsaken är det höga skattetryck som främst drabbar vanliga hushåll, där man inte har någon valfrihet. Denna brist på valfrihet och denna subventionering av vissa politiker beslutade system leder också till att våra totala resurser utnyttjas sämre. De tröga system som finns inom den politiska sektorn och den brist på konkurrens som präglar dem leder till effektivitetsförluster. Det beror på systemet, inte på de människor som verkar inom denna sektor. Därmed får vi alla betala mer för den sjukvård vi har i dag än vad som skulle vara nödvändigt, eller omvänt: vi skulle till samma kostnad kunna få mer sjukvård om vi ändrade systemen och bröt ner monopolerna.

Vad som krävs är således systemskiten. Skattepolitiken måste inriktas på att successivt sänka skattetrycket så att medborgarna får disponera en större del av sina egna inkomster efter skatt. Därmed ökar deras valfrihet, och de

snedvridningar som minskar samhällsekonomin effektivitet blir mindre. Tillväxttakten kan öka och därmed också välfärden. Parallellt med att skattetrycket sänks måste samhället avregleras, de offentliga monopolen brytas upp och alla de som arbetar inom den offentliga sektorn måste ges möjlighet att påverka sin egen arbetssituation och arbetets utformning. Allt detta ökar valfriheten och effektiviteten.

Det är möjligt att det går att uppnå en viss förbättring av den samhällsekonomiska effektiviteten enbart genom att ändra strukturen på det nuvarande skattesystemet utan att sänka den totala skattebördan. Men de positiva effekterna skulle bli alltför små för att motivera den omfördelning av skattebördan till nackdel för låg- och mellaninkomsttagare som skulle bli följden. En sådan skatteomläggning skulle inte heller leda till ett trendbrott när det gäller den snabba lönekostnadsutveckling som hotar vår konkurrenskraft. Visserligen skulle marginalskatterna sänkas, vilket gör det möjligt att begära lägre bruttolöneökningar. Å andra sidan höjs många andra skatter och nya införs, vilket leder till kompensationskrav. Våra möjligheter att hävda oss i en alltmer internationaliserad omvärld blir också mindre om vårt skattetryck avviker så markant från vad som gäller i övriga länder.

Det är mot denna bakgrund man måste värdera de riktlinjer socialdemokraterna antagit för den skatteomläggning som skall äga rum 1991. De marginalskattesänkningar som förespråkas är betydligt mer omfattande än vad socialdemokraterna tidigare medgett vara nödvändiga.

Men – fortfarande oförmögna att frigöra sig från sin ideologiska belastning – menar socialdemokraterna att dessa skattesänkningar skall finansieras krona för krona genom andra skattehöjningar. Man räknar heller inte med de positiva effekter en sänkning av marginalskatterna skulle få på tillväxten. Det leder i sin tur till att skattetrycket ökar förhållandevis kraftigt. Det socialdemokraterna nu föreslår är alltså ingen skattereform utan en skatteomläggning av traditionell socialdemokratisk modell, må vara av betydligt större omfattning och med en nymornad insikt om vikten av sänkta marginalskatter. Följden av de riktlinjer som presenterats och det hemliga paket som förelagts inkomstskatteutredningen – som i sina huvuddrag är kända genom massmedias insatser – blir ett ökande skattetryck, mindre valfrihet för medborgarna och fortsatt dåligt resursutnyttjande.

Den skattereform i ordets egentliga bemärkelse vi moderater förespråkar måste ha följande utgångspunkter:

Skattetrycket måste successivt sänkas så att medborgarna får disponera en större del av sina inkomster efter skatt. Därmed ökar deras ekonomiska möjligheter att välja fritt.

Skattesänkningarna skall i första hand ske genom att de för samhällsekonomin mest skadliga skatteformerna dras ned. Det innebär att skattesatserna i den statliga skatten sänks så långt möjligt för alla.

Skattereformen måste kompletteras genom en omfattande avreglering så att olika alternativ inom exempelvis vård och omsorg tillåts växa fram och blir tillgängliga för alla.

Ett ytterligare skäl för att det totala skattetrycket måste sänkas är att en skatteomläggning inom ramen för ett oförändrat skattetryck ger helt

oacceptabla fördelningseffekter. Låginkomsttagare, villaägare, pensionsparare och glesbygdsbor är några av de grupper som skulle komma att förlora på en omläggning enligt det paket som nu förelagts inkomstskatteberedningen. Det är bara om det totala skattetrycket sänks som skatten kan sänkas för alla.

De riktlinjer vi moderater lagt fast för vårt arbete inför en stor skattereform har följande inslag:

1. Reformen måste leda till ett sänkt skattetryck.

2. Den statliga inkomstskatten bör slopas upp till en inkomst av ca 200 000 kr., räknat i 1991 års penningvärde. För inkomster över denna gräns bör en statlig skattesats på högst 10 % tas ut upp till inkomster på ca 600 000 kr. För högre inkomster får den statliga skatten vara högst 20 %.

3. Skatteskalen måste inflationsskyddas, så att inte en inflation urholkar skattereformen.

4. För att skattereformen inte skall undergrävas genom kommunala skattehöjningar måste den kombineras med kommunalt skattestopp, i vart fall under en övergångsperiod.

5. Kapitalinkomster beskattas med en enhetlig skattesats på ca 30 %.

6. Vinster vid försäljning av bostäder bör beskattas med en enhetlig skattesats på ca 30 %, efter hänsyn till inflationen. Nuvarande uppskovsregler vid villaförsäljning eller motsvarande regler bör också gälla för bostadsrätter.

7. Även vid försäljning av värdepapper beskattas vinsten först efter det att hänsyn tagits till inflationen och med en skattesats på ca 30 %.

Mot bakgrund av realisationsvinstbeskattningens utformning i andra länder, vilket påverkar vår situation högst avsevärt, och i syfte att stimulera enskilt aktiesparande i stället för en fortsättning av det institutionaliserade av aktieägandet som för närvarande pågår bör skattefrihet införas för längre innehav. Skattefrihet vid omplaceringar inom en aktieportfölj bör också övervägas.

8. För boenderäntor skall full avdragsrätt medges.

9. Skattereformen utformas så att den samhällsekonomiska balansen inte äventyras.

När man talar om att finansiera skatteomläggningar och skattereformer har man fortfarande i dag en viss felsyn. Vad det gäller är inte att krona för krona kompensera staten och den offentliga sektorn för skattebortfallet. Vad det gäller i ett läge när vi har ett överskott i den totala offentliga sektorn är att se till att balansen i hela samhällsekonomin inte äventyras. Ett minskat sparande i offentlig sektor genom ett sänkt skattetryck kan kompenseras genom motsvarande ökning av hushållssparandet, vilket i sin tur leder till en ägandespridning.

Det gäller alltså att vidta åtgärder som syftar till att bevara den samhällsekonomiska balansen. Det är inte en compensation krona för krona med tanke på statens eller kommunernas budget det rör sig om.

Den finansiering som mot denna bakgrund bör vidtas bygger på tre huvudsakliga delar:

Offentliga besparingar i storleksordningen 20 miljarder kan vidtas. De dynamiska effekterna av en radikal skattereform i ordets egentliga bemärkel-

se motsvarar mycket stora belopp. Redan under de första åren bör betydande effekter kunna uppnås.

Utöver hänsyn till dessa dynamiska effekter bör i förenklingssyfte och för att uppnå en bättre överensstämmelse med beskattningen i övriga Europa vissa strukturförändringar i skattesystemet övervägas. Det kan vara fråga om att ta bort en del i dag existerande undantag, som främst motiverats med de höga skattesatser som präglat den svenska inkomstbeskattningen, och det kan vara fråga om andra basbreddningar.

Ytterligare efter hand tillkommande dynamiska effekter möjliggör den nödvändiga fortsatta sänkningen av skattetrycket under återstoden av 1990-talet.

10. Skattereformen bör inledas genom långtgående marginalskattesänkningar redan den 1 januari 1990 och bör till helt övervägande del vara genomförd den 1 januari 1991.

Herr talman! I betänkandet behandlas den statliga inkomstskatten för 1989. Regeringen föreslår i en proposition en mycket begränsad sänkning av marginalskatterna, när man i stället borde ha föreslagit vad som skulle vara det första ledet i en omfattande skattereform.

Socialdemokraterna vägrade emellertid bekänna färg i den valrörelse som har gått. De valde att attackera andra partier utan att visa vad de själva ville göra. Det som är intressant att notera är att det förslag regeringen lägger fram innebär att de flesta låginkomsttagare får höjd skatt. Under våren pläderade nämligen finansminister Feldt för att de höjningar av indirekta skatter på energiområdet som vidtogs skulle ses som en förskottsbetalning av den skattesänkning som han talade om för 1989, en skattesänkning som i realiteten bara är en del av kompensationen för inflationens verkningar.

Den skatteskala regeringen lägger fram innebär inte några sänkningar vad gäller beskattningsbar inkomst under 70 000 kr. De som tillhör det inkomstskiktet får naturligtvis betala effekterna av de punktskatter som enligt finansministern utgör en förskottsbetalning på den skatteomläggning som nu kommer för 1989, och man tvingas konstatera att alla dessa människor i realiteten får en skattehöjning.

Detta var vad socialdemokraterna kritiserade en del andra partier för i valrörelsen. Det är socialdemokratisk taktik att inte säga någonting före valet och efteråt göra precis det som de kritiserat andra för. Det är egentligen upprörande och måste bli föremål för diskussion. Det skulle vara intressant att höra Anita Johanssons kommentar till detta litet senare i debatten.

Vi moderater har gått längre när det gäller inkomstskatten för 1989. Vi ser den förändringen som ett led i den stora skattereform vi sedan länge förespråkat. Vi vill också att man successivt avskaffar den nuvarande avdragsbegränsningen och lägger därför fram sådana förslag.

I betänkandet behandlas också flera andra nog så viktiga frågor, nämligen uttaget av preliminär B-skatt, avgifter på fyllnadsinbetalningar och avdrag för ökade levnadsomkostnader. Vi moderater står i det avseendet fast vid vad vi tidigare har sagt.

Vi menar att preliminär B-skatt inte skall tas ut med mer än vad den slutliga skatten var året innan. Vi menar att man inte skall betala avgift på

fyllnadsinbetalningar som görs innan man kan överblicka sin egen ekonomiska situation efter en deklaration. Därför skall inte reglerna i detta avseende heller ändras. Och vi menar att det är orimligt att ha särregler som gynnar vissa anställda när det gäller avdrag för ökade levnadskostnader. Vill man ha generösa regler, får de gälla alla anställda.

Mot den bakgrunden, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer vid betänkande 4 med moderat medverkan.

**Anf. 2 KJELL JOHANSSON (fp):**

Herr talman! Vikten av långsiktighet och fasta spelregler inom skattepolitiken har ofta betonats. I dag skriver vi den 14 december 1988. Det faktum att vi efter avslutad debatt denna dag, när i stort sett litet drygt två veckor återstår av året, kommer att fatta beslut om de skatteskalor och en hel del andra regler som skall gälla för 1989 är betecknande för hur regeringen uppfattar begreppet långsiktighet i skattepolitiken.

I nästa ärende kommer kammaren att fatta beslut om en så långtgående förändring av skattereglerna för företag som bedrivs i form av handelsbolag att ingen enda människa här i landet torde kunna förutse vad de nya reglerna kommer att medföra för konsekvenser för de berörda skattebetalarna.

Hela handläggningen skiljer sig tidsmässigt på ett upprörande sätt från vad som borde gälla i en modern rättsstat. Vilka restriktioner kan man vänta sig att skattebetalarna skall ålägga sig själva, när staten handlar på detta sätt? Vilka förebråelser kan man emotse?

I det betänkande som vi nu debatterar behandlas regeringens proposition nr 46. I propositionen lägger regeringen fram förslag till en ny skatteskala för 1989. Det gäller vissa förändringar i beskattningen för pensionärer, förändringar av reglerna för fyllnadsinbetalningar m.m. Förslagen innebär en märkvärdig omsvängning i förhållande till vad som kom fram under valrörelsen. Man lägger t.ex. fram förslag om en reducerad inkomstprövning av det kommunala bostadstillägget, KBT, för pensionärer. Det motiveras med önskemålet att stimulera personer över 65 år till fortsatt förvärvsarbete, och det är bra. Men när folkpartiet lade fram ett liknande förslag i valrörelsen, betecknade t.o.m. finansministern detta konstigt nog som idiotiskt.

För pensionärer med inkomster mellan 70 000 och 90 000 kr. föreslår regeringen skattehöjningar på 535–1 287 kr. Ja, visst är det taktiskt att komma med sådana förslag nu! Men varför kunde man inte säga sanningen till pensionärerna före valrörelsen? Vi i folkpartiet gjorde det, och det är vi stolta över.

Regeringens förslag till skatteskala innebär en sänkning av grundbeloppet i fråga om den statliga inkomstskatten från 20 % till 5 % för beskattningsbara inkomster på 70 000–75 000 kr. och från 20 % till 17 % för inkomster över 75 000 kr. Något förslag om inflationsskydd i skatteskalen finns inte.

En konsekvens av detta blir att betydande grupper kommer att få höjd marginalskatt. Ungefär 250 000 inkomsttagare med inkomster omkring den s.k. brytpunkten kommer vid en löneökning på 7 % att hamna i ett högre inkomstskikt. Dessa inkomsttagare har i år en marginalskatt på 50 %. Nästa år höjs denna till 61 %. Det torde vara en klen tröst för dessa människor att

de utan den 3-procentiga sänkningen skulle ha fått 64 % marginalskatt.

En liknande effekt skapas för de ca 50 000 inkomsttagare som i år har ungefär 200 000 kr. i taxerad inkomst. Med en 7-procentig löneökning skjutsas dessa upp i nästa skatteintervall, och marginalskatten stiger från 64 % till 72 %.

Dessa konsekvenser har finansministern inte ens brytt sig om att beskriva. Därför blir det naturligtvis mycket svårt att ta hänsyn till skattesänkningen i avtalsförhandlingarna.

Folkpartiet lade redan i januari fram förslag om 1989 års skatter. Vi föreslog att inkomstskatten skulle sänkas med 4 procentenheter för alla inkomster över 70 000 kr. Vi ville finansiera detta genom en minskning av grundavdraget med 1 000 kr. Dessutom föreslog vi att det automatiska inflationsskyddet skulle återinföras. Vi återkommer nu med samma yrkanden, men med ett undantag. Vi har nämligen reviderat vår uppfattning vad gäller grundavdraget, något som torde vara ganska känt vid det här laget. Ingen får alltså höjd skatt.

Eftersom vi också föreslår att inflationsskyddet återinförs, ökar möjligheterna för parterna i avtalsförhandlingarna när det gäller att ta hänsyn till skattesänkningen. Vidare behöver man inte spekulera i kommande prisökningar. Vi tycker att det är beklagligt att våra förslag avvisades tidigare.

I propositionen finns det tre förslag som särskilt berör pensionärernas beskattning.

Det första förslaget innebär att det extra avdraget för pensionärer trappas av med en enhetlig procentsats som är så avpassad att avdraget för ensamstående helt faller bort, om den taxerade inkomsten överstiger 85 000 kr. Avsikten är att dämpa de marginaleffekter som i dag vid vissa inkomster kan överstiga 100 % samt att undvika att extra avdrag utgår i, som det heter, så höga inkomstlägen att det framstår som stötande. Båda dessa effekter uppnås med regeringens förslag, men till priset av den mycket kraftiga skattehöjning som jag tidigare talade om.

Vi i folkpartiet kan inte acceptera de föreslagna skattehöjningarna. Vi är fullt medvetna om att frågan är besvärlig. Men med tanke på det omfattande arbete som nu pågår menar vi att nuvarande ordning får gälla fram till dess att ett bättre förslag läggs fram. Samtliga partier med undantag av socialdemokraterna har sedermera intagit samma ståndpunkt, och det är glädjande.

Det andra förslaget som berör pensionärerna gäller det extra avdragets avtrappning i förhållande till förmögenhet. Nuvarande regler har länge uppfattats som synnerligen stötande. Först och främst har ju pensionärer en särskild förmögenhetsskatt vid en förmögenhet som vida understiger den förmögenhetsgräns som gäller för andra medborgare. Normalt blir det ju ingen förmögenhetsskatt på förmögenheter upp till 400 000 kr. Men pensionärerna får vidkännas en särskild avtrappning av det extra avdraget redan vid ett sparbelopp på 90 000 kr.

Dessa stötande regler gör att det kan uppstå marginaleffekter på 200 % eller mer. Ett exempel på hur reglerna direkt uppmuntrar till förmögenhetsminskning när det gäller pensionärerna finns också i propositionen. Detta står naturligtvis i bjärt kontrast till önskemålet att i stället uppmuntra till sparande.

Vi i folkpartiet har krävt att den avtrappning som sker av det extra avdraget i förhållande till förmögenhet helt skall avskaffas. På det sättet skulle pensionärer komma att bli likställda med andra inkomsttagare vad avser skatten på sparbelopp. Men när det gäller detta yrkande har vi bara uppnått en halv seger, i och med att det boende som motsvarar en nettoförmögenhet på upp till 400 000 kr. kommer att undantas vid beräkningen av det extra avdraget. Samma sak gäller för beräkningen av det kommunala bostadstillägget, och det gör inte saken sämre.

Det tredje förslaget som berör pensionärerna innebär en förändring av inkomstprövningen av det kommunala bostadstillägget. Regeringen föreslår att KBT inte skall reduceras för de ålderspensionärer som har arbetsinkomster. Avsikten är att uppmuntra även personer över 65 år till fortsatt förvärvsarbete genom att marginaleffekten minskas från över 90 % till ca 60 %.

Som jag tidigare sagt noterar vi med viss förvåning den här snabba omsvängningen i regeringens politik. Nu föreslår ju finansministern samma saker som folkpartiet framförde under valrörelsen men som av socialdemokraterna betecknades som social nedrustning och som idiotiska.

Vi accepterar naturligtvis regeringens förslag, men vi har två invändningar.

För det första bör en reduktion av KBT inte heller ske i förhållande till inkomst av rörelse eller jordbruk.

För det andra bör även pensionärer som inte har KBT uppmuntras till att fortsätta att arbeta, om de nu har lust att göra det. Vi föreslår därför ett särskilt förvärvsavdrag för pensionärer på 10 000 kr.

I propositionen behandlas också den specialregel som infördes 1984 för personer som arbetar inom byggnads- och anläggningsbranschen. Vi anser, som vi tidigare har sagt, att undantagen inte bör begränsas till dessa branscher utan att även andra yrkeskategorier skall komma i fråga.

För några år sedan höjdes uttaget av preliminär B-skatt från 100 till 120 % av den slutliga skatten året före inkomståret. Folkpartiet föreslog då att uttaget skulle begränsas till 110 % av den slutliga skatten, och vi står kvar vid detta yrkande.

Här har regeringen genom ett överuttag skapat en mycket olycklig situation. Det finns egentligen inte något motiv för att höja preliminäruttaget med 10 % årligen. En normal real tillväxt på ett par procent kombinerad med inflationen i vår omvärld och som vi strävar mot skulle motivera en höjning med ca 5 % årligen, och det är vad folkpartiet kräver. Det gäller även för juridiska personer.

Den ordning som regeringen föreslår innebär att preliminärdeklarationer används i mycket hög grad. Detta kommer i stället för att öka överensstämmelsen mellan preliminäruttag och slutlig skatt att försämra denna överensstämmelse.

Regeringen föreslår tre förändringar av avgiften på fyllnadsinbetalningar som alla innebär kraftiga höjningar.

Det mest anmärkningsvärda förslaget gäller införandet av en avgift på 2 % på fyllnadsinbetalningar större än 20 000 kr. som görs mellan den 18 januari och den 30 april året efter inkomståret. Detta innebär att skattskyldiga

belastas med en avgift även om de inte har erhållit kontrolluppgifter. För att undvika avgiften måste man alltså löpande under inkomståret föra egna anteckningar och räkna ut sin skatt.

Folkpartiet går emot alla dessa höjningar.

Den långsiktiga skattepolitiken har vi från folkpartiets sida med avsikt avstått från att gå in på i den motion som vi har väckt med anledning av propositionen. Det normala är att partierna presenterar sina förslag i det avseendet under den allmänna motionstiden, och vi kommer också att göra detta.

Det förslag som nu valsar runt, det s.k. Kjell-Olof Feldtska förslaget, har avgörande och bärande principer som har mycket stor likhet med förslag från folkpartiet. Det gäller t.ex. en så viktig sak som de enhetliga skattesatserna för olika inkomstslag som starkt kommer att försvåra skatteflykt.

Folkpartiet kommer att positivt pröva dessa förslag. Det innebär inte att vi kommer att godta dem i det skick som de föreligger, men vi skall alltså positivt gå in i arbetet på att skapa ett nytt skattesystem, eftersom det är så oerhört viktigt för Sverige.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga de reservationer som folkpartiet har varit med om att avge och i övrigt till hemställan i betänkandet.

### Anf. 3 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! I dag är det den 14 december. I dag skall vi fatta beslut om 1989 års skatter. På dryga två julveckor skall riksskatteverket ta fram nya skatteskalor och berörda bslutsfattare och bokförare sätta sig in i konsekvenserna. Beslut om jämkning kan behöva justeras på de lokala skattemyndigheterna, och riksförsäkringsverket torde få ompröva redan beslutat skatteavdrag från enskilda pensionärer – detta på grund av att regeringen inte kunnat åstadkomma något förslag förrän nu i höst efter valet. Med tanke på regeringens senaste skattesänkambitioner, framstår denna fördröjning som än mer anmärkningsvärd.

Herr talman! Det här beslutet borde ha fattats i våras på förslag av regeringen i 1988 års budgetproposition. Då hade *någon* möjlighet till påverkan på årets löneavtal kunnat skönjas. Skattepolitik och lönerörelse har inte haft någon som helst chans till samordning. I stället har vi under 1988 fått uppleva nya kraftiga lönehöjningar, vilket gör att lönerörelsen nu riskerar att hamna på nivåer som inte är samhällsekonomiskt försvarbara.

Regeringen har i sin proposition om skatter för 1989 föreslagit en skattesänkning på 3 % för beskattningsbara inkomster över 75 000 kr. förutom en kraftigare sänkning på inkomster mellan 70 000 och 75 000 kr. För centerpartiets del vill vi klart deklarerat att en sänkning av marginalskatterna är nödvändig, och vi ställer oss bakom regeringens förslag, som i princip sammanfaller med centerns, bortsett från en viktig del, den fördelningspolitiska.

En isolerad sänkning av marginalskatterna för inkomsttagare med mer än 70 000 kr. i beskattningsbar inkomst ger höginkomsttagare skattesänkning medan låginkomsttagare inte får några sänkningar alls. På det viset skapas inflationsdrivande spänningar i ekonomin som kommer att försvåra lönerörelsen.

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Inkomstskatten för år  
1989, m.m.*

Deltidslöner står i relation till heltidslöner, och om vi tar ett yrkesområde som vårdområdet, där många kvinnor arbetar deltid, kommer krav från dessa deltidsarbetande att ställas utifrån orättvist fördelade skattesänkningar. Det påverkar heltidslönerna. Vi skall också komma ihåg att deltidsarbetande har lika långa och dyra arbetsresor som de som arbetar heltid, dvs. de betalar procentuellt mer för att förvärva sina inkomster än de heltidsarbetande.

Herr talman! Centerpartiet anser därför att regeringens skatteförslag måste kompletteras med fördelningspolitiska åtgärder som inte påverkar relationerna mellan olika löntagargrupper, just för att undvika nya kompensationskrav. Därför har vi i centerpartiet föreslagit en skattereduktion på 1 000 kr. lika för alla. Vi har finansierat detta med höjda råvaruskatter på olja, kol och uran. Dessa höjningar måste naturligtvis göras av energi- och miljöskäl. Eftersom sådana här skatter redan i dag används för finansiering av olika utgifter är det också helt riktigt att använda dem till att sänka skatten på arbete för alla.

Jag är förundrad över socialdemokraternas argumentation i betänkandet, där ni fastslår att exakt 3 % sänkning är lagom för att inte fördelningspolitiska spänningar skall uppstå. Det är verkligen träffsäkerhet, skall jag säga. Helt plötsligt anser regeringen att det är rättvist att sänka skatterna enbart för höginkomsttagarna. Det är ju i och för sig en viktig upplysning för det svenska folket, speciellt med tanke på den kommande skattereformen. För oss i centerpartiet är det inte förvånande, eftersom en rättvis fördelning lyst med sin frånvaro under de sex senaste åren! Detta bekräftades också i årets valresultat.

När det gäller inflationsskydd av skatteskalorna har vi från centerpartiet ansett att det kan vänta till skattereformen. Vi anser att det är viktigare att sänka marginalskatterna varje år fram till dess, vilket kommer att underlätta reformen. Sänkta marginalskatter leder i sig till en viss kompensation för inflationen genom lägre trappsteg.

I det här betänkandet har även behandlats skattepolitikens inriktning, som är av allra största betydelse inför den kommande skattereformen och därmed på längre sikt. Skattepolitik skulle inte behövas om det inte var för statens behov av inkomster för att finansiera nödvändiga delar i det svenska samhället som försvar, polis, rättsväsende, miljövård, skola, äldreomsorg och vård av sjuka. Skattepolitik är inte bara att sänka skatter, som vissa tycks anse. Det är att finna en avvägning mellan skatteuttag och offentlig sektor, så att nyss nämnda viktiga delar kan tillgodoses utan att inkomstskattesystemet snedvrider samhällsekonomin på det sätt som sker i dag.

Vi i centerpartiet anser att skatterna skall stimulera arbete, hushållning och en god miljö. Därför skall skatten på arbete minska, skatten på ändliga naturresurser öka och avgifter på miljöstörande verksamhet införas. Skattesystemet skall stimulera till sparande i stället för till lån. Skattesystemet måste innebära skatt efter bärkraft, dvs. en rättvis fördelning som inte leder till kompensationstänkande. Först då kan skattepolitiken medverka till en stabil kostnadsutveckling i Sverige.

Jag kan inte låta bli att kommentera en del av de andra partiernas synpunkter på skattesänkningar. Moderaterna talar om att sänka marginal-

skatten ner till 30 % genom att slopa statsskatten, och det är ju precis i linje med regeringens aviserade förslag. Men detta är inte möjligt i dag med tanke på att den genomsnittliga kommunalskatten ligger på över 30,5 % och att vissa kommuner snart är uppe i 34 % kommunalskatt. Förslaget måste innebära att moderaterna och socialdemokraterna har lösningen till en skattereform som gör att kommunalskatterna kommer ner till 30 % för i princip alla. Det skall bli intressant att höra Bo Lundgren och Anita Johansson utveckla tankarna kring den reformen. Det kanske t.o.m. är så att ni och era partier ställer upp på centerns krav om en kraftig kommunalskatteutjämning?

Vid vårriksdagen framhöll centerpartiet att det största skattehotet för 1989 var hotet om höjda kommunalskatter. Enligt vår mening borde regeringen, helst i våras och senast under sommaren, ha tagit kontakt med de kommunala företrädarna för en diskussion om konkreta åtgärder för att undvika kommunalskattehöjningar 1989. Kommuner och landsting tänjer nu sin ekonomi till det yttersta. Många höjer sin skatt. Det drabbar särskilt låg- och mellaninkomstgrupperna. Kommunalskatten är den tyngsta skatten för praktiskt taget alla inkomsttagare, men särskilt för de människor som i regeringens förslag inte skall få någon skattesänkning. Det innebär att många får höjd marginalsatt och höjd totalsatt, framför allt låginkomsttagare, småföretagare och deltidsarbetare med inkomster under 83 000 kr. Därmed framstår centerns föreslagna skattereduktion för alla som en nödvändighet, om fördelningspolitiska spänningar skall kunna undvikas.

Den kommunala skatteutjämningen kommer att i det framtida skattesystemet bli än mer betydelsefull. En viktig målsättning är att för 1990 och 1991 genomföra en skatteomläggning, där fortsatta marginalsattesänkningar kombineras med fördelningspolitiska åtgärder, som en förstärkt kommunalskatteutjämning och differentiering av momsen i form av sänkt skatt på vardagsmat.

Jag tänker i dag avstå från att avkräva det regerande partiet mera specificerade uttalanden när det gäller den kommande skattereformen, även om det kliar i fingrarna. Regeringen har ju helt plötsligt brustit ut i rena skattekonvulsioner trots ett pågående utredningsarbete. Det gör ju att debatten måste föras även utanför utredningarna. Nu tänker jag emellertid invänta ett lämpligare tillfälle.

Med denna inledning vill jag yrka bifall till reservationerna 3 och 7, som centerpartiet har undertecknat.

Regeringens proposition innehåller också förslag om ändrade krav vid fyllnadsinbetalningar och något uppmjukade krav när det gäller preliminär B-skatt. Fyllnadsinbetalningar är inte till för att skatteplanera, utan för att en viss osäkerhet kan finnas i fråga om inkomstutfall och vinstutfall. Regeringens förslag medger fyllnadsinbetalningar upp till 20 000 kr. utan avgift. Vid årsskiftet borde en översiktlig kontroll över utfallet kunna avgöra om nödvändiga fyllnadsinbetalningar kommer att överstiga 20 000 kr., och inbetalningar bör kunna göras som i princip eliminerar risken för den ökade avgiften. Vi har från centerpartiet därför accepterat den av regeringen föreslagna ändringen.

När det gäller B-skatteuttaget har centerpartiet tidigare hävdats att det varit

rimligare att utgå från föregående års taxering. Vi kan nu konstatera att regeringen tar ett rejält steg åt vårt håll. Är det så att en B-skattebetalare tidigare fått betala för mycket i preliminär skatt, innebär det automatiskt att uttaget inte blir högre än föregående år, i vart fall inte högre än 110 %. Vi har därför i det här läget inte något eget yrkande som gäller denna del av propositionens förslag.

Slutligen vill jag ta upp pensionärernas skatter och marginaleffekter. Jag tänker inte gå in i detalj när det gäller de olika förslagen, för det kommer Martin Olsson att göra i ett senare inlägg. Däremot vill jag lyfta fram en princip till debatt. De flesta tycks vara fixerade vid att vi i fortsättningen skall ha så låga grundpensioner att det extra avdraget behövs, och därmed skall vi även ha dessa besvärliga marginaleffekter. Man vill t.ex. att extrainkomster skall vara obeskattade. Det blir ju en ny marginaleffekt. Samtidigt som en pensionär blir av med det extra avdraget, förlorar han skattefriheten på en extrainkomst. Det enda sättet att lösa den här problematiken är att höja grundpensionen så att en pensionär kan betala skatt efter den ordinarie skatteskalan. Det är svårt att ge skattefrihet för vissa, utifrån ålder, oberoende av försörjningsbörd, när andra människor, med barn, måste utöka sin arbetstid, bl. a. på grund av höga skatter, för att få det att gå ihop.

Socialdemokraterna hänvisar i betänkandet till inkomstskatteutredningen när det gäller att lösa frågan med de höga marginaleffekterna. Jag vill därför påminna om att en pensionsberedning pågår för att skapa ett bättre pensionssystem. Den här frågan måste klaras upp av dessa utredningar tillsammans för att problemet skall kunna lösas på bästa sätt.

Jag yrkar bifall till samtliga reservationer som centerpartiet ställt sig bakom.

**Anf. 4 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Om man vill slopa den statliga inkomstskatten för flertalet inkomsttagare betyder det, oavsett i vilken kommun i landet man bor, samma effekt för inkomster i samma inkomstläge.

Att vi moderater vill ha en fungerande och bättre skatteutjämning torde stå helt klart för Görel Thurdin. Det viktiga är att den skatteutjämningen utformas så att det blir skillnader i opåverkbara förutsättningar som utjämnas, inte skillnader i ambitionsnivå. De måste också, med tanke på den kommunala självstyrelsen, få slå igenom i skatteuttaget.

Jag skulle vilja vända mig till Görel Thurdin beträffande en fråga som har bekymrat mig litet. Görel Thurdin och centerpartiet talar om vikten av fördelningspolitiska, rättvisa skatteomläggningar och har lagt förslag om en skattereduktion som skulle ge skattesänkning för alla med en tusenlapp. Det kostar 6,5 miljarder. Samtidigt framgår det av reservationen att de lägger förslag om flera andra skattchöjningar. Sammantaget uppgår de till 7,4 miljarder kronor, enligt centerns egen uppfattning. Det är en överfinansiering på 900 miljoner, vilket motsvarar en skattehöjning på ungefär 140 kr. per inkomsttagare, om man nu skall räkna på det viset. Dessa skattehöjningar – det är en oljeskattehöjning, höjning av elskatter av olika slag och införande av en ny s.k. ramskatt – har en regressiv verkan, vilket är tyngre för speciellt barnrika familjer. Naturligtvis är det mycket även för dem som bor i

norr och har höga uppvärmningskostnader samt för dem som bor i glesbygd.

Jag skulle vilja fråga Görel Thurdin hur denna stora kostnadshöjning för just denna kategori rimmar med centerns fördelningsambitioner.

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Inkomstskatten för år  
1989, m. m.*

**Anf. 5 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i det Bo Lundgren sade senast. Det var just det som Bengt Westerberg ville klara ut när det gällde att bedöma skatteförslagen i valrörelsen. Det visar sig också att centerpartiets förslag egentligen är sämre för låginkomsttagare. Hälften av LO:s medlemmar bor i villa, tre fjärdedelar av barnfamiljerna bor i villa, och de drabbas kraftigt av dessa höjningar.

Görel Thurdin nämnde vårdområdet och talade om att det var viktigt att sänka skatten på låga inkomster. Jag kan inte låta bli att ta ett exempel. Ta sjuksköterskan, hon är ovedersägligen att finna på vårdområdet, som har ca 10 000 kr. i månadslön. Om hon jobbar halvtid tjänar hon 60 000 kr. Räknar man ut hur mycket hon har kvar efter skatt, vid en arbetstid på ungefär 800 timmar, får man fram att hon tjänar 51 kr. i timmen. Men om man isolerar det andra halvåret, dvs. om hon helt plötsligt skulle börja arbeta på heltid – och vi vill ju ha ökade insatser för att klara vårdkrisen – då är det intressant att se vad resultatet blir efter skatt. Jo, då sjunker inkomsten per timme för denna sjuksköterska till drygt 39 kr. efter skatt. Stimulerar man människor att utföra ökade arbetsinsatser och löser man vårdkrisen på det här sättet?

Men egentligen vill jag ta upp en annan sak i centerns politik. Ni har år efter år kört fram er matmoms. Frågan avlivades fullständigt, t.o.m. av er egen representant, vid utredningen i början av 80-talet. Sedan dess har ni kommit över på basmaten. Ni har inte kunnat definiera vad basmat innebär, men om de definitioner som jag hört talas om är riktiga så är det ett fullständigt tragiskt förslag för de låginkomsttagare som ni vill hjälpa. Det är ett förslag som slår i rakt motsatt riktning.

I en reservation till detta betänkande kommer ni med ett nytt begrepp, vardagsmat. Snälla Görel Thurdin, tala om för oss: Vad är vardagsmat? För vilka varor vill ni sänka momsen? Hur avgränsar man området vardagsmat?

**Anf. 6 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Det är tacknämligt att moderaterna ställer upp på kommunal skatteutjämning. Med tanke på att vi via statsbidrag har haft diverse orättvisa omfördelningar i landet är det ganska svårt att i dag avgöra skattenivån i kommunerna i förhållande till servicenivån. Det blir nog svårt att urskilja de olika delarna. Om man skall få en fördelningspolitiskt riktig skattereform måste man nog ta tag i kommunalskatten, och hävdar man att de flesta skall ha t.ex. 30 % i skatteuttag får man naturligtvis gå in rätt kraftigt i skatteutjämningsystemet.

Vårt finansieringsförslag för skattereduktionen har ett motiv som ingen annan någonsin åberopar, och det är att vi vill genomföra skattereduktionen först och främst av energi- och miljöpolitiska skäl. Eftersom vi använder denna typ av skatter till olika utgifter redan i dag, är det naturligtvis inget fel att använda dem till en skattereduktion. Det är nödvändigt att försöka åstadkomma balans på avtalsmarknaden. Vi anser att denna balans förbätt-

ras med skattereduktioner, och vi tänker hålla fast vid att det är så.

Låt mig som exempel ta två inkomsttagare som bor i villa och som får 2 000 kr. Det täcker mer än väl den utgiftsökning som uppstår i samband med skattereduktioner.

Jag har en känsla av att svenska folket i det senaste valet faktiskt deklarerade att miljöskälen skulle finnas i förgrunden när vi utformar olika förslag i riksdagen. Det har vi i centerpartiet utgått ifrån.

Kjell Johansson vill helst ha proportionell beskattning, dvs. att alla skall ha kvar lika mycket efter skatt. Ja, om man slopar kravet på skatt efter bärkraft kan man naturligtvis ställa upp på det.

Som vanligt blir vi häcklade för vår inställning till matmomsen. Det kan jag förstå – det är ju besvärande eftersom större delen av svenska folket anser att man skall sänka skatten på mat, dvs. sänka matmomsen. Oavsett om vi nu talar om basmat eller vardagsmat tror jag inte att svensken i gemen hakar upp sig på dessa uttryck. Den exakta gränsdragningen kan man göra när man har tagit ett principbeslut. Men de som inte vill genomföra ett förslag åberopar alltid byråkratiska skäl.

**Anf. 7 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Jag skall egentligen inte lägga mig i matmomsdebatten utan bara säga att om man frågar svenska folket om de vill ha sänkt moms på mat, så svarar svenska folket att det vore bra. Frågar man om de vill ha sänkt skatt på arbete svarar de säkert ja med lika stor majoritet. Det är när det gäller prioriteringar, avvägningar och andra effekter som man börjar fundera kring vad som är rimligast i sammanhanget. Skall man prioritera grundavdrag för barn eller sänkt matmoms, etc.? Men detta var en parentes i sammanhanget.

Herr talman! Miljöfrågorna är mycket viktiga och har debatterats med stor intensitet i kammaren, senast i går, och kommer att diskuteras också i fortsättningen. Visst kan man använda skatter och avgifter som ett led i miljöpolitiken men det är inte det vi diskuterar, utan det jag ville ta upp är följande. Oavsett vilket skäl man har för att höja ett antal skatter, t.ex. oljeskatten, eller införa en ramskatt, höja elskatter osv. till ett belopp av 7,4 miljarder kronor som skall in i statskassan, så är det någon som måste betala. Dessa skatter har regressiv verkan. Vi vet att de kommer att betalas av barnfamiljer och av villaboende, framför allt av dem som bor i kalla delar av Sverige. Det är självklart att uppvärmningskostnaderna där är mycket högre, så det är inte mycket att resonera om. De kommer att som kollektiv få betala 7,4 miljarder kronor, och man kommer att plocka tillbaka 6,5 miljarder kronor i form av skattereduktion. Då kan inte alla gå med vinst. En del kommer att gå med en rejäl förlust på denna ekvation, och det var vad jag ville påpeka.

Jag tycker det är bra att centern nu talar om nödvändiga marginalskattesänkningar och antyder en vilja att sänka skattetrycket. Vi går i rätt riktning i det avseendet, men man får inte krypa omkring och inte erkänna att de skattehöjningar man föreslår faktiskt drabbar människor – dem som skall betala.

**Anf. 8 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Nej, Görel Thurdin, jag sade inte att alla skulle ha lika mycket betalt per timme. Men om Görel Thurdin och jag nu skulle komma oss för med att söka jobb inom sjukvården, så får vi jobb och blir lovade 51 kr. i timmen efter skatt om vi jobbar halvtid. Men så säger Görel Thurdin att hon kan tänka sig att göra en större arbetsinsats. Hon vill anstränga sig litet mer och tar heltid. Hur ser då den halva årsinkomsten ut isolerad? Vad blir lönen per timme efter skatt? Jo, 39 kr. Jag tror att Görel Thurdins intresse skulle svalna ganska rejält inför dessa förutsättningar.

Så till frågan om den kommunala skatteutjämningen. Jag tänker inte göra någon affär av detta. Moderaterna, centerpartiet och folkpartiet har haft en gemensam reservation i finansutskottet år efter år om detta, så där är vi överens.

Men till matmomsen, denna den centerpartistiska skattepolitikens egen galt Särinner, som uppstår i den ena skepnaden efter den andra. Nu är det fråga om vardagsmat. Men det handlar väl ändå om att bestämma för vilka varor man vill sänka moms och för vilka man skall höja moms, om man skall följa det centerpartistiska förslaget. När ni år efter år för fram denna fråga, är det då bara av populistiska skäl därför att svenska folket vill ha sänkt matmoms? Eller har ni någon gång satt er ner ens en halvtimme för att klura ut vilka varor som skall få sänkt moms och vilka som skall få höjd moms och vad barnfamiljerna eller t.ex. pensionärerna kommer att tjäna på detta? I så fall, Görel Thurdin, är sanningens minut här och nu. Tala om för svenska folket vad utfallet blir av er politik. Det är ju att lura pensionärer och andra, som har det knapert och kanske inte har så pass att de kan äta ordentligt, när ni år efter år går ut på detta sätt och säger att ni har en lösning som kan hjälpa dem, när ni i själva verket inte har det. Men har ni lösningen, så tala om det! Det måste göra er politik mycket attraktiv. Vi vill veta hur den ser ut.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 9 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Jag skall börja med att säga några ord om matmomsen.

Jag kan förstå att det är besvärande att inte vilja sänka moms på mat. Folkpartiet har ju en så internationell syn på andra frågor, men inom det här området tycks man över huvud taget inte vara påverkad av förhållandena i länder runt omkring oss. Jag kan nämna England som exempel. Om man frågar engelsmännen hur det skall bli, när de eventuellt inom ramen för EG skall ena sig om att införa moms på mat, går det kalla kårar längs ryggraden på dem. I England har man nämligen som princip att maten skall vara så billig som möjligt.

Det är de facto så, att en låginkomsttagare betalar procentuellt mer för maten än en höginkomsttagare. Det måste vara på det sättet, för jag antar att låginkomsttagare inte skall behöva hålla sig bara till vardagsmat eller så att säga till den normala matkonsumtionen. Jag tycker faktiskt att de utfall som görs av folkpartiet endast är försök att spolia någonting som partiet självt inte har ställt upp på tidigare och som man inte tänker ställa upp på.

Till Bo Lundgren vill jag säga att svenska folket faktiskt också sade att man kunde tänka sig höjd moms på vissa saker, t.ex. en del kapitalvaror, lyxvaror osv., för att momsen på mat skulle kunna sänkas. Därmed tycker jag att man har visat på en viss prioritering av det slag som Bo Lundgren efterlyser.

Då det gäller finansieringen börjar jag bli tveksam när jag tänker på den kommande skattereformen. Jag har en känsla av att moderaterna inte kommer att ställa upp på någon finansiering av denna reform, som det låter i dag. Om den här reformen genomförs, höjs nämligen skatterna någon annanstans, och då blir det tveksamt hur vi skall kunna lösa frågan, eftersom det är så viktigt att sänka inkomstskatterna. Det är naturligtvis viktigt för den heltidsarbetande – som Kjell Johansson sade – att man sänker marginalska- ten, för då blir skillnaden inte lika stor som i dag, om man jobbar färre antal timmar. Men skatt efter bärkraft måste ändå fortfarande vara det som gäller, och det är detta utgångsläge vi inom centerpartiet har.

Jag nöjer mig med detta för ögonblicket.

Tredje vice talmannen anmälde att Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

#### **Anf. 10 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):**

Herr talman! I dag skall riksdagen utöva det svenska folkets urgamla rätt att sig självt beskatta. Det här att beskatta sig själv säger någonting om vad skatten är. Den är inte en pålaga från överheten, utan det rör sig om ett samfällt beslut för att gynna landet och oss själva.

Genom att utöva denna rätt visar vi att vi förmår att se bortom det korta egenintresset. Hur skall vi nyttja den här rätten i dag? Ja, vi vet egentligen vilka resultaten blir. Vi diskuterar inte i dag i syfte att ändra ståndpunkt från första inlägg till sista replik, för när betänkandena är justerade och reservationerna avgivna, då finns också det reella röstresultatet.

Är det någon idé att tala för visserligen öppna öron men låsta fingrar? Ja, det tror jag. Vi skall se debatten inte som den snabba vägen utan som den enda vägen för att efter hand lyckas vrida debatt och tankar i nya banor.

I debatten kan vi också sända några signaler om hur vpk vill se morgondagens skattesystem. Vi i vpk vet vad vi vill, och vi känner andras strävanden. Men känner alla andra gränserna för vad vpk vill och kan? Kanske känner inte heller vi i vpk andras bevekelsegrunder så bra som vi borde.

I den meningen är debatten viktig, för besluten i skattefrågorna bör vila på en bred bas, så att den absoluta merparten av de skattskyldiga accepterar principerna för beskattningen.

Det här blev ett långt preludium. Men det är viktigt för mig själv, och kanske för någon annan, att påminna om tanken bakom debatten. Då kanske vi kan tillåta oss att vara litet retoriska och polemiska, markera revir osv., men ändå behålla den goda kärnan i det offentliga samtalet.

I det följande skall jag kommentera utskottets betänkande. Jag skall göra det i tre block och göra det momentvis – mom. 1 skatteskalan, mom. 2 skattepolitikens inriktning och mom. 3–11 pensionärernas skatteförhållanden. Detta med moment kommer mig att tänka på en bok som jag läste en

gång, Hellers roman Moment 22. Handlingen utspelar sig under andra världskriget i en flygflottilj, där alla har en längtan att bli hemförlovade. Men enligt moment 22 kan enbart den som är sinnessvag bli hemförlovad. Eftersom kriget är vansinnigt måste alla som vill hem vara friska, och enligt moment 22 måste de således stanna i tjänst. Det är ju en absurd historia, som strider mot gängse logik.

Det tycks mig emellertid som om det i dagens skattedebatt håller på att etableras ett nytt moment 22. Det sägs helt riktigt i propositionen – och detta är den bakomliggande tanken i propositionen – att det är viktigt att hålla nere inflationen. Det vill man klara genom att begränsa löneökningarna, och detta i sin tur vill man ordna genom att begränsa statens inkomster, dvs. sänka skatten. Jag menar att det här resonemanget haltar. Först och främst orsakas inflationen inte av stora löneökningar. I Svenska Dagbladet för i går kan vi läsa en genomgång som konsumentverket har gjort. Den visar att prisökningen har varit mycket snabbare än löneökningen. Stora lönehöjningar är snarast en följd av inflationen, men diskussionen om vad som kom först – hönan eller ägget – är egentligen en finanspolitisk debatt, och den skall vi inte föra i dag. Vi kan inte lösa det problemet nu, men jag vill peka på att sambandet mellan löneökning och inflation åtminstone är dubbelsidigt och inte så ensidigt som man gör det till i propositionen.

Man vill ha lägre lönekrav i ett läge när industrin gör vinster som aldrig förr, när samhällets service urholkas, när hushållen har mindre pengar att röra sig med 1988 än vad de hade 1978 – det sades från konsumentverket i går i Svenska Dagbladet. Då vittnar det enligt min mening inte om någon större fantasi att dra till med en sänkning av den statliga skatten. Det vittnar om att man hemfaller åt nyliberalism, och det finns andra recept. Vpk har skrivit ut några. TCO-ekonomerna har flera gånger denna höst påpekat att en enkel åtgärd är att dra in en del av industrins övervinster. Storföretagen hade 60 miljarder kronor i vinst förra året, 25 % plus. TCO-ekonomerna kunde räkna ut att det skulle gå att ta in 15 % på rörelsekapitalet – 20 miljarder kronor.

Så skulle man kunna göra. Då skulle man i och för sig beskära löneutrymmet något, men pengarna kunde satsas på sociala sektorer eller möjligen på någon typ av skattelättnad som ger mest åt dem som behöver det bäst, de breda grupperna. Sådana skattelättnader borde genomföras först och främst på det kommunala skatteområdet, för det är kommunalskatten som är drygast för normalinkomsttagarna. Även en kommunalskattesänkning innebär ju en minskning av marginalsikten, om man a priori vill ha detta. Effekten blir denna.

Man skulle också kunna genomföra skattelättnader alternativt i form av en allmän eller en riktad skattereduktion, möjligen i form av procentuella minskningar av skatteuttaget i normala inkomstskikt. Detta senare alternativ har vpk föreslagit i motion Sk21. Vi anser inte att detta är det enda rätta, för det finns alltid flera godtagbara alternativ i politiken – det är inte fråga om svart eller vitt. Vi har föreslagit det därför att det skulle kunna vara en kompromiss mellan det bästa och det möjliga. Men enligt det beslut som kommer att fattas i dag gör riksdagen tvärtom – sänker skatten mest för dem som tjänar mest, alltså för dem som behöver det minst. Vi har i vår motion

Sk21 beskrivit hur detta faktiskt kan leda till högre lönekrav än om riksdag och regering inte hade gjort någonting alls. Att vår argumentering i det stycket är etablerad visas av det enkla faktum att den socialdemokratiska utskottsargumenteringen på s. 23 i betänkandet sammanfaller med vår argumentering. Men där gäller det för utskottsmajoriteten att avvisa krav på större marginalskattesänkningar från moderaterna och folkpartiet. De negativa konsekvenser som följer av 4 % sänkning lär i alla fall i någon mån följa också av 3 % sänkning. För inte har väl SAP upptäckt något slags gyllene snitt inom skattevärlden på 3 %?

Det kan låta krångligt att en skattesänkning kan vålla skada i avtalsrörelsen. Men det är egentligen ganska enkelt, t.o.m. mycket enkelt. Jag skall ta ett exempel.

Om två bröder, en storebror och en lillebror, får olika mycket i veckopeng – som de ju brukar få – så accepterar de det. En lillebror på fem år kan få 15 kr. och storebror på åtta kan få 30 kr. Så säger ordningssamme pappa att de skall lägga litet i grisen. Lillebror lägger 10 % och storebror måste lägga 20 % – alltså lillebror var tionde krona och storebror var femte krona.

Då knorrar storebror naturligtvis och blir väldigt sur, men han ser snart att han får 24 kr. över, medan lillebror bara får 13:50. Barn hänger inte upp sig på procent utan på vad de kan köpa i godisaffären, och snart ser storebror att han kan gå på kvartersbion för en femma och ändå har rejält över till godis. Lillebror däremot får inte ens en tia över efter betald bio. Och lördagspåsen kostar en tia.

Om så den snälle pappan blir ännu snällare och säger att grisen är mätt och bara behöver en tredjedel i sparande, behöver lillebror bara ge 50 öre och storebror bara 2 kr. Det betyder en "skattesänkning" med två tredjedelar – "rättvist" till bägge. Då får storebror en sparsänkning på fyra gånger så mycket som lillebror.

I de vuxnas värld kallas sådant en marginalskattesänkning med 3 %. Med besluten under mom. 1 får en inkomsttagare med dubbelt så stor inkomst en fyra gånger så stor skattelättnad, och den som tjänar fyra gånger mer får en skattelättnad som är tio gånger så stor.

Lillebror i mitt exempel kan ingen nationalekonomi, han kan inte ens räkna procent, men han kan räkna ut att han fortfarande inte kan köpa godispåsen för en tia, och han kan se att storebror nu köper ännu större påsar till sig själv.

Då blir lillebror ledsen, sedan blir han arg, och sedan kräver han höjd veckopeng.

Små människor är som stora människor, fast mindre. Därför vill jag yrka bifall till reservation nr 4 under mom. 1. Jag vet att det yrkandet kommer att falla, och jag vill därför redan nu deklarerat att vpk-gruppen därefter avser att stödja reservation nr 3 från centern under samma moment.

Under mom. 2 behandlar utskottet yrkanden från moderaterna, centern och miljöpartiet angående skattepolitiken i stort. Vpk har inte framställt några sådana yrkanden, då vi menar att de här frågorna bättre kan hanteras inom ramen för den allmänna motionstiden och inom de skattepolitiska utredningarna. Dessutom är de redan behandlade i våras. Vi kommer därför inte att stödja dessa motioner, och vår argumentering ansluter nära till

utskottets skrivning på s. 23 och 24 i betänkandet.

Vi har dock synpunkter på den allmänna skattepolitiken, och vi har redovisat dem. Jag skall inte här gå in på detaljerna, men jag noterar att i dag ligger reservation nr 7 från centern angående skattepolitiken betydligt närmare vpk:s positioner än vad vi kan finna hos vår storebror eller kusin inom arbetarrörelsen. Det är närmare för oss till centern än till SAP. Det är något märkligt att det är så från min horisont, och det beror tyvärr inte på brister i mitt synfält.

För några veckor sedan kunde vi bevittna en supershow, där finansminister Feldt slog undan benen på den nyliberala oppositionen i skattefrågan genom att i praktiken ansluta sig till den. I dag har vi hört Kjell Johansson vidimera att så är fallet.

Industrins och finansvärldens representanter har varit positiva. Deras reaktioner kan bäst sammanfattas med en fras från en annan supershow: Det är otroligt, men bra. I den första delen instämmer jag gärna, men jag förhåller mig tveksam till om det är så bra.

Statsministern har visserligen sagt att det är ljusår mellan Feldts paket och Westerbergs idéer, och då är det väl det, men det sägs också ibland att universum kanske är krökt. Självt är jag mer benägen för kommentaren: För en bofink se ut precis hur som helst? Och är allting som sägs vara socialdemokratiskt verkligen socialdemokratiskt?

På presskonferensen frågade man Stig Malm om han hade gett upp sitt motstånd mot marginalskattesänkningar. Malm svarade: Det här är ingen marginalskattesänkning, det är en skatteomläggning.

Man må tro människor på deras ord, och det är sant att i det dokument som partistyrelsen antog kan man finna positiva element. Men jag tror att det är svårt att i längden tjäna Gud så att man ställer sig in hos den onde. Och det rymmer många tolkningar av den s.k. bomben i det antagna dokumentet.

Det finns en variant på den tredje vägens skattepolitik som leder åt olika håll för olika grupper, till himlen för vissa och nedåt för andra. Hittills är det mestadels kapitalförvaltarna som har haft anledning att glädjas. Så visst rymmer skattebomben en fördelningspolitisk sprängkraft när man en passant talar om momshöjningar och sorgfälligt undviker att tala om kommunalskatterna.

Det här med momshöjningar är något av akilleshälen i ett nytt skattesystem. I andra länder med lägre skatteuttag kan man tämligen lätt kompensera sänkt skatt på arbete med t.ex. ökad indirekt beskattning, men i vårt land har vi redan en hög moms. Då får man gå till andra skattebaser och källor.

Men visst skall vi i vpk vara med och diskutera bomben och försöka desarmera en del av dess hotande beståndsdelar. Vi kan gärna sända signaler om att vi på ett konstruktivt sätt kan diskutera skattepolitik. Vi skall inte bara säga nej, nej.

Alla måste ju hälsa förenklingar med tillfredsställelse. Vi vill inom RINK och KIS tala om en verklig beskattning av kapitaltillväxt och en differentierad moms. Det som går i nästan hela EG bör ju även kunna gå i Sverige.

Vi har inget emot sänkt skatt på arbetsinkomster, tvärtom. Och personligen upplever jag beslutet om att snabbutreda en real kapitalbeskattning som mycket spännande. Om sedan utredningen om företagsskatter kan konstru-

era ett system som ger samma effektiva skatteuttag för stora som för små företag, så är det utmärkt.

Men återigen måste Kjell-Olof Feldt liksom hela socialdemokratien börja fundera över med vem det nya skattesystemet skall genomföras.

Skall SAP gå i armkrok med folkpartiet och moderaterna som tre glada pepparkaksgubbar? Då måste man nog lämna inte bara grisen utan en rad principer och ideal hemma vid spisen.

Det finns ett annat läger som kan skönjas redan i dag, och det är den skattepolitiska inriktning som alltjämt ser skattepolitiken ur ett fördelningspolitiskt perspektiv. Jag tänker då på vpk men också på centern och miljöpartiet.

Man skall inte räkna i andras portmonnärer, men jag misstänker att betydande delar av det socialdemokratiska partiet också vill se skattepolitiken i ett fördelningsperspektiv.

Men då gäller det att välja sida. Höger eller vänster? Att välja sida betyder inte att sluta tala med andra intressenter. Jag menar att vi bör sträva efter ett skattesystem med bredaste möjliga acceptans, men grunden kan inte få byggas på nyliberalism och vise män från Chicago.

Angående pensionärerna – mom. 3–11 – har utskottet gjort väsentliga förbättringar i propositionen i vad gäller extra avdrag och KBT-reducering på grund av förmögenhet som härrör från det egna boendet. Det är bra, för det har varit orimligt att tro att väggar och tak kan spela någon praktisk roll för det dagliga uppehållet. Det kan det bara göra om man bor i ett pepparkakshus, men det gör inga människor.

I andra avseenden skall jag erkänna att utskottet har lyckats sämre. Det gäller t.ex. frågan om avtrappningsreglerna och marginaleffekterna för pensionärerna. Jag tycker inte att nuvarande system är bra. Å andra sidan var regeringens förslag inte heller bra. Särskilt stötande blev den föreslagna skattehöjningen, när vi visste att de välbeställda höginkomsttagarna skulle få väldigt stora skattesänkningar.

Den här frågan har likt en pingpongball turnerat mellan riksdag och regering i flera omgångar. Jag tror att om regeringssidan hade argumenterat tydligare för sina ståndpunkter och mål i propositionen och sedan i utskottet snabbare och mer förutsättningslöst hanterat frågan och inte hoppats på att få med sig miljöpartiet, så hade utskottet kunnat komma fram till bättre resultat.

Det vi inte lyckades med den här gången får vi anledning att återkomma till. I dagsläget kan vi dock notera att inga pensionärer får någon skattehöjning genom riksdagsbeslut som tas i dag.

I reservation 13 från bl.a. centern angående mom. 6 finns också en uppslagsände beträffande höjd pension som vi i vpk avser att stödja i kommande votering.

Slutligen angående propositionens syfte att stimulera fler pensionärer till yrkesverksamhet: Vpk har inte motsatt sig att man tar bort reduktionen av KBT för inkomst av tjänst. Men vi har å andra sidan litet svårt att förstå hur detta i någon högre grad skall kunna leda till åsyftat resultat. Det är ju främst gruppen äldre äldre som har KBT. Och den gruppen – oftast kvinnor med ringa bakgrund på arbetsmarknaden – tror jag har begränsad vilja och möjlighet att söka sig ut på den s.k. marknaden.

Vi i vpk har motionerat om ett tjänsteavdrag på 10 000 kr. för pensionärer. Vi tror att det skulle vara en kraftig stimulansfaktor för angivet ändamål, och det skulle dessutom mildra vissa marginaleffekter. Vi har dock inte fått något större gehör i utskottet för detta förslag utan snarast kritik för de fördelningspolitiska aspekterna. Jag erkänner att det finns nackdelar med vpk-förslaget men menar att fördelarna uppväger dessa. Jag inser dock att det inte finns acceptans för denna variant och kan bara konstatera att vi får återkomma till utskottet med mer slipade argument i frågan.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 12 avseende mom. 5. Samtidigt vill jag, herr talman, deklarerera att jag inte avser att driva frågan till votering.

Vi måste enligt min mening skapa ett skattesystem som tar fasta på en paroll som jag har stulit från ett politiskt parti i Norge, nämligen: Del godene. Fritt översatt till våra förhållanden skulle det betyda: Dela det goda. Det är därför vi har skatter. Men om vi skall kunna dela det goda, då måste också skatt tas ut efter bärkraft. Det skulle vi ha kunnat göra, om majoriteten hade handlat på ett annat sätt än den gör i dag.

**Anf. 11 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Det är roligt att lyssna till Lars Bäckström, även om det ibland blir en debatt som påminner om jordbruksutskottets debatt om djurskyddslagen. Kjell Johansson börjar att tala om galten Särinner, och Lars Bäckström fortsätter att prata om hönor, ägg, bofinkar och mycket annat.

Med tanke på den snabba uppkopplingen av mig och moderata samlingspartiet med Kjell-Olof Feldt och det socialdemokratiska partiet vill jag säga att det finns vissa avgörande skillnader mellan våra uppfattningar. Min förhoppning är att Lars Bäckström, som säger att man skall se också till andras bevekelsegrunder, kan instämma i tanken – när nu marginalskatteerna sänks för att försöka få i gång arbete och sparande – att omläggningen inte skall totalfinansieras så att det höga skattetrycket vidmakthålls. Det är ju det som gör att s.k. vanliga inkomsttagare inte har så mycket pengar kvar av inkomsten efter skatt. Skulle vi inte kunna träffa en uppgörelse, som gjorde att vpk blev intresserat av att sänka skattetrycket? Det skulle betyda att marginalskatteerna kunde sänkas samtidigt som andra skatter, vilka skulle drabba låginkomsttagarna, inte höjdes.

**Anf. 12 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Jag vet, Lars Bäckström, att nyliberalerna inte på något sätt är nöjda med folkpartiets förslag. Inte heller tror jag att de är nöjda med det förslag som Kjell-Olof Feldt nu har lagt fram. Genomförs det senare förslaget kommer Sverige fortfarande att ligga högt i den internationella ligan vad gäller skattetryck och t.o.m. inkomstskatter.

Även om Lars Bäckströms utläggning om förhandlingarna med barnen inte helt överensstämmer med de erfarenheter som jag själv har gjort i samma situation, vill jag ändå ge honom en eloge för att han försöker föra ned samtalet till gripbar nivå.

**Anf. 13 GÖSTA LYNGÅ (mp):**

Herr talman! Låt mig först anmäla att jag har en annan mening än Bo Lundgren i fråga om rösträkning. Har man inte tid att tillgripa rösträkning ens vid de samlade voteringsstillfällena här, då är det illa beställt. En del av resultaten av voteringarna i miljövarsfrågorna var faktiskt riktigt intressanta. Det var en väl använd timme, och jag kan inte utlova passivitet i det avseendet.

Så åter till de zoologiska trädgårdarna, där det inte bara finns djur utan kanske också tomtar. Jag skulle gärna prata om dem, om jag trodde att de gick till rätt personer. Men i fråga om inkomstskattens skalor verkar det som om tomtarna koncentrerar sig på ganska högavlönade personer, oss riksdagsledamöter och kanske ytterligare någon bråkdel av svenska folket. Den satsning som nu görs med sänkta marginalskatter kommer framför allt att gynna de högavlönade. För att man skall tjäna mer än 4 000 kr. på reformen måste ens årsinkomst uppgå till 200 000 kr. eller mer.

Miljöpartiet de gröna har en annan syn på saken. Vi anser att ett kraftigt förhöjt grundavdrag är en mer angelägen reform. En rimlig satsning på de svagaste grupperna i samhället skulle vara ett grundavdrag på 31 000 kr. samt en skatt på 50 % i skiktet upp till 150 000 kr. Den skattesatsen är så avpassad att det inte blir någon skatthöjning i skiktet upp till 85 000 kr. i årsinkomst.

Den av regeringen föreslagna och av utskottet stödda minskningen av marginalskatten är en dyr reform. Den kostar 6,6 miljarder kronor. Man frågar sig hur en socialdemokratisk finansminister kan lägga fram ett sådant förslag. Om avsikten varit att få med moderater och folkpartister på denna linje, så har det faktiskt inte lyckats. De vill gå ännu längre i ojämlikhetens riktning.

Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på utskottets hemställan i mom. 1 och 2 samt på reservationerna 1 och 2 men bifall till i första hand reservation 5.

Även för folkpensionärernas del är miljöpartiet de gröna mest inriktat på att få fram en låglöneprofil. Tyvärr var vi inte med vid förra riksmötet, då det fattades beslut om att satsa på en extra höjning av basbeloppet snarare än att satsa på höjd folkpension och pensionstillskott. Vi anser fortfarande att pensionärerna borde få en 2-procentig höjning av grundpensionen. Det är vårt minimikrav, och det kostar ungefär 1,3 miljarder.

Enligt vår mening är det inte tillräckligt att ge pensionärer chansen att extraknäcka med bra förmåner. Många gamla i just de grupper det gäller är slitna och vill helt enkelt inte längre ägna sig åt lönearbete. Varför skulle de tvingas till det och tillhöra en framtida underklass av icke-arbetande pensionärer? Det är människors fulla rätt att efter uppnådd pensionsålder inte ägna sig åt lönearbete.

Jag yrkar bifall till reservation 13 i mom. 6 samtidigt som jag beklagar att reservationen endast stöds av centern och oss. Om den hade haft utsikt att få majoritet, skulle jag också ha varit beredd att ge mitt stöd åt de i och för sig bättre avtrappningsregler som socialdemokraterna föreslår, dvs. reservation 9 i mom. 13. Som det nu är yrkar jag bifall till utskottets hemställan i detta moment.

Jag noterar med tillfredsställelse att förmögenhetsprövningen för det extra

avdraget för folkpensionärer enligt utskottet nu inte inkluderar förmögenhet som är bunden i boende upp till en gräns av 400 000 kr. Samma regel kommer också att tillämpas för den prövning av förmögenhet som görs i samband med ansökan om kommunalt bostadstillägg. Hemställans mom. 8 och 11 innebär alltså väsentliga förbättringar jämfört med regeringens ursprungliga proposition:

När det gäller avgiften på fyllnadsinbetalningar av preliminär B-skatt som inte gjorts före den 19 januari men före den 30 april, vill jag säga att vi i stort sett går på utskottets linje. Dock följer vi riksskatteverkets linje i fråga om storleken av det fribelopp, 10 000 kr., för vilket ingen avgift behöver betalas. Jag yrkar bifall till reservation 19 i mom. 14 och yrkar samtidigt avslag på reservation 18 samt hemställan i detta moment.

Att Kjell Johansson beklagar att detta innebär att näringsidkare måste hålla reda på sin bokföring är på något sätt en avslöjande reaktion från näringslivet.

**Anf. 14 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! När det gäller procedurfrågorna blir naturligtvis var och en salig på sin tro. Det finns tillfällen då det kan vara intressant att veta hur ett parti eller enskilda ledamöter har röstat. Med vårt partisystem är det när det gäller enskilda ledamöter oftast fråga om feltryckningar. Var och en prioriterar ju sin tid som han eller hon själv önskar. Jag tror ändå att det är viktigt att vi riksdagsledamöter i första hand försöker ägna oss åt väsentligheterna.

Herr talman! Det finns anledning att skärskåda ett nytt partis politik i många avseenden, och naturligtvis är det intressant att se vad miljöpartiet vill på andra områden än just miljöpolitikens.

Vi kan konstatera att miljöpartiet för en politik som syftar till att höja det totala skattetrycket. De förslag man lade fram i valrörelsen innebar en skärpning med i vart fall – även om det var svårt att räkna fram – 10 miljarder kronor, ungefär 1 500 kr. per inkomsttagare eller 2 500–3 000 kr. per svenskt hushåll. Det är mycket pengar!

Utformningen av och det sätt på vilket man tar ut detta höga skattetryck är av den arten att man uppenbarligen syftar till att motverka arbete och sparande. Miljöpartiet vill ha den högsta beskattningen av arbete och sparande – visserligen tillsammans med vpk, men ändå – jämfört med alla andra partier i riksdagen.

Nu frågar jag: Mot vilken bakgrund är det som miljöpartiet syftar till att minska möjligheterna till en tryggad välfärd och en god omsorg på olika sätt genom att ha ett skattesystem som motverkar arbete och sparande?

**Anf. 15 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Först några ord om "det avslöjande" från min sida om näringsidkare. Det är ju så att straffavgifterna inte bara gäller näringsidkare utan hela svenska folket. Men även för näringsidkaren är det svårt, för att inte säga omöjligt, att ta fram resultat på det sätt som förutsätts för att man skall slippa straffavgift. Att alla skulle ha ett färdigt bokslut och en färdig deklaration före den 18 januari är ju fullständigt orimligt, det borde faktiskt Gösta Lyngå begripa.

Ni ville höja grundavdraget till 31 000 kr. Det låter ju bra. Är det förmätet att fråga hur ni vill plocka fram de pengarna eller om ni bara vill sänka skattetrycket?

Ni säger dessutom i reservation att ni accepterar de skatteskalor som regeringen lägger fram över 85 000 kr. Men det gick ni inte till val på. Ni gick till val på en kraftig skärpning av skatten för dem som tjänar mer, speciellt för dem som hade högre inkomster. Varför byter ni politik så här snabbt efter valet, Gösta Lyngå?

Ni gick till val på ett förslag som, om det skärptes bara något ytterligare, inte borde föras in i skattelagstiftningen utan i brottsbalken.

**Anf. 16 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:**

Herr talman! Jag tyckte det var mycket intressant att se att moderaterna avstod från att rösta i en ganska aktuell miljöfråga som vi voterade om. Och det var nog inte feltryckning – inte hos alla, får man väl anta.

Nå, nu till de allvarligare sakerna.

Kostnaden för den skattefria zonen inkl. det bastillägg som vi föreslår är ca 8,5 miljarder kronor. Detta kan jämföras med en kostnad på 6,6 miljarder för en marginalskattesänkning som vi inte gick till val på. Vad vi gick till val på var de gamla skatteskalorna, vilket vid 30 kr. kommunalskatt per skattekrona innebar 75 % i den högsta gruppen. Det står fortfarande kvar i vår gröna lunta. Det är ingen förändring där, utan det är precis vad vi gick till val på.

Att vi skulle motarbeta arbete är faktiskt inte heller korrekt. Vi vill ha en lägre beskattning genom att arbetsgivaravgifterna sänks. Den sänkningen ger vi också en riktad struktur, så att sänkningen är större i glesbygdsområden och inom vårdsektorn, där viss uppmuntran av arbetstillfällen är lämplig.

Slutligen menar Kjell Johansson att man bör kalla den avgift som skall betalas för B-skatter som drar över efter bokslutsdatum till den 30 april en straffsats, medan jag menar att 2 % är en rätt.rimlig ränta. Det är stötande för sådana som inte har rörelse eller annan B-skatteinbetalning att en del personer får ett räntefritt lån av staten under närmare fyra månader.

**Anf. 17 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Procedurfrågan återigen: Om Gösta Lyngå hade följt debatten i går om miljöfrågorna så hade han vetat att det framgick helt klart av vad vår talesman sade att vi moderater på varje punkt utom inledningsvis avsåg att avstå. Bakgrunden finns också redovisad i ett särskilt yttrande. Vi menar att här togs upp frågor som egentligen inte hade beröringspunkter med propositionen – någonting som man naturligtvis kan diskutera i sak. Detta var motivet, och det redovisades under debatten. Det var fullkomligt förutsebart exakt hur vi skulle rösta i varje votering när ni begärde sådan.

I den andra frågan är det faktiskt på det viset att ni vill ha höga marginalskatter. Visserligen vill ni ha ett skattefritt belopp i botten, men sedan skall det ta emot om man vill jobba litet mer, för då skall det sättas högt. Det var vad Birger Schlaug sade i den allmänpolitiska debatten. Och syftet var, sade han, att man skulle förvärsarbeta mindre tid!

Detta leder naturligtvis till minskade resurser för hela samhället gemensamt. Det innebär exempelvis att landstingen – om vi nu ser landstingen

isolerat och bortser från sjukvårdens strukturfrågor – kommer att få väsentligt mindre resurser för sjukvård.

Ni som kom in i riksdagen i syfte att försöka driva en bra miljöpolitik måste i så fall balansera detta med en politik som ger de resurser som behövs för miljöinsatser i framtiden. Att sträva efter minskade arbetsinsatser är att omöjliggöra satsningar på en god miljö i framtiden, och det är viktigt att det kommer fram att miljöpartiets skattepolitik ger dessa effekter och t.o.m. uttalat syftar till färre arbetsinsatser, med de följer detta får.

**Anf. 18 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Efter att ha hört Gösta Lyngås mycket röriga och krystade förklaringar förstår jag faktiskt att han hellre voterar än debatterar.

**Anf. 19 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:**

Herr talman! Jag skall mycket gärna specificera vad det var som jag inte förklarade väl nog för Kjell Johansson.

Vårt önskemål om kortare formell arbetstid är korrekt uppfattat av Bo Lundgren.

Marginalskatternas effekter är sådana att när man samtidigt beaktar ett grundavdrag på 31 000 kr. kommer varje löntagare, även om han har hög inkomst, ner en hel del i skatt. Det blir nämligen ett annat skikt han kommer att tillhöra. Det måste man tänka på.

I vilket fall som helst är den skattemässiga styrningen sådan att det inte skall löna sig att jobba mycket mer än sin arbetstid. Man skall kunna ägna sig åt annat också – åt den informella sektorn, åt att umgås med sin familj, åt sina hobbyer, osv.

Förhoppningsvis, om miljöpartiets politik verkligen får genomslag – och det hoppas vi – kommer i framtiden inte alls så stora aktiva insatser att behövas inom vårdsektorn och inom många andra sektorer, därför att det blir ett helt nytt, mänskligare samhälle.

**Anf. 20 ANITA JOHANSSON (s):**

Herr talman! Den här debatten har ju inletts med långa anföranden, och en liten reflexion som jag gjorde var: Tänk vilken tur att det inte är ni borgerliga som regerar tillsammans! Vilken tur, kammarens ledamöter, att det är Kjell-Olof Feldt som är finansminister!

Mycken tid har också i debatten gått åt till att prata om grisar, pepparkakshus, pepparkaksgummor och -gubbar, kanske därför att det lackar mot jul och ni vill hem och baka – det är min lilla fundering.

Bo Lundgren sade: I socialdemokratins Sverige finns ingen valfrihet. Jag har nyss sett TV-serien Kråsnålen, och jag tänkte vid varje program en varm tanke: Vilken tur att socialdemokratin har sett till att det finns en så fin valfrihet i Sverige!

Sedan sade Bo Lundgren också att det är en ideologisk belastning att vi socialdemokrater skall finansiera en skattereform. Det kanske inte är så underligt, herr talman, att budgetunderskottet ökade med blixstens hastighet under de borgerliga åren – med den filosofi som Bo Lundgren har.

Så, herr talman, till propositionen.

Ett nytt opinionsföretag, TEMO, har helt nyligen publicerat en eftervalsundersökning, som visar att skatterna var den tredje viktigaste valfrågan efter miljön och äldreomsorgen. Detta kan kanske ses som en liten framgång för TV-utfrågarna, som före valet så envist försökte pressa partiledarna på uträkningar, förklaringar och bindande löften om skatterna.

Så här några månader efter valet kan vi med stor säkerhet säga att väljarna sade nej till folkpartiets och moderaternas skatteförslag, som just skulle drabba låginkomsttagarna alltför hårt.

Inom socialdemokratin har vi länge försökt att skapa rättvisa mellan arbete och kapital, och därmed också komma till rätta med sjunkande skattemoral och skatteplanering.

På vår senaste partikongress slog vi också fast, Lars Bäckström, att principen om skattebörda efter bärkraft skall vara vägledande, för att på det sättet bidra till en utjämning av levnadsstandarderna.

När det gäller proposition 46 om förändrad inkomstskatt för 1989, och de reaktioner vi fått på den, skulle man kunna säga att de borgerliga partierna ingenting lärt av gjorda misstag.

Man är lika oense som under den förra mandatperioden när det gäller framtidens skatter – och hur inkomstbeskattningen skall se ut. Och inte har det blivit lättare i riksdagen sedan miljöpartiet kom in med sina förslag, de är svåra att räkna på, tycker jag.

Till skatteutskottets betänkande 1988/89:4 har fogats 21 reservationer. Och jag kan konstatera, herr talman, att det endast finns två gemensamma borgerliga reservationer. När det gäller inkomstskatten för 1989 finns det alltså en reservation från varje oppositionsparti, och det är som vanligt moderaterna som vill gå längst när det gäller att sänka marginalsatterna.

Jag kan också konstatera att vpk och mp inte alls vill göra några marginalsattesänkningar när det gäller inkomster över 70 000 kr.

I debatten om skatternas roll i fördelningspolitiken har intresset i hög grad koncentrerats till den progressiva delen av inkomstbeskattningen. Men skall man väva in flera inslag i väven för att få ut en bra produkt, så måste man kanske se även på andra faktorer.

Inom socialdemokratin arbetar vi på att forma en ekonomiskt hållbar strategi för 90-talet, som kan godtas, Bo Lundgren, både fackligt och politiskt. Arbetet bedrivs nu intensivt i de tre utredningar vilkas förslag väntas till sommaren. Jag hoppas trots allt, herr talman, att vi i utredningen skall komma fram till breda lösningar och att vi skall få ett nytt bra och fungerande skattesystem på 90-talet.

De förslag om ändring i inkomstbeskattningen, som vi nu debatterar, har till syfte att sänka marginaleffekterna i vårt skattesystem. Förslaget ger en sänkning av den statliga inkomstskatten för 1989, särskilda skatteregler för folkpensionärer, men även ändringar av reglerna för kommunala bostadstilllägg. I motioner från de borgerliga partierna vill man ändra olika beloppsgränser i skatteskalorna, men även sänka grundbeloppet.

Man vill också förändra de föreslagna procentsatserna och göra andra förändringar som på olika sätt företrädesvis drabbar låginkomsttagarna.

Herr talman! Finansutskottet har yttrat sig över de föreslagna förändringarna och anser att en justering av inkomstskatteskalen, som innebär att

marginalskatterna sänks, skulle underlätta för parterna på arbetsmarknaden att träffa överenskommelser om lönerna.

Utskottet har även pekat på en rad andra faktorer som menligt skulle påverka och motverka de fördelningspolitiska effekterna.

De motioner som väckts av de borgerliga partierna innebär att marginalskatten inte sänks i de inkomstlägen som vi anser vara de mest angelägna. Förslagen i motionerna har därmed också ett mindre stabiliseringspolitiskt värde och ligger dessutom inte alls i linje med det reformarbete när det gäller skattesystemet som inletts.

Moderaternas förslag innebär bl.a. att en ny skiktgräns införs i skalan för grundbelopp, vilket gör skattereglerna mer komplicerade och svårbegripliga. De ger också större möjligheter till låga taxeringar trots höga inkomster, genom avveckling av den avdragsbegränsning som har införts.

Herr talman! En justering av skatteskalorna bör enligt min mening ges en utformning som är anpassad till förändringsarbetet i syfte att få till stånd ett enklare och mer rättvist skattesystem.

När det gäller förslagen om skattereduktion får dessa inte de effekter som framstår som mest angelägna, om de borgerliga motionerna följs.

Finansutskottet har i sitt yttrande pekat på de risker som finns i rådande konjunkturläge för att den inhemska efterfrågan kan komma att utvecklas alltför kraftigt under 1989, med överhettning och en stegrad kostnadsökningstakt som följd. Den bedömningen delar jag.

En större sänkning av marginalskatterna skulle öka inkomstbortfallet för staten men även medföra en risk för att de fördelningspolitiska effekterna uteblir, med kompensationskrav som ett brev på posten.

För egen del, herr talman, tycker jag att just de fördelningspolitiska effekterna är oerhört viktiga.

De förändringar som föreslås när det gäller folkpensionärernas extra avdrag innebär sammantaget kraftigt förbättrade villkor för stora grupper av pensionärer, särskilt för pensionärer med låg pension, som i dag drabbas hårdast av marginalskatteeffekterna. För gruppen med pension mellan 70 000 och 80 000 kr. kan förändringarna dock leda till något mindre förmånliga regler. Likväl kan man säga att dessa pensionärer kommer att få en ökning av inkomsterna 1989 – med, herr talman, lägst 6,2 %. Det är en liten upplysning till mina meddebattörer här i kammaren.

Till detta kommer att inkomstskatten från årsskiftet alltså skall sänkas med 3 %, vilket också kommer stora grupper av pensionärer till godo. Men på den punkten avstyrktes regeringens förslag av samtliga oppositionspartier, därför att förslaget i vissa lägen kan ge oönskade marginaleffekter, som man skriver. Från den socialdemokratiska gruppen har vi här reserverat oss.

Herr talman! Man kan ställa frågan: Är det sant att regeringens förslag om en skärpning av avtrappningen av de extra avdragen medför skattesärpningar för hundratusentals pensionärer? Ja, i viss mån är det sant. Skärpningen av avtrappningen medför otvivelaktigt att de extra avdragen i vissa inkomstlägen blir mindre än vid oförändrade regler. Men de extra avdragen innebär ju också att pensionärer med relativt höga inkomster får skattelättnader som inte kommer löntagare i motsvarande inkomstläge till del. Denna automatiska skattelättnad blir extra stor år 1989, på grund av den extra höjningen av

pensionerna, som vi fattade beslut om här i kammaren i strid med de borgerliga partierna.

Nu kan man invända att ett bibehållande av 1988 års avdragsregler är politiskt omöjligt. Det skulle innebära att folkpensionärer med enbart grundförmånerna skulle börja skattläggas. Behållningen av pensionshöjningen för pensionärer med låga inkomster skulle i alltför hög grad ätas upp av de höjda marginaleffekter som avtrappning av extra avdrag och KBT medför. En uppräknig av de extra avdragen i förhållande till 1988 års avdragstabeller bör alltså ske. Men varför, herr talman, måste denna uppräknig ske automatiskt? Den frågan vill jag ställa till Bo Lundgren och Kjell Johansson. Varför måste den ske precis enligt de regler som nu finns och som avpassats efter tidigare förhållanden? Det fanns då fler skatteskipt, och för att undvika marginaleffekter över 100 % måste man dämpa avtrappningen på ett tidigt stadium till 40 % och sedan till 33 1/3 %.

Den stora skillnaden mellan nuvarande regler och de av regeringen föreslagna är att automatiken i de speciella skattelättnaderna för pensionärerna upphör. För åren 1989 och 1990 ersätts de med en särskild prövning av de extra avdragens storlek. Förutom att man undviker marginaleffekter över 100 % ser man till att ökningen av inkomsten efter skatt mellan åren blir hygglig.

Lyssna nu noga, Bo Lundgren! Nuvarande avtrappningsregler medför att det extra avdraget kommer att utgå i allt högre inkomstskikt. Sålunda är avtrappningen avslutad först vid en taxerad inkomst på 85 400 kr. år 1988 och 97 400 kr. år 1989. Vid en 6-procentig årlig inflation sker detta först vid en inkomst på 107 400 kr. år 1990 och 117 000 kr. år 1991.

Enligt regeringens förslag slutar avtrappningen vid en taxerad inkomst på 85 000 kr. år 1989. Vid en fortsatt breddning av det lägre inkomstskiktet till 90 000 kr. år 1990 kan avtrappningen vara avslutad vid denna inkomst utan nämnvärd skärpning av den enhetliga avtrappningsprocenten. Det rör sig bara om en mycket liten skärpning.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till vår reservation nr 9.

När det gäller pensionärernas förmögenhet, som ligger till grund för bedömningen om extra avdrag skall medges eller inte, har utskottet avvikit från regeringens förslag. Enligt utskottets mening bör man gå något längre än vad regeringen föreslagit och medge att förmögenhet upp till 400 000 kr., som härrör från egna hem eller annat boende, inte skall påverka det extra avdraget. På samma sätt menar utskottet att sådan förmögenhet inte heller skall påverka det kommunala bostadstillägget. Kammarens ledamöter bör dock vara på det klara med att förslagen kostar ett antal miljoner kronor.

Så ytterligare några ord om det kommunala bostadstillägget. Kommunalt bostadstillägg utgår till ålderspensionärer med låg pension. Tillägget minskas med 33 1/3 % av den del av årsinkomsten som överstiger 1 000 kr. för ensamstående och 750 kr. för gift. Som inkomst räknas inte folkpension, pensionstillskott eller mot pensionstillskott svarande ATP.

I propositionen föreslås att löneinkomster skall vara undantagna vid inkomstprövning av kommunalt bostadstillägg.

Det finns skäl som talar för att bristen på arbetskraft kan bli ett återkommande problem. Mot den bakgrunden finns det anledning att söka

reducera de hinder för förvärvsarbete som inkomstprövningen av det kommunala bostadstillägget utgör.

När det gäller inkomst av rörelse och jordbruk finns det anledning att vi förhåller oss avvaktande, inte minst på grund av svårigheterna att avskilja dessa inkomster.

Herr talman! När det gäller avdragen för ökade levnadskostnader för skattskyldiga inom bygg- och anläggningsbranschen föreslås en förlängning i likhet med tidigare år i avvaktan på inkomstskatteutredningens förslag. Från utskottsmajoritetens sida har vi ansett att avdragsrätten i nuläget inte bör utökas till att gälla även andra kategorier – som moderater och folkpartister föreslår – inte minst med tanke på utredningsarbetet.

Så till frågan om uttag av preliminär B-skatt. I propositionen föreslås en sänkning av uttaget med 10 %, medan moderaterna vill att uttaget skall motsvara den slutliga skatten för föregående år. Ett sådant förfarande kan i vissa fall leda till anmärkningsvärda resultat. Därför finns det, som jag ser det, ingen anledning att frångå den nuvarande schablonregeln och ett uttag på 110 %.

Herr talman! Ett nytt förslag om avgift på fyllnadsinbetalningar har lämnats, som innebär en förenkling av de tidigare reglerna men även en viss skärpning.

I borgerliga motioner antyds att de nya reglerna skulle innebära en alltför stor börda för vissa inkomsttagare, som har svårigheter att överblicka sin ekonomiska ställning före deklarationstillfället. De farhågorna kan synas litet väl stora. Enligt vad utskottet anför står de B-skattepliktiga för stora skatteinbetalningar efter inkomstårets utgång. För att få en större rättvisa och lika för alla måste en skärpning av reglerna göras. Jag delar utskottsmajoritetens mening att de föreslagna åtgärderna är väl grundade och angelägna.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande 4 och avslag på samtliga reservationer utom reservation nr 9, som jag yrkar bifall till.

**Anf. 21 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Jag noterar att socialdemokraterna och Anita Johansson även efter valet fortsätter att försöka få till stånd en borgerlig splittring för att skylla över sin egen brist på rättvis fördelningspolitik.

Det är inte vi som sitter i regeringsställning. Det är ni! Vi har inget krav på att vi skall ha en samlad regeringspolitik i dag. Det är ni som har det. Ni utgör dessutom en minoritetsregering, som behöver stöd av annat parti för att få igenom den politik ni för.

När det gäller aviseringar om kommande skattereformer ligger faktiskt socialdemokraterna oerhört nära moderaterna och folkpartiet, vad jag kan se. Jag förstår därför inte socialdemokraternas avoga inställning till borgerliga partier.

När vi satt i regeringsställning höjde vi inte skattetrycket, och det av fördelningspolitiska skäl. Det rådde då en svår lågkonjunktur, och på vissa håll hade människor det svårt. Vi gjorde av rent fördelningspolitiska skäl stora arbetsmarknadspolitiska satsningar. Och jag tror inte att någon kan

lasta oss för att det var fel. Under den tiden åstadkom vi inte några ökade klyftor. Men nu för tiden får vi varje dag eller varje vecka rapporter om att det någonstans i det svenska samhället har blivit någon snedvridning när det gäller ekonomisk fördelning.

Anita Johansson sade att fördelningspolitiken för henne personligen är oerhört viktig. Men jag fick inget konkret exempel på det. Jag tolkar det som att Anita Johansson personligen kommer att försöka påverka socialdemokraternas politik i rätt riktning, eftersom fördelningspolitiken fortfarande lyser med sin frånvaro. Det går inte att år ut och år in driva en ordpolitik.

När det gäller pensionärerna och avtrappningsreglerna så kommer man aldrig ifrån besvärliga marginaeffekter så länge det finns extra avdrag. Det enda sättet att komma ifrån det är att man höjer grundpensionen så mycket att dessa personer kommer in i det normala skattesystemet. Den ändring som regeringen har föreslagit är oerhört marginell när det gäller själva avtrappningsskalan.

Det sägs att man skall avvakta liknande förslag för företagare och jordbrukare när det gäller extrainkomsters påverkan på KBT. Men pensionerade företagare och jordbrukare kan ju befinna sig i samma besvärliga läge som andra pensionärer. Jag förstår därför inte denna distinktion.

**Anf. 22 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Som jag sade inledningsvis kommer Hugo Hegeland senare att ta upp de mycket viktiga frågor som gäller pensionärernas beskattning.

Anita Johansson hävdade att jag inledningsvis hade sagt att det i socialdemokratins Sverige inte finns någon valfrihet. Det har jag inte sagt, det vore grovt fel att säga det. Jag sade följande: Medborgarna i Sverige har i flera avseenden ingen valfrihet. De utlämnas ofta, till följd av att deras inkomster efter skatt är alltför låga, till de alternativ som politiker beslutar om.

Jag har också följt TV-serien *Kråsnålen*, inte minst därför att jag med stort intresse tidigare har läst de böcker som den nuvarande kristianstadsbon Bunny Ragnerstam har skrivit och som ligger till grund för serien. När jag såg det senaste avsnittet gjorde jag en reflexion. Man kunde konstatera att människor på den tiden ofta utlämnades till sina arbetsgivare. Människorna hade dålig ekonomi och få alternativ att välja mellan. Det som förvånade mig var att man, trots den ekonomiska förbättringen för hela samhället, kan säga att många människor är i samma situation nu. Det går naturligtvis inte att jämföra problemen, svårigheterna, osv. Men när det gäller själva valfriheten, så finns det faktiskt i avgörande avseenden inte någon valfrihet för vanliga människor. Det är förvånande att socialdemokratien, som tillsammans med andra krafter i samhället har varit en rörelse som har bidragit till att skapa en bättre ekonomi, nu så att säga låter pendeln slå över och i detta läge bestämmer över de enskilda människorna. Detta går igen på flera sätt och i flera sektorer.

Detta gäller t.ex. barnomsorgen. Det är bara de människor som har gott om pengar som har möjligheter att välja annan barnomsorg än den som staten godkänner och som staten och kommunerna subventionerar. Det är bara de människor som har gott om pengar som kan gå före i operationskøer-

na när dessa blir långa. Det är inte den vanliga människan som har möjlighet att bestämma. Det är detta som är så förvånansvärt, och det är detta jag menar när jag säger att människorna utlämnas till följd av att inkomsterna efter skatt är så små och till följd av att staten bestämmer vilka alternativ som skall prioriteras och att det är bara dessa som skall subventioneras av staten. Hade människorna haft lägre skatter och större möjligheter att välja mellan alternativ, hade valfriheten för den enskilde varit större.

Detta går igen även på ett annat sätt. Vad har hänt i skattepolitiken? Före valet sade socialdemokraterna egentligen ingenting alls. Förhandlar gör socialdemokraterna efter valet, med Landsorganisationen. Återigen är det alltså fråga om en organisation som skall företräda människorna. Socialdemokraterna förhandlar med Landsorganisationen och får dess acceptans, men de redovisar inte förslag och synpunkter före valet för att få väljarnas acceptans. Jag skulle vilja ställa en fråga till Anita Johansson. Varför driver socialdemokraterna en politik, som faktiskt leder till att vanliga människor i Sverige inte har den valfrihet som de rika har?

**Anf. 23 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Anita Johansson gick helt förbi det som jag tog upp i inledningen av mitt anförande, nämligen att dessa beslut fattades så sent. Utskottet har haft mycket liten tid på sig att ta ställning till dem, vilket bäddar för fel. Utskottet har därför tvingats hasta fram lagtext.

Anita Johansson talade om den vikt som skatterna spelade i valrörelsen och nämnde att skattefrågan var den tredje viktigaste frågan. Hon sade att uträkningar, besked, siffror och bindande förklaringar spelade en mycket stor roll, och hon berömde reportrarna för att de hade fått fram detta. Men vilka slutsatser drar egentligen Anita Johansson av detta konstaterande? Var det för att ni socialdemokrater talade om hur skatteskalen skulle slå utan inflationsskydd som det gick som det gick i valet? Var det för att ni socialdemokrater talade om att skatten skulle höjas för, som Anita Johansson själv sade, hundratusentals pensionärer med belopp närmare 1 300 kr. som det gick som det gick i valet, eller var det för att ni talade om hur den skattereform skulle se ut som finansminister Kjell-Olof Feldt har gett besked om? Var det för att ni talade om detta före valet, så att dessa besked, uträkningar och siffror kunde granskas? Det skulle vara intressant att få höra vilken slutsats Anita Johansson drar.

Sedan sade Anita Johansson när det gäller uttag av preliminär skatt att det i propositionen föreslås ett uttag på 110 %. Så är det väl ändå inte? I propositionen föreslås det väl ett uttag på 120 % generellt, med något undantag, vilket är högst rimligt.

Nu talas det mycket om avtrappning av det extra avdraget och de margineffekter som man nu får genom att den tidigare modellen behålls. Det talas väldigt mycket om svårigheterna. Detta kan, står det, i en framtid leda till vissa saker. Vilken framtid? Vi beslutar nu om uttaget för 1989. Så småningom kommer vi att besluta om uttaget för 1990. För 1991 har finansministern själv utlovat en total reformering som kan innebära något helt annat än det som vi i dag har.

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Inkomstskatten för år  
1989, m.m.*

**Anf. 24** GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja veta vad Anita Johansson menar med fördelningspolitik. Vid inkomster över 200 000 kr. kommer nämligen de stora skattesänkningarna att ske. På denna nivå blir skattesänkningarna 4 000 kr. eller mer. Det är klart att vi som riksdagsledamöter är tacksamma för det på ett personligt sätt, och en bråkdel av de mest välbetalda inkomsttagarna i Sverige är tacksamma för detta. Men kan man kalla detta för fördelningspolitik?

Tack för ordet.

**Anf. 25** LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Jag betvivlar, Anita Johansson, naturligtvis inte socialdemokraternas kongressbeslut. Men jag måste erkänna att det för mig personligen inte är några kongressbeslut som gjort att jag valt mitt parti, utan den praktiska politiken.

Jag tog inte upp frågan om fördelningspolitiken i mitt anförande, därför att jag tycker att den saken är kristallklar. Trots kongressbesluten har ni inte kunnat följa den valda linjen.

Föregående talare nämnde här att riksdagsledamöter som jag och Werner får en skattesänkning på 4 000 kr., statsminister Ingvar Carlsson får drygt 10 000 kr. och den som har en årsinkomst på 1 miljon får 28 000 kr. 1 miljon i årsinkomst är rätt vanligt nu. Normala VD-löner ligger runt 100 000 kr. i månaden. Det finns "normala" inkomstlägen i olika yrkesgrupper. Men jag sade att detta t.o.m. kan skada avtalsrörelsen. Det tycker jag är beklagligt. Man kunde ändå ha gjort det så att det underlättar avtalsrörelsen. Nu är det bara att beklaga.

Sedan skall det erkännas att ni tidigare har kunnat klara fördelningspolitiken genom att göra något åt underskottsavdragen. Jag har från skatteutskottet fått handlingar, där det framgår att år 1978, alltså för tio år sedan, hade en människa med en halv miljon i årsinkomst underskottsavdrag på 100 000 kr. Om man i dag har en årsinkomst på en halv miljon har man bara 50 000 kr. i underskottsavdrag. Man har alltså sänkt underskottsavdragen – man har lärt sig hur systemet fungerar. Den här metoden att justera på underskottssidan med gungor, karuseller och komparationer fungerar inte längre. Nu har människor valt andra metoder för att kompensera sig och lösa sina skatteproblem. Det är sådana metoder som vi försöker komma åt för att täppa till de luckor som de medför – något som tas upp i nästa ärende. Därför är modellen med underskotts begränsningar inte längre bra för att trygga fördelningspolitiken.

**Anf. 26** ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Lars Bäckström: Det förslag som vi nu lagt fram beträffande marginalskatteerna för nästa år är inte avsett att skada avtalsrörelsen. Förslaget har framlagts med hopp om att marginalsattesänkningen gör att man har litet mindre krav vid avtalsförhandlingarna. Finansutskottet har haft samma uppfattning på denna punkt.

Jag hoppas verkligen, Görel Thurdin, att vi alla som sitter i utredningen kan enas och kommer till en bred och bra lösning i fråga om den kommande

skattereformen. Jag inbjuder verkligen centern. Det får inte framstå som så att socialdemokraterna på något sätt skulle ha gjort upp med moderater och folkpartister, för då måste jag ha uttryckt mig väldigt luddigt. Jag måste i så fall be kammarens ledamöter om ursäkt.

Bo Lundgren menade att vanliga inkomsttagare har det dåligt i det här landet. Jag fick frågan om jag ville ställa upp och se till att vanliga inkomsttagare fick det lika bra som höginkomsttagare. Jag har försökt med det. Vi har försökt dämpa avdragen. Vi har på område efter område försökt att täppa till luckor när det gäller skatteplanering och skattefusk. Socialdemokraternas mål är att de vanliga löntagarna skall ha det bra, och de har det också ganska bra i Sverige. Men det skulle vara klädsamt om Bo Lundgren kunde ställa upp i kampen mot avdragsysteri, skatteplanering och annat.

Jag tror, Lars Bäckström, att vi har hamnat rätt vad gäller marginalskatterna för nästa år. Vi har ju alla olika förslag. Moderaterna vill ha 4 % sänkning och inflationsskydd. Folkpartiet säger nej till vårt förslag om 4 % och inflationsskydd. Centern säger ja under förutsättning att en skattereduktion på 1 000 kr. införs för alla skattebetalare. Vpk har sitt förslag och miljöpartiet sitt. Summan av kardemumman blir att vi i majoriteten har hamnat ganska rätt. Jag kan hålla med Kjell Johansson om att det visst hade varit önskvärt att vi hade kunnat fatta detta beslut tidigare. Jag har varit i kontakt med riksskatteverket, och jag sitter i skattestyrelsen i Stockholms län, så jag tror inte det skall vara något större problem med att sätta det här nya förslaget i sjön den 1 januari.

**Anf. 27 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Någon gång kan jag väl vara vän med Anita Johansson. Jag kan hålla med om att vi inte har gjort upp om inkomstskatterna i framtiden. Det vore bra för landet om vi skulle kunna få en uppgörelse om att sänka skattetrycket. Jag misströstar något, men vi får väl se. Det är möjligt att t.o.m. finansministern vill ge sig till känna i det avseendet – vad vet jag.

Naturligtvis har vi det bra i Sverige materiellt sett. Man kan diskutera om vi i och för sig har det bra i andra avseenden, exempelvis när det gäller den andliga tryggheten. Men i ett avseende har vi det inte så bra som vi skulle kunna ha det, nämligen när det gäller valfriheten på exempelvis vård- och omsorgsområdet. Där har socialdemokraterna genom sin rätt så långa dominans på den politiska scenen faktiskt prioriterat kollektiva lösningar, ofta sådana lösningar som innebär monopol formellt eller reellt så att andra alternativ visserligen är tillåtna men alls icke subventionerade som de offentliga. Det leder till väldigt höga kostnader som tas ut i höga skatter. Eftersom det offentliga har en monopolställning och systemet är trögt, är effektiviteten mindre än i ett samhälle där man skulle tillåta flera alternativ att konkurrera med varandra och kunde utveckla nya metoder. Det visar t.o.m. erfarenheterna i Sverige.

Det höga skattetrycket gör att vanliga människor i normala inkomslägen får betala så mycket i olika skatter att de inte har så mycket kvar efter skatt att de kan välja annat än det staten och kommunerna har valt åt dem. Bara höginkomsttagare, som visserligen betalar mycket i skatt men ändå har tillräckligt mycket kvar efter skatt, kan välja och kan gå förbi köerna, välja en

annan barnomsorg osv. Detta förvånar mig. Jag frågar Anita Johansson igen: Hur kan socialdemokraterna föra en politik som ger detta resultat, att vanliga människor inte har den valfrihet som de förmögna i Sverige har?

Anita Johansson säger att det vore klädsamt om jag ställde upp i kampen för att dämpa avdragsysteriet. Javisst, det har vi gjort länge. Vi har sagt precis det som finansministern nu äntligen har kommit på och förstätt, att intresset för avdrag minskar genom lägre skattesatser.

**Anf. 28 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Jag vill bara säga till Anita Johansson att jag inte påstod att socialdemokraterna hade gjort upp med folkpartiet och moderaterna. Jag sade att jag hade tittat på förslagen och funnit en viss likformighet i fråga om aviserade skattereformer. Vad som sedan sker är litet svårt för mig att avgöra.

Också jag tycker att det skulle vara önskvärt med en bred och bra lösning. En bra lösning tycker vi i centern är en skattepolitik med en rättvis fördelningspolitik.

Anita Johansson sade att socialdemokraterna vill utjämna levnadsstandarden. En ny definition på hur man utjämnar levnadsstandarden är tydligen att man alltså sänker skatterna för dem som har över 80 000 kr. i årsinkomst. Den definitionen ter sig för mig litet märklig. Man kan säga att vi kanske har olika syn på fördelningspolitiken. Jag tycker att Anita Johansson kunde tala litet mera om lönerörelserna och kopplingen till skatterna, för det har väldigt stor betydelse.

Lönerna, Lars Bäckström, är ibland faktiskt priser. Lönerna påverkar priserna, så helt klart påverkar de också inflationen.

Det är bara att konstatera att regeringen har lagt fram förslaget alldeles för sent för att kunna påverka årets avtalsrörelse. Det är beklagligt, därför att en del av avtalen är tvååriga. Vi befann oss i en situation där det var nödvändigt att gå in redan i början av året.

Sedan vill jag bara säga: Att ständigt peka på att vi borgerliga partier har olika förslag och olika reservationer tycker jag att socialdemokraterna skall sluta med. Efter sex år i regeringsställning får ni faktiskt stå på egna fötter. Ni kan inte skyla över alla brister i era förslag genom att åberopa de sex borgerliga åren eller att vi borgerliga nu har olika förslag.

Egentligen borde ni vara tacksamma för att vi har litet olika förslag. Det ger ju socialdemokratin litet större valfrihet i fråga om att försöka finna en förankring för sin politik.

**Anf. 29 LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:**

Herr talman! Till Anita Johansson: Naturligtvis förstår jag att regeringens och socialdemokraternas syfte inte är att försvåra avtalsrörelsen. Men ibland händer det sådant som man inte vill skall hända, och det är precis vad jag menar har skett.

Vi har gjort beräkningar själva. Om marginalskatten sänks med 3 % och om vi får löneökningar på 5 %, har en inflation på 5 % samt har genomsnittliga underskottsavdrag, får en inkomstagare med runt 75 000 kr. i inkomst en reallöneökning på ungefär - 0,5 %. Vid 100 000 kr. blir det + 0,2 %. Vid 250 000 kr. blir det + 0,9 %.

Detta – liksom det exempel jag tog upp om storebror och lillebror – kommer människor att se, och då begär de mer i löneökningar i de lägre inkomstlägena, för att hålla sitt relativa löneläge oförändrat. Så stor är nog den svenska avundsjukan, och det handlar inte bara om avundsjuka, för de här människorna har faktiskt svårt att få debet och kredit att gå ihop.

PKbanken, som inte är något organ som vi i vpk kontrollerar, gjorde en beräkning beträffande den här reformen och skrev att hushåll med låga inkomster, exempelvis som en följd av deltidsarbete, som dessutom har underskottsavdrag, t.o.m. kan få försämringar jämfört med 1988.

När underskottsavdragen har försvunnit eller minskat relativt sett bland höginkomsttagarna, finns de kvar hos låginkomsttagarna – de har inte haft medel för att lösa in sina lån. Jag har vänner och bekanta i min hemstad, unga barnfamiljer, som just sitter fast i den här saxen. De har låga inkomster och mycket dryga amorteringar på sina småhus. De får problem med att bo kvar även med sådana här reformer.

När Stig Malm gick med på den här berömda bomben sade han att det inte var någon marginalskattereform och att LO därför gick med på den. Men det som vi behandlar just nu är minsann en marginalskattereform och ingenting annat. Den har tyvärr fördelningspolitiska brister och ställer till med en del problem på avtalsområdet.

Jag vill citera fritt ur minnet ur en LO-skrift från 1987. Där skrev man: Den marginalskattereform har inte sett dagens ljus som ger en normal familj med normala underskottsavdrag ett bättre läge än innan. Jag tror att LO har rätt i den bedömningen. Vi har också sett hur TCO har räknat.

Om man ville rädda avtalsrörelsen skulle man ha kunnat vidta andra kreativa åtgärder, t.ex. dra in en del av storföretagens övervinster. Det hade funnits andra vägar att gå om det var just att underlätta avtalsrörelsen man ville.

**Anf. 30 KJELL JOHANSSON (fp) replik:**

Herr talman! Visst hade det varit önskvärt att ta det här förslaget tidigare, sade Anita Johansson. Sedan gav hon oss några lugnande förklaringar om att hon hade varit i kontakt med riksskatteverket, där man ansåg att man skulle klara av det hela.

Även om proceduren utökas med en sådan privat undersökning utanför utskottet ifrån Anita Johanssons sida, är jag ändå av den åsikten att behandlingen inte är till fyllest. Förresten: Vad skulle riksskatteverket annars ha sagt?

Man bäddar för fel genom den här typen av handläggning. Jag behöver bara erinra om affären med tullen för äpplen och päron och den slamkrypare som smög sig in i det sammanhanget.

Nog hade skatterna betydelse i valrörelsen. Det borde väl vi folkpartister ha kunnat notera – vi gick ju inte igenom valrörelsen med dubbla skyggappar. Men inte handlade det om någon saklig utvärdering av de olika partiernas förslag eller om vad som sedan skulle följa i riksdagen.

Det krävs en ärlighet i uppträdandet, så att man står för sin politik och rakryggat lägger fram de förslag som man tänker stödja. Det gjorde vi från folkpartiets sida, och våra förslag nagelfors på ett sätt som jag tror är nära nog

unikt i en svensk valrörelse. Det skedde inte utan skäl, för hos vissa partier fanns det goda skäl för att göra detta – det gällde bl.a. socialdemokratin.

Jag vill gärna ställa en avslutande fråga: Vilken procentsats skulle folkpartiet ha landat på i det senaste valet om den socialdemokratiska skatteskiss som nu debatteras hade publicerats före valet?

**Anf. 31 ANITA JOHANSSON (s) replik:**

Herr talman! Till Kjell Johansson: Jag har inte gjort någon privat undersökning, utan jag har talat med riksskatteverket och med folk på skattemyndigheterna, och de har sagt att det inte blir några större problem eller några problem över huvud taget.

Kjell Johansson tjarar om ärlighet. Det är väl något slags bitterhet som sitter i sedan det dåliga valresultatet. Så tycker jag att det känns i luften.

Vi socialdemokrater talade klart och tydligt om i valmanifestet vad vi skulle göra under det här året. Vi talade om att vi under 1989 skulle sänka inkomstskatterna, som ett första steg i en större reform. Syftet är att stimulera till arbete och sparande. Detta sade vi på vår kongress och under hela valrörelsen, Kjell Johansson. Det är något slags surhet som Kjell Johansson ibland drabbas så bittert av.

Görel Thurdin säger att en rättvis fördelning lyser med sin frånvaro. Det tycker jag är litet häpnadsväckande, när jag tänker på fördelningspolitiken under de sex år som vi nu har regerat. Jag tycker inte att centern kan slå sig för bröstet och säga att det är centern som har stått för de stora fördelningspolitiska reformerna.

Till Bo Lundgren: Ja, vi socialdemokrater tycker att det är bra med en del kollektiva lösningar. Men vi ställer naturligtvis också upp på andra former. Vi har ställt upp på ett högt skattetryck därför att vi har behövt våra skatter till att fördela mellan människorna, mellan dem som har det bra och dem som har det dåligt. När vi nu har fått ordning på vår ekonomi har vi sett att vi kan sänka marginalskatterna litet grand igen nästa år.

Jag är glad för, Lars Bäckström, att vi är överens om att skatter och löner faktiskt hör samman; så att det inte riktigt går att skilja på dem. Det är ganska betydelsefullt vilken skattepolitik vi har när vi skall bestämma vår lönepolitik.

Till sist till Görel Thurdin: Jag tycker att skatteutredningen är bra, och vi skall jobba vidare i den. Det är bara detta med matmomsen och vardagsmaten som jag tycker är litet svårt att reda ut i min hjärna. Jag undrar vad som är vardagsmat – det kanske är vad man äter från måndag till fredag. Men vi får fortsätta att diskutera det i utredningen.

**Anf. 32 HUGO HEGELAND (m):**

Herr talman! I sitt charmfullt och på ett genuint västkustskt sätt framförda anförande sade Lars Bäckström: Små människor är som stora människor, fast mindre. Jag skulle då kunna tillägga: Gamla människor är som unga människor, fast äldre. Jag kan försäkra Lars Bäckström om att jag talar av egen erfarenhet. För min del har jag förmånen att vara pensionär i utskottet, och det förklarar kanske att jag nu står här och framför våra synpunkter på ändringar beträffande just pensionärsdelen.

Flera av de ifrågavarande förslagen som först funnits i proposition, sedan behandlats i utskottet för att nu föreligga i betänkandet är ju exempel på vilka underliga följder vårt groteska skattesystem medför vid beskattningen av pensionärer.

Regeringen har föreslagit vissa ändringar, som delvis har accepterats av skatteutskottets majoritet, men i vissa delar är regeringens förslag oacceptabelt t.o.m. för en majoritet i utskottet. Som nämnts här skall avtrappningen av de extra avdragen i framtiden vara avslutad vid en inkomst på 85 000 kr., vilket redan nästa år leder till skattehöjningar för hundratusentals pensionärer, något som också Anita Johansson framhöll. Anita Johansson ville försvara detta med att den disponibla inkomsten också kommer att stiga, kanske med minst 6,2 % mellan 1988 och 1989. Om vi samtidigt får en inflation på t.ex. minst 6,3 %, och det är mycket som talar för detta, skulle det ändå bli fråga om en försämring. Därför kan de där siffrorna inte gärna göra någon pensionär som drabbas av skatteförslaget på bättre humör. För pensionärer i vissa inkomstlägen skulle dessa skattehöjningar komma att uppgå till nära 1 300 kr. Jag tycker att det är helt obegripligt att en socialdemokratisk regering vill genomföra sådana skattehöjningar för vissa pensionärer.

Lika orimliga är de marginaleffekter som pensionärerna skulle drabbas av, om regeringens förslag skulle gå igenom. I hela inkomstsiktet mellan minimipensionsförmånerna, dvs. folkpension, pensionstillskott och kommunalt bostadstillägg, och 85 000 kr. skulle mer än 93 % försvinna vid avtrappade bostadstillägg för ensamstående pensionärer. Ett följande år skulle inte mindre än 97 % försvinna i skatt vid avtrappat bostadstillägg och därefter t.o.m. 100 % – om skattereglerna förblir oförändrade. Detta föranleder naturligtvis reflexionen att än lever tydligen den ryktbara Pomperipossa-effekten, trots att finansministern inte heter Gunnar Sträng!

Det är uppenbart att frågan om marginaleffekterna när det gäller pensionärer måste lösas i ett större sammanhang utan skattehöjningar för stora grupper pensionärer. Det är naturligtvis en uppgift för den nu sittande, och vi hoppas också arbetande, inkomstskatteutredningen.

Som bekant avtrappas i dag det extra avdraget även vid förmögenhetsinnehav som överstiger 90 000 kr., efter viss korrigering, för ensamstående pensionärer och vid 181 000 kr. för makar gemensamt. Helt avtrappat blir det extra avdraget när den korrigerade förmögenheten överstiger 150 000 kr. resp. 300 000 kr.

Det är klart att marginaleffekterna för en förmögenhetsavkastning blir utomordentligt höga med ett sådant system. Regeringen föreslår vissa begränsningar, men dessa är enligt vår och också enligt utskottsmajoritetens uppfattning inte tillräckligt långtgående. Enligt moderata samlingspartiets mening bör det extra avdraget vid förmögenhetsprövning helt slopas, och inte heller bör det kommunala bostadstillägget, det vill jag poängtera, trappas av mot innehav av förmögenhet. Inför möjligheten att utöver regeringens förslag få till stånd ytterligare en minskning av förmögenhetsprövningens skadeverkningar har vi valt att begränsa vårt yrkande till att avse förmögenhet i boende, trots att det är förenat med vissa problem, bl.a. problemet att göra skillnad mellan tillgångar av olika slag. Detta framhåller

vi också i ett särskilt yttrande till utskottets betänkande. Regeringen och en rad organisationer efterlyser en ökning av sparandet och har även vidtagit vissa åtgärder med detta syfte. Då är det mycket underligt, att det när medborgarna uppnått 65-årsåldern och sparat ihop t.ex. minst 90 000 kr., skall finnas bestämmer som missgynnar dem, personer som har varit flitiga och sparat under sin levnad. De bestraffas alltså genom att vissa förmåner går förlorade eller reduceras. Det är naturligtvis ett helt orimligt system. Vi tänker därför återkomma med förslaget att man helt skall slopa förmögenhetsprövningen.

Enligt regeringens förslag, som utskottet förordar, skall margineffekterna för folkpensionärer minskas med drygt 30 procentenheter från dagens nivå på drygt 90 %. Detta bör naturligtvis kunna stimulera pensionärer till att fortsätta att arbeta även efter pensionsålderns inträde, vilket givetvis borde vara effektivt för samhällsekonomin. Vi vill dock understryka, och det har också gjorts från både folkparti- och centerpartihåll, att dessa regler givetvis också skall gälla egenföretagare, som fortsätter att arbeta efter 65-årsåldern.

Enligt vår uppfattning kommer ändå de kvarstående margineffekterna på 60–65 % att leda till ett ganska ringa intresse för förvärvsarbete efter pensionsåldern. För att uppnå mer påtagliga stimulanser för pensionärer att förvärvsarbete bör inte margineffekterna för pensionärer överstiga dem som gäller för andra inkomstagare. Därför yrkar vi på att regeringen snart lägger fram ett förslag i denna riktning. Vissa beloppsmässiga gränser kan vi tänka oss bör övervägas, även om det beklagligtvis skulle komplicera skattereglerna något. Men det är ju det pris som man tvingas betala, om man samtidigt vill uppnå en rättvis beskattning.

Herr talman! Varaktigt löser vi ändå inte problemet med de höga marginskatterna med det förslag som nu ligger på bordet. Det gör vi först när vi får en samlad skattesänkning för samtliga medborgare.

### **Anf. 33 MARTIN OLSSON (c):**

Herr talman! Det har under många år förts en omfattande debatt om vikten av att få ett skattesystem som har låga marginskatter och som stimulerar arbete och sparande. En grupp har länge blivit helt bortglömd i denna debatt, folkpensionärerna, detta trots att alla folkpensionärer, bortsett från dem som har en hög pension, på grund av minskning av det extra avdraget och av det kommunala bostadstillägget drabbas av marginskatter och margineffekter på nära 100 %. Ibland blir det över 200 %, om extrainkomsten består av avkastning på besparingar.

Anledningen till de exceptionellt stora margineffekterna för folkpensionärer är att det extra avdraget avtrappas på grund av ökade inkomster utöver grundpensionen och att avdraget dessutom avtrappas på grund av besparingar, om dessa överstiger 90 000 kr. Systemet innebär att ju lägre pension – dvs. ju lägre inkomst pensionären har haft under sitt yrkesverksamma liv – desto mer straffas vederbörande, om han eller hon har lyckats spara ihop en del till ålderns dagar.

Det var anmärkningsvärt tyst om dessa förhållanden i riksdagen tills jag förra hösten ställde en interpellation till finansministern. I den redogjorde

jag för ett autentiskt fall som visade att en pensionär hade 207 % marginaleffekt på sin ränteinkomst och att hon, det var en änka, skulle ha fått ca 4 500 kr. mer per år i disponibel inkomst, om hon på något sätt hade lyckats göra sig av med 47 000 kr. av sina besparingar. Det är dubbel Pomperipossa-effekt. Faktum är att enligt finansdepartementets beräkningar – som jag inte har fått ta del av, vilket för resten framgår av min motion – betalar folkpensionärerna ca 1 miljard kronor extra i förmögenhetsskatt på grund av att det extra avdraget avtrappas beroende på förmögenheten. Jämför detta med att den totala förmögenhetsskatt som betalas i vårt land enligt gällande budget uppgår till 2,4 miljarder kronor.

I januari i år återkom jag med en motion, i vilken jag krävde dels att reduktion av det extra avdraget för besparingar skulle avskaffas fr.o.m. innevarande inkomstår, dels att en översyn av övriga regler för det extra avdraget skulle göras i syfte att minska marginaleffekterna för folkpensionärerna. Socialdemokraterna med stöd av folkpartiet avlog mina motionskrav, tyvärr.

Det är dock glädjande att den ökande opinionsbildningen i detta hus och i massmedier har lett till att regeringen utan att avvakta inkomstskatteutredningen nu lagt fram förslag syftande till vissa men alltför begränsade förbättringar i vad gäller folkpensionärernas beskattning.

Eftersom en folkpensionär drabbas av nära 100 % marginalsatt på en extrainkomst avhåller sig de allra flesta från att försöka öka sina inkomster genom skattepliktiga inkomster. Regeringen har nu upptäckt detta och föreslår av arbetsmarknadspolitiska skäl – knappast av rättviseskäl – att arbetsinkomster inte skall reducera KBT. Härigenom blir marginalsatten för en folkpensionär 60 à 65 %. Även nu kommer alltså marginalsatten för folkpensionärer att bli avsevärt högre än för de allra flesta övriga inkomsttagare.

Centern tillstyrker detta regeringsförslag men finner det synnerligen anmärkningsvärt att man inte på samma sätt skall stimulera folkpensionärer att fortsätta att driva eget jordbruk eller egen rörelse. Det skulle man göra genom att även undanta jordbruks- och rörelseinkomster från att påverka KBT. Detta vårt motionskrav avvisas i utskottet av företrädarna för socialdemokraterna, vpk och miljöpartiet. En folkpensionär som vill driva jordbruk eller rörelse skall alltså enligt dessa tre partiers uppfattning även i fortsättningen drabbas av nära hundra procentig marginaleffekt. Man skriver i betänkandet att det finns "skäl att förhålla sig avvaktande". Min fråga är: Vad är det majoriteten vill avvakta? Man begär ju inte någon utredning av frågan. Varför vill man missgynna äldre småföretagare?

I reservationen 14 kräver de tre icke-socialistiska partierna att pensionärer som driver jordbruk eller rörelse skall när det gäller KBT jämsställas med dem som har inkomst av anställning.

Herr talman! Mot bakgrund av kritiken mot de enorma marginaleffekterna för sparande föreslår regeringen vissa ändringar av reduktionen av det extra avdraget på grund av besparingar. Utskottet har gjort en förbättring jämfört med regeringens förslag genom att helt undanta bostad upp till ett värde av 400 000 kr. Men målsättningen måste självfallet vara – det framhålls i det särskilda yttrandet av de tre icke-socialistiska partierna – att skattes-

kärpning på grund av förmögenhet helt skall upphöra. Vi återkommer under allmänna motionstiden med detta rättvisekrav, så att folkpensionärer i framtiden förhoppningsvis inte längre skall betala en extra förmögenhetsskatt. På sikt måste även folkpensionärer liksom alla andra skattebetalare få låga marginalsatser och uppmuntras att arbeta och att planera sin ekonomi. Det måste vara så att vi alla stimuleras att göra besparingar till dess vi blir gamla.

Inom centern ser vi en avsevärt höjd grundpension som den bästa och kanske enda lösningen på detta problem. För närvarande har en ensamstående folkpensionär med lägsta pension – alltså folkpension, pensionstillskott, KBT och det extra skatteavdraget – ca 55 000 kr., i nettoinkomst. Varför inte slå ihop dessa former av pension och stöd åt folkpensionärerna till en ordentlig grundpension på en sådan nivå att pensionärer med tillämpning av det ordinarie skattesystemet får minst motsvarande belopp, dvs. 55 000 kr., efter skatt? Då skulle de få denna inkomst utan att vi, som nu är fallet, har ett system som är förenat med krångel och som leder till nästan hundra procentiga marginaleffekter på merinkomster.

Det är detta vi i centern eftersträvar med vår reservation 6. Vi vill att pensionsberedningen och inkomstskatteutredningen skall få i uppgift att arbeta fram förslag om ett system med avsevärt högre grundpension. Då skulle vi förhoppningsvis få ett system enligt vilket folkpensionärer äntligen jämställs med övriga skattebetalare och får rimliga marginalsatser.

Om talmannen tillåter vill jag något kommentera Anita Johanssons fråga till Görel Thurdin, som inte hade rätt till ytterligare replik.

Anita Johansson sade att centern inte stått för de fördelningspolitiska reformerna då det gäller skatter. Det uttalandet förvånade mig. Skatteuppgörelsen 1981 syftade till rimligare beskattning för alla. Vi har arbetat för att höja det skattefria grundavdraget, vilket är särskilt betydelsefullt för de lägre inkomsttagarna. Vi har arbetat för effektivare kommunalskatteutjämning, vilket betyder mest i de mest skattetyngda kommunerna och där procentuellt sett fler skattebetalare är låginkomsttagare. Vi har arbetat för att inkomstskatten skall sänkas inte bara för hyggliga inkomster utan för inkomster på alla nivåer. Vi har i en motion med anledning av den proposition som vi nu behandlar begärt en skattereduktion på 1 000 kr. för alla inkomsttagare oberoende av inkomstnivå. Det finns säkert många fler exempel. Sänkning av matmomsen är ett annat exempel på fördelningspolitisk skattepolitik. Jag tycker att det är illa att Anita Johansson här raljerar i fråga om matmomsen. Det finns en klar majoritet hos svenska folket för en differentierad moms, så att moms på mat blir lägre än moms på övriga varor. En majoritet av EG-länderna har ett sådant system. Varför raljera över något som svenska folket vill ha, något som är vanligt och fungerar bra i EG-länderna?

**Anf. 34 GÖSTA LYGÅ (mp):**

Herr talman! Det gäller reservation 10. Av det faktum att vi inte har undertecknat den reservationen drar Martin Olsson slutsatsen att vi är negativa till det förslaget. Det är vi faktiskt inte, ber jag att få meddela.

**Anf. 35 MARTIN OLSSON (c):**

Herr talman! Jag konstaterar vilka partier som står bakom reservationerna och vilka som står bakom utskottets hemställan och därmed så att säga är motståndare till den lösning som reservanterna eftersträvar.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om skatteutskottets betänkande 16.)

Kammaren övergick till att debattera skatteutskottets betänkande 16 om reavinstbeskattning av andelar i handelsbolag, m.m.

**Reavinstbeskattning av andelar i handelsbolag, m.m.**

**Anf. 36 BO LUNDGREN (m):**

Herr talman! I valrörelsen presenterade socialdemokraterna en promemoria med 22 förslag, som man sade sig ha lagt fram beträffande skatteflykt och vad som skulle kallas överdriven skatteplanering. Det är tveksamt om de 22 förslagen, som syftade till att motverka dessa yttringar, egentligen var 22 förslag. Man hade tänjt litet grand på vad som kan kallas förslag. Det mest intressanta är att man därmed erkände att man gjort något som kunde liknas vid att inta Magnecyl när man har värk och inte göra något åt värken. Man måste naturligtvis alltid angripa det som faktiskt orsakar en yttring. Detta gäller också på skatteområdet.

Det framgår helt klart av den departementspromemoria som är bakgrunden till det förslag som vi nu behandlar i utskottets betänkande nr 16 vad t.o.m. departementets egna medarbetare anser är den viktigaste orsaken till överdriven skatteplanering och skatteflykt. Skatteplanering i normal omfattning är önskvärd och bör t.o.m. uppmuntras, eftersom den leder till att enskilda människor planerar sin egen ekonomi. Det sägs i promemorian att skattesystemet i Sverige numera är i stora delar komplicerat, svåröverskådligt och svårtillämpat. Skattesatserna är höga och progressionen är stark för fysiska personer.

Detta, menar man, är en förklaring till skatteflykt och skatteplanering. Då bör man naturligtvis i första hand sänka skattesatserna och dämpa progressionen för att komma till rätta med problemet. Annars blir det bara så att de 22 blir 23, som nu, de 23 blir 24 och de 25 blir 26, och man löser ändå inte problemet.

Det förslag som nu lagts fram handlar om realisationsvinstbeskattning av andelar i handelsbolag. Syftet är att ta bort den s.k. dubbla avdragsrätten, möjligheten att få avdrag för en kostnad som en förlust i rörelsen och egentligen också avdrag för samma kostnad när man säljer sin andel i handelsbolaget eller kommanditbolaget, som varit det vanligaste.

För oss är det inget självändamål att behålla den dubbla avdragsrätten. Också vi i moderata samlingspartiet har uttalat att den bör tas bort, men på ett sätt som inte försämrar handelsbolagens positiva roll när det gäller uppbyggnaden av det svenska näringslivet. Det är på den punkten som regeringsförslaget är dåligt utformat. Jag vill citera lagrådet som säger följande om det förslag som remitterades dit av regeringen:

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Reavinstbeskattning av  
andelar i handelsbolag,  
m.m.*

”Med hänsyn till de föreslagna reglernas komplexitet och det begränsade utredningsunderlag som presenterats till grund för förslaget kan lagrådet inte helt överblicka förslagets konsekvenser. Det torde dock kunna förutsättas att utrednings- och hanteringsfrågor, som uppkommer till följd av reglerna, liksom tillämpningen av dem kommer att föranleda svårigheter.”

Det är ju näst intill en skandal att lagrådet sedan tillstyrker denna lagstiftning som – som man säger – är ett provisorium, men det är en sak som man får ta upp med lagrådet i särskild ordning. Detta borde dock lända socialdemokraterna och regeringen till eftertanke, särskilt som det finns en utredning som ser över skattelagstiftningen på företagssektorn. Denna utredning skall framlägga förslag om regler som kan komma att träda i kraft om ungefär två år. I det läget bör man inte gå fram på ett sådant sätt att man försämrar företagets villkor när det gäller just denna företagsform.

Det enda rimliga är naturligtvis att nu avslå regeringens förslag, eftersom det på många avgörande punkter har brister. Innan jag redovisar dessa punkter vill jag först notera att utskottets majoritet, trots lagrådets yttrande, vägrar att sända ut förslaget på remiss till lagutskottet och näringsutskottet för att få en bedömning av förslagets verkningar när det gäller såväl lagstiftningens komplexitet som dess effekter på den näringspolitiska situationen. Som jag tidigare sade lider förslaget i propositionen av många brister, t.ex.:

Förslaget innebär i fråga om s.k. negativa ingångsvärden att den som säljer en andel i ett handelsbolag i vissa fall tvingas erlagga högre belopp i skatt än den ersättning han faktiskt får av köparen, vilket de flesta anser vara orimligt.

Man kan komma att beskattas för ej utnyttjade underskottsavdrag. Trots att de inte har kunnat utnyttjas skattemässigt skall de ändå ligga till grund för en högre beskattning senare. Detta är också orimligt.

Man kan få en dubbelbeskattnings effekt vid försäljning av fastigheter. Jag skall inte gå in på detaljer, men en dubbelbeskattnings effekt är naturligtvis inte önskvärd, eller borde inte vara det.

Förslaget leder till att arv och gåvor kan utlösa realisationsvinstbeskattning, vilket strider mot skattesystemets principer.

Reglerna för realisationsförluster efter korttidsinnehav ändras och därmed bryts symmetrin i detta avseende.

Det finns också ytterligare brister när det gäller förvävsregler och sparavdrag.

I väsentliga avseenden leder inte regeringsförslaget direkt till att skatteplanering och skatteflykt undviks. Man kommer säkert att fortsätta, men i stället ta till andra åtgärder. En del har ju redovisats i media i dag, åtminstone i Morgonekot.

Det går inte att stoppa överdriven skatteplanering och skatteflykt om man inte går till roten med det onda, dvs. sänker skattesatserna och skattetrycket. Det här är ungefär som att ta en Magnecyl för tillfälligt bruk så att värken lindras för stunden. Genom att anta detta förslag försämrar man på dessa avgörande, viktiga punkter för dem som seriöst bedriver näringsverksamhet i handelsbolagsform, vilket regeringen rimligen borde hålla sig för god för att göra.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga reservationer som vi moderater står bakom i skatteutskottets betänkande nr 16.

**Anf. 37 BRITTA BJELLE (fp):**

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 16 som vi nu diskuterar är ett i en lång rad betänkanden som vi behandlat här i kammaren, vilka alla haft till syfte att täppa till hål i vår skattelagstiftning. Det rör sig om hål som gett utrymme för skatteplanering för företag, organisationer och enskilda. Dessa har genom uppfinningsriktighet och tillgång på pengar och kunnande skapat sig detta utrymme. Bakgrunden till all skatteplanering är det dåliga skattesystem som vi i dag har i Sverige. Skattesystemet är otidsenligt och passar helt enkelt inte längre strukturen i Sverige. I vårt skattesystem beskattas förvärvsinkomster mycket hårdare än realisationsvinster. När det gäller individer som har 75 % eller mer i marginalskatt, blir det naturligtvis mycket lönsamt att skatteplanera, dvs. att omvandla en inkomst som är högbeskattad till en lågbeskattad inkomst. Så länge vi har kvar vårt skattesystem kommer skatteplanering att vara lönsam, vilket medför att när ett hål täpps till, kommer ett annat att uppstå. Så länge det finns en efterfrågan på skatteplaneringsprojekt eller hjälp till skatteplanering, kommer uppfinningsriktigheten att hitta nya vägar. För varje gång vi täpper till ett skatteplaneringshål, blir skattelagstiftningen än mer komplicerad.

För några år sedan var skatteplanering ett begrepp som inte gärna användes när man talade om att på laglig väg minska sin skatt. I dag är begreppet vedertaget och det skatteplaneras på alla nivåer i samhället, vilket bekräftas av en undersökning som ekonomiprofessor Sören Wibe gjort på uppdrag av BRÅ. I sin undersökning konstaterar han att många anser att svartjobb eller småfusk i deklarationen är helt acceptabelt. Skatteplaneringen har dessutom ökat i omfattning och komplexitet, och den sker i dag mera systematiskt än tidigare. Mycket av den skatteplanering som förekommer accepterar vi, men trots den dubbla moral vi har blir viss typ av skatteplanering litet för utmanande för att vi skall kunna acceptera den.

Ett sådant område gäller den dubbla avdragsrätten för delägare i handelsbolag. Vi i folkpartiet tycker det är otillständigt med det sätt på vilket handelsbolagsandelar i dag används i skatteplaneringssyfte.

Problemet är bara att när man nu skall täppa till möjligheterna att skatteplanera med dubbla avdrag, så drabbar detta också den stora majoriteten handels- och kommanditbolag som driver vanlig seriös näringsverksamhet.

Inom folkpartiet är vår uppfattning att det förslag som regeringen lagt fram, i syfte att eliminera de negativa effekterna av de dubbla avdragen, är för komplicerat och att det därför kommer att leda till en rad svårigheter vid bedrivande av seriös verksamhet. Vi anser dessutom att förslaget går utöver vad som är nödvändigt för att komma till rätta med de dubbla avdragen.

Vi menar att det här i sin tur kan leda till att företagsformen handelsbolag, som har stor betydelse, inte minst för handel och hantverk, får en avsevärt försämrad situation. Det har t.ex. visat sig att kommanditbolagsformen är utmärkt för sådana stora riskfyllda projekt som bedrivs inom forskning och utveckling, områden som är viktiga för Sveriges framtid.

Varken i propositionen eller i den departementspromemoria som ligger till grund för propositionen finns det någon analys av hur förslaget drabbar den seriösa verksamheten.

Som vi nyss hörde av Bo Lundgren ifrågasätter t.o.m. lagrådet förslaget riktighet. Man menar att det inte går att överblicka vilka konsekvenser förslaget får, eftersom reglerna är så komplexa och utredningsunderlaget så tunt. Lagrådet drar i alla fall en säker slutsats, att förslaget regler kommer att föranleda svårigheter.

På samma sätt som Bo Lundgren gjorde, avser jag att kort peka på några av de svårigheter som remissinstanserna tagit upp och där vår uppfattning i folkpartiet är densamma.

Regeringens förslag går ut på att beskattningen av andelar i handelsbolag skall utformas som reavinstregler. Enligt nuvarande regler kan alltså en delägare i ett handelsbolag tillgodogöra sig dubbla avdrag vid beskattningen för kostnader som bolaget haft. Det sker genom att kostnaderna minskar dels den skattepliktiga del av bolagets resultat som delägaren äger, dels den reavinst som skall beskattas vid försäljning av andelar. Syftet med förslaget är att kostnaderna skall medföra avdragsrätt endast en gång. De i propositionen föreslagna reglerna går ut på att de underskott som varit avdragsgilla vid den årliga beskattningen skall påverka andelens ingångsvärde vid reavinstberäkningen så att den skattepliktiga reavinsten ökar.

Dessa regler kan leda till att det justerade ingångsvärdet i vissa fall blir negativt. Som exempel på detta kan nämnas att även om köpeskillingen för andelen endast är 1 kr. uppkommer en skattepliktig vinst vid försäljningen. Säljaren erhåller inte några pengar och hans skatteförmåga ökar inte. Han har alltså inte fått in några pengar men skall ändå betala en skatt.

Varken i propositionen eller i departementspromemorian finns angivet några motiv för nödvändigheten av att ha negativa ingångsvärden. Skatteförvaltningen i Malmö, som ändå får anses lägga en fiskal syn på verksamheten med dubbla avdrag, anser i sitt remissvar på departementspromemorian att redan den förändringen att förluster alltid skall reducera ingångsvärdet till noll innebär en så allvarlig försämring av samtliga delägars beskattningssituation att den i sig utgör ett tillräckligt hinder för att stoppa det rättsmissbruk som förekommer.

En annan svårighet i förslaget är att en delägare skall anses ha sålt sin andel om bolaget upplöses. Principen i sig är inte oriktig, men i förening med de föreslagna reglerna om negativa ingångsvärden blir konsekvenserna av förslaget oacceptabla. Effekten blir att om ett bolag går dåligt och får negativt kapital och måste likvideras, beskattas delägarna för det negativa beloppet samtidigt som de själva blir betalningsansvariga för bolagets skulder, som ju gett upphov till det negativa värdet.

Det här kan betyda att näringsidkare som bedriver verksamhet i form av handelsbolag inte kan likvidera och upplösa bolaget om rörelsen visar sig olönsam därför att det skulle kunna leda till en privatekonomisk katastrof. Jag kan inte låta bli att fråga Gerd Engman om socialdemokraterna tycker att det är ett riktigt resultat av förslaget.

Ytterligare en invändning mot förslaget är att förluster på andelar som innehafts kortare tid än två år skall begränsas till 40 %, medan vinst som uppkommer skall beskattas till 100 %. Vi tycker att samma regler borde gälla för vinster som för förluster. Det finns inget skäl till att just i det här fallet förändra symmetrin i lagstiftningen. Snarare är det ett exempel på statens

ambition att roffa åt sig och i motsvarande mån vara snål mot medborgarna.

Herr talman! Eftersom vi i folkpartiet tycker att propositionen innehåller så många brister, anser vi oss inte kunna tillstyrka den utan anser att riksdagen skall begära att regeringen kommer med ett nytt förslag, där man tar hänsyn till alla de brister vi pekat på i vår motion.

Jag ber därmed att få yrka bifall till reservation nr 1.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 38 ROLF KENNERYD (c):**

Herr talman! Som bekant pågår för närvarande ett intensivt utredningsarbete på skatteområdet. De fysiska personernas inkomster behandlas i det som kallas Rink, reformerad inkomstbeskattning, medan företagsskattefrågorna behandlas i utredningen om reformerad företagsbeskattning. Bägge de här utredningarnas arbete har betydelse för beskattningen av handelsbolag, vilket vi just nu diskuterar.

Normalt skulle under sådana omständigheter inga åtgärder behöva vidtas förrän man kan göra det i ett samlat perspektiv och med ett samlat grepp. Men till följd av brister i lagstiftningen och ett asymmetriskt skattesystem, som bl.a. innebär olika skattesatser för inkomster av tjänst resp. inkomster från reavinst, har handelsbolagen kommit att utnyttjas som ett skatteplaneringsinstrument, utan att handelsbolagen bedriver annan verksamhet, huvudsakligen i form av s.k. dubbla avdrag.

Enligt riksskatteverkets beräkningar uppgår den här skatteplaneringsverksamheten till ungefär 10 miljarder kronor, som på detta sätt undandras beskattning. Det antal personer som har ägnat sig åt verksamheten är någonstans runt 10 000, vilket innebär att medeltalet per inblandad person är ungefär 1 milj. kr. Det måste tolkas som att det inte är Medelvennsson som ägnar sig åt denna skatteundrandragande verksamhet.

Möjligheterna har utnyttjats systematiskt och verksamheten har ökat både i omfattning och i volym. Enligt centerpartiets uppfattning är det därför nödvändigt, även under pågående utredningsarbete, med åtgärder som eliminerar möjligheterna till skatteundrandragande, framför allt av två orsaker.

Den ena är att vi så långt möjligt måste försöka åstadkomma en rättvis beskattning, dvs. skatt efter bärkraft. Men framför allt är det kanske därför att vi inte genom de här uppmärksammade skattemanipulationerna skall ytterligare försämra svenska folkets skattemoral.

Jag har noterat att såväl Bo Lundgren som Britta Bjelle argumenterar för avslag på propositionen med att de inte vill täppa till brister i lagstiftningen därför att skatteplanerarna hittar andra hål att utnyttja. Jag tycker att vi i avvaktan på en kommande skattereform måste sätta stopp för de värsta avarterna i vårt nuvarande skattesystem.

Vi ansluter oss till syftet och till huvuddragen i den framlagda propositionen. I betydande omfattning har förslaget svårbedömda konsekvenser, och därför har vi också föreslagit förändringar. Lika viktigt som det är att stoppa otillbörligt skatteundrandragande tycker vi att det är att värna om seriöst

arbetande handelsbolag. Huvuddelen av de 65 000 handelsbolagen ägnar sig åt seriös verksamhet. De är i allt väsentligt småföretag, där enbart ägarkretsen eller ett begränsat antal anställda är verksamma.

Vi anser därför att regeringen noga måste följa och utvärdera effekterna av den föreslagna lagstiftningen, och vi kräver att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder i händelse av eventuellt uppkommande negativa effekter.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 2.

Herr talman! Vi ansluter oss, som jag tidigare sagt, till syftet och till huvuddragen i propositionen, men vi reagerar starkt mot den klåfingrighet som också kommer till uttryck där. Flertalet av klåfingrigheterna drabbar just seriöst arbetande handelsbolag. Det gäller regler om värdestegring för t.ex. fastighet, där dubbelbeskattnings effekter uppstår. Det gäller realisationsförluster efter korttidsinnehav. Det gäller förvärvskällereglerna, och det gäller förslaget om slopande av sparavdraget för handelsbolag.

Just de här frågorna diskuteras och övervägs i pågående skatteutredningar, som inte bör föregripas genom beslut i dag. Ett genomförande i detta sammanhang resulterar i att seriöst arbetande handelsbolag drabbas på ett otillbörligt sätt av de nackdelar som kan komma att drabba andra vid senare tillfälle men då i ett helhetssystem som nu inte omfattar handelsbolagen.

Innan jag slutar vill jag ställa en fråga till Gerd Engman: Varför är socialdemokraterna i utskottet så obenägna till diskussion om de förändringar som vi har föreslagit i våra motioner och också reservationer?

Jag ber, herr talman, avslutningsvis att få yrka bifall till reservationerna 6, 8 och 10.

**Anf. 39 BRITTA BJELLE (fp) replik:**

Herr talman! Rolf Kenneryd sade i sitt anförande att vi har yrkat avslag på förslaget i fråga därför att vi inte vill täppa igen vissa hål i lagstiftningen när det gäller skatteplanering. Men då har Rolf Kenneryd lyssnat dåligt på vad jag sade. Jag sade nämligen i mitt anförande att vi tyckte att det nuvarande systemet var otillständigt med tanke på de dubbla avdragen beträffande handelsbolagsandelar.

Skälet till att vi just nu yrkar avslag på framlagda förslag är att det finns 65 000 handelsbolag i seriös näringsverksamhet och att för dessa många av effekterna av det här förslaget skulle bli negativa.

Dessutom menar jag att man skjuter över målet när man vill begränsa de dubbla avdragen. Det är därför som vi tycker att regeringen skall komma tillbaka med ett förslag där hänsyn tas till alla de negativa effekter som vi och remissinstanserna har pekat på. Det är faktiskt inte detsamma som att inte vilja göra något åt saken.

**Anf. 40 ROLF KENNERYD (c) replik:**

Herr talman! Om man anser att det här förslaget är otillständigt, borde man åtminstone bemöda sig om att peka på förslagets brister i stället för att förbigå utskottets behandling. Man har inte gett något som helst uttryck – vare sig i motioner eller i reservationer – för var det behövs förändringar.

**Anf. 41 BRITTA BJELLE (fp) replik:**

Herr talman! Om Rolf Kenneryd hade läst vår motion, skulle han ha upptäckt att vi där pekar på ett flertal negativa punkter. Dessutom har vi konstaterat att lagrådet har sagt att det förslag som nu föreligger är mycket krångligt och att man inte kan förutse effekterna av detsamma. Att sedan krångla till det hela med ett i vårt tycke dåligt förslag, där man både lägger till och drar ifrån, bidrar knappast till ett lätthanterligt förslag.

**Anf. 42 LARS BÄCKSTRÖM (vpk):**

Herr talman! Internationellt sett har Sverige en tämligen hygglig beskattning av aktiebolag och företagsverksamhet. Företagare i USA avundas svenska företagare i många stycken när det gäller möjligheterna att göra avsättningar och avskrivningar.

I vårt tycke är systemet alltför generöst. Syftet var dock att stimulera näringsverksamheten. Men hur hanteras systemet i dag? Ja, vi ser att det missbrukas grovt, visserligen av ett fåtal företagare. Men konsekvenserna blir ändå mycket allvarliga. Det finns alltså uppgifter om ett undandragande av pengar i storleksordningen 10 miljarder. Detta får mig att tänka på mitt eget parti och de konvulsioner som vi hade i den egna partigruppen när det gällde att höja bensinskatten med 25 öre, vilket skulle ge samhället 1 miljard. Här undandras dock 10 miljarder på ett år genom manipulationer med skattesystemet, samtidigt som vi i riksdagen träter om en 25-öring. Det visar hur nödvändigt det är att göra någonting.

Varför har det då blivit så här? Ja, det handlar ju om etik och moral. Man kan inte stifta lagar som är så detaljerade att de täcker in allting. Lagen och rättssamhället förutsätter att medborgarna själva har en rättskänsla.

Vad som förr var förbehållet Akelius & Co är ju nu s.k. seriös bankverksamhet som man inte skäms för. De gamla parollerna säkerhet och sundhet i fråga om affärsbankernas rådgivning och transaktioner tycks man ha glömt, och det är allvarligt. Vi hade inte behövt tillgripa någon ny lagstiftning, om det hade funnits bättre etiska normer inom bankväsendet och bland kreditinstituten. Om bankinspektionen hade gått till hårdare attack på den här punkten, hade vi heller inte behövt åstadkomma ett så rigoröst regelverk som vi nu måste åstadkomma.

Men i nuvarande läge är det nödvändigt att skyndsamt vidta åtgärder. Det medför att vi måste forcera fram en lagstiftning. Det är beklagligt. Problemet med de dubbla avdragen är ju inte något nytt problem, utan det har man känt till mycket länge. Detta framgår av såväl proposition som remisshandlingar.

Vad vi i vpk åsyftar är inte att komma åt den småföretagsamhet som bedrivs i handelsbolagsform. Vi vet att det behövs småföretag i privat regi. Men något måste ändå göras i detta avseende. Det är heller inte bara de privata småföretagen som ägnar sig åt sådana här saker. Även kommuner och landsting från norr till söder – ja, snart sagt varje kommun med självvaktning – håller på att förlora sin självvaktning genom att ägna sig åt skatteplanering och vidlyftiga affärer. Man gör om kommunala verk till handelsbolag, säljer dem och hyr tillbaka dem. Det gäller Göteborgs kommun, Uppsala kommun, Uddevalla kommun, Härnösands kommun, Kramfors kommun osv. Ja, man kan väl snart få en förteckning från

Kommunförbundet, av vilken framgår att nära nog varje kommun ägnar sig åt denna ytterst tvivelaktiga verksamhet.

Här har det tidigare talats om det kommunala sambandet. Men då avsågs en helt annan sak. Vi politiker i riksdagen har ju kontakt med partivänner i resp. kommun. Dessutom har regeringen överläggningar med kommunförbundet. Det måste sättas resoluta etiska gränser för politikernas verksamhet. Man kan ju inte ställa högre etiska krav på en privat företagare eller en bank än man ställer på lagstiftarna, politikerna. Vi får alltså lov att sopa framför egen dörr.

P-O Edin vill åstadkomma en folkopinion mot skatteplanering och skattefusk. Jag menar att det är något som behövs. Men då måste politikerna vara en förebild och inte ställa högre krav på andra än de ställer på sig själva.

Det skulle vara välgörande om finansministern och finansdepartementet i ord eller genom lagstiftning gick hårt fram när det gäller den offentliga sektorns skatteplanering.

I min hemkommun säljer t.o.m. staten ut företag. Jag tänker då på Uddevallavarvet, som säljs så att Volvo skall kunna göra förlustavdrag på 900 milj. kr. – försäljningen ger bara några miljoner. Enligt en rapport helt nyligen stiger återbetalningarna av B-skatt till Volvo med ca 3 000 % – och vinsten är rekordstor! Hur skall vi i det läget kunna ställa etiska krav på den vanlige medborgaren?

Lagstiftningen har forcerats fram, säger kritikerna här från talarstolen. Jag måste hålla med kritikerna om att det är riktigt. I egenskap av nyvald riksdagsledamot har jag som lagstiftare ett ansvar, och jag måste säga att jag upplever lagrådets skrivningar som mycket problematiska vad gäller moralen. Man skriver nämligen att man inte kan överblicka konsekvenserna av lagstiftningen. Om lagrådet inte kan överblicka dessa, hur skall då politikerna kunna göra det? Moraliskt och juridiskt går man mycket långt när man bara fortsätter och tror sig kunna mer än lagrådet.

Därför har vi i vpk väckt en motion, där vi säger att lagstiftningen på detta område borde omprövas i särskild form – med tanke på de extraordinära skrivningarna från lagrådet. Vi vet att det pågår utredningar där man sysslar med frågan om företagsbeskattningsen. Men dessa utredningar har också att konstruera ett helt nytt system för företagsbeskattningsen. För någon vecka sedan kom helt nya direktiv. Således arbetar man under stark tidspress. Därför borde det tillsättas en särskild grupp, utsedd av regeringen men bestående av parlamentariker och naturligtvis med juridisk expertis, som bevakade just detta fall, så att inte barnet kastas ut med badvattnet.

Utskottet borde ha gått med på vpk:s förslag, och jag yrkar därför bifall till reservation 3, som gäller mom. 3 i utskottets hemställan.

När vi nu har dessa invändningar, borde vi då inte säga att man skall avvakta med hela lagstiftningen? Tyvärr låter det sig inte göras. När huset brinner kan man inte sätta i gång och göra utredningar om hur brandförsvaret i samhället skall organiseras, och man kan inte sitta och diskutera vem pyromanen var medan huset brinner ner. Vi har inte råd att förlora miljard på miljard av det som samhället rätteligen tillhör – det som kejsaren tillhör skall han ha. Därför anser vi att det måste till en lagstiftning, i fullt medvetande om att det finns problem med densamma. Fördelarna med att stoppa avarterna

är emellertid så stora att lagstiftningen nu måste antas, och sedan bör den prövas i särskild ordning i enlighet med vpk:s reservation.

**Anf. 43 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! Jag hade inte tänkt begära replik på Lars Bäckströms anförande, och det jag vill säga gäller inte sakfrågan. Vi moderater har också sagt att den dubbla avdragsrätten bör tas bort, även om denna lösning leder till sådana problem att det inte bör göras på detta sätt.

Lars Bäckström använder orden "det samhället tillhör" när det gäller inkomster. Självfallet skall beskattningen vara rättvis, oavsett nivå, men en sak är det viktigt att slå fast, åtminstone från mina utgångspunkter, och det är att det vi tjänar ihop som individer är från början våra inkomster. Vi är i laga ordning beredda att avstå en del av inkomsterna till samhället, men det kan aldrig vara samhällets pengar.

**Anf. 44 LARS BÄCKSTRÖM (vpk) replik:**

Herr talman! Nej, i den meningen att när man tjänar pengarna är det förvisso individens egendom, men när lagstiftaren sedan har sagt sitt gäller naturligtvis lagen. Det är vi säkert överens om.

**Anf. 45 GERD ENGMAN (s):**

Herr talman! Handelsbolag används normalt som en samverkansform för seriös näringsverksamhet.

En särskild form av handelsbolag är kommanditbolaget. Under hösten 1987 utvecklades användningen av kommanditbolag i skatteplaneringssyfte. Finansbolag m.fl. presenterade paketlösningar där de olika transaktionerna följde slag i slag. Ofta ingick betalningar av stora förskottsräntor. Engagemanget som kommanditdelägare var ibland över på några få dagar. Flertalet av de många kommanditbolag som bildades under hösten 1987 sysslade inte med traditionell näringsverksamhet. En grupp bolag lånade upp miljardbelopp och placerade dessa pengar i obligationer, andelar i avkastningsfonder m.m.

Den främsta drivkraften bakom aktiviteterna med kommanditbolag och andra handelsbolag har på senare tid varit de s.k. dubbla avdragen, dvs. att ett handelsbolags förluster kan utnyttjas skattemässigt både löpande som underskottsavdrag och vid reavinstberäkningen.

Man räknar med att det framför allt under våren 1988 sattes in oerhörda belopp i kommanditbolag i systematiska skatteplaneringsaktioner. Det uppenbara syftet var att utnyttja möjligheterna till dubbla avdrag, och enligt vissa beräkningar uppgick beloppet till mellan 6 och 10 miljarder kronor.

Mot denna bakgrund beslutade sig regeringen för att snabbt sätta in åtgärder för att förhindra detta. Så tillkom skrivelsen till riksdagen och regeringens proposition om reavinstbeskattning av andelar i handelsbolag m.m.

Med anledning av propositionen har utskottet inbjudit till en offentlig utfrågning. Där medverkade bl.a. finansministern men också företrädare för näringslivet. Med all önskvärd tydlighet framkom då det absurda i de möjligheter till skatteundandragande som lagstiftningen i dag tillåter.

Vid utfrågningen liksom i utskottet och vårt betänkande finns en till synes total enighet om vikten av att begränsa den dubbla avdragsrätten för delägare i handelsbolag. Detta till trots har det fogats tio reservationer till utskottsbetänkandet. Jag kommer att ägna mig åt några av reservationerna, men jag skall försöka undvika att bli alltför teknisk och detaljerad. Det frågan gäller är ju att komma åt problemet med skatteplanering och skatteflykt.

I reservation 1 yrkar moderater och folkpartister avslag på propositionen och begär att regeringen återkommer med ett nytt förslag. De hänvisar bl.a. till lagrådet, men glömmer ett viktigt citat ur lagrådets protokoll, nämligen detta:

”Mot bakgrund av det angelägna i att snabbt komma till rätta med de skatteundandragande transaktioner med andelar i handelsbolag som förekommer och med hänsyn till den karaktär av ett provisorium, som de föreslagna reavinstreglerna enligt uttalande i remissen har, motsätter sig lagrådet – trots det tidigare sagda – inte att de föreslagna reglerna rörande beskattningen av handelsbolagsandelar införs.”

Reservanterna hänvisar också till riksskatteverkets uttalande men glömer även här att överdirektören Grufberg i den offentliga utfrågningen poängterade att frågan är av så allvarlig karaktär att man hellre lever med något mera krångel bara något görs. Utskottet bestrider inte, lika litet som departementschefen gör det, att det kan uppstå vissa hanterings- och tillämpningsproblem till följd av de nya reglerna. Men det kommer också att tillkomma förbättringar jämfört med dagens förhållanden. Så skapas det t.ex. nu klarhet när det gäller reavinstbeskattningen av andelar i handelsbolag.

Utskottsmajoriteten instämmer således i bedömningen av det viktiga i att denna fråga får en snar lösning.

Man tar i reservation 1 också upp frågan om negativa ingångsvärden. Jag kan inte dela reservanternas oro. För delägare i handelsbolag som på vanligt sätt driver en näring under seriösa former torde inga problem uppstå. Dessutom brukar övergångsregler medge att negativa ingångsvärden som redan har uppkommit får tas upp till noll, och om bolaget avyttrat fastigheter eller aktier före år 1990 får ingångsvärdet justeras med hänsyn till det bokföringsmässiga resultatet av avyttringen.

Vad gäller reavinstbeskattning som kan aktualiseras i samband med arv, gåva och andra benefika överlåtelse inträffar dessa endast om andelens ingångsvärde är negativt. Det handlar här om att överföra fiktiva avdrag. Den beskattning som då sker kommer den nya bolagsinnehavaren till godo när han i sin tur avyttrar andelen.

I reservationerna 2 och 3 framförs bl.a. farhågor om att den seriösa näringsverksamheten i handelsbolagsform skall diskrimineras i förhållande till andra verksamhetsformer.

Utskottet instämmer i att den seriösa näringsverksamheten inte bör drabbas men anser att det inte finns någon grundad anledning att anta att förslaget får sådana effekter. Däremot kommer den typen av verksamhet som går ut på att använda handelsbolagen i skatteplaneringssyften att drabbas hårt.

Det bör noteras att intresset försvann när regeringen kom med sin skrivelse.

Och det är självklart, Rolf Kenneryd, att en omprövning av reglerna får göras i samband med kommande ställningstaganden till den framtida beskattningen av handelsbolag.

Så går jag över till frågan om ej utnyttjade underskottsavdrag. Det finns enligt utskottsmajoritetens mening inte tillräckliga skäl att för framtiden utgå från annat än de avdragsgilla underskotten. Det torde sällan förekomma att underskotten inte kan utnyttjas mot andra inkomster ens under förlustutjämningsperioden. Någon reavinstbeskattning blir inte aktuell om delägare täcker förlusterna i bolaget med egna medel.

I reservation 6 diskuteras värdestegring. Utskottsmajoriteten anser att principerna om justeringar för de skattemässiga posterna skall gälla generellt. Övergångsvis får enligt propositionen handelsbolagen en möjlighet att realisera reavinstbeskattad egendom på förmånliga villkor.

Resonemanget i reservationen, om att en dubbelbeskattningseffekt skulle uppkomma, går ut på att avdraget höjer reavinsten på andelsförsäljningen samtidigt som avdraget höjer reavinsten när fastigheten säljs. Det måste samtidigt beaktas att ökningen av en skattepliktig reavinst på grund av fastighetsförsäljning höjer andelens ingångsvärde i motsvarande mån.

I reservation 8 behandlas realisationsförlust efter korttidsinnehav. Liksom propositionen anser utskottsmajoriteten att det är olyckligt att de nuvarande reglerna utnyttjas på ett negativt sätt, genom köp och försäljningar efter mycket kort innehav. Delägarskap i handelsbolag av mer traditionellt och seriöst slag är oftast av långsiktig karaktär och drabbas således inte negativt av en förändring.

Vad gäller frågan om övergångsregleringen av ikraftträdandet anser utskottsmajoriteten, precis som det också sägs i propositionen, att det finns ett starkt önskemål om att så snart som möjligt begränsa den omotiverade skattelättnad som dagens regler innebär. Samtidigt är det angeläget att förhindra att tiden fram till dess lagstiftningen träder i kraft kan utnyttjas för skatteflyktsbetonade åtgärder.

Slutligen till frågan om förvärvskälleregeln. Redan enligt nuvarande praxis beskattas verksamheten i handelsbolag i vissa fall skilt från den skattskyldiges inkomst av egen verksamhet. Enligt utskottets mening är det, särskilt mot bakgrund av behovet att löpande kunna justera ingångsvärdet, rimligt att den principen får gälla generellt.

Sammanfattningsvis finns det anledning, herr talman, att se allvarligt på den utveckling som äger rum på skatteplaneringsområdet. Skatteplaneringen har institutionaliserats, dvs. speciella instrument och institutioner har byggts in i marknaderna, inriktade på att utnyttja skatteplanering som affärsobjekt. Regeringens proposition, och skatteutskottets betänkande, som vi behandlar här i dag, är ett försök att täppa till en del av denna verksamhet, att göra den mindre lönsam och mindre omfattande.

Med detta yrkar jag bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande 16 och avslag på samtliga reservationer.

**Anf. 46 BO LUNDGREN (m)** replik:

Herr talman! Jag funderar litet grand över varför socialdemokraterna egentligen brydde sig om att ha en offentlig hearing, när de över huvud taget inte var beredda att lyssna till det som sades. Det var redan på förhand bestämt att denna proposition skulle drivas igenom utan några som helst ändringar. Det finns ingen anledning att ta upp tid med en hearing i så fall. De hade heller inte tid att remittera till lagutskottet, för den författningsmässiga regleringen. Lagutskottet sysslar ju med bolagslagstiftning och motsvarande. De hade heller inte tid att remittera till näringsutskottet för att kunna få en bedömning av de näringspolitiska konsekvenserna. Det var inte bara socialdemokraterna, utan även andra partier som hade den inställningen, vilket är högst beklagligt.

Om man skall komma till rätta med ett problem, Gerd Engman, måste man sätta sig ner och fundera över vad som är orsak till problemet. Problemets orsak är en, att vi har för höga skattesatser. Naturligtvis blir en människa som får en stor reavinst och som har en marginalskatt på 75–80 % mycket frestad att vidta åtgärder som får ner skattebelastningen, dock inte till noll, för det blir avbränningar efter hand. Får man ner skattesatserna till rimliga nivåer kommer det att finnas betydligt mindre intresse för sådana åtgärder, helt enkelt för att de avbränningar man skulle få för att kunna göra en viss ytterligare minskning av skattebelastningen inte blir lönsamma. Det är där problemet ligger. I det fallet har ni i åratal, ja under årtionden gått i rakt motsatt riktning. Vi får se om ni denna gång möjligtvis visar att det är en verklig sinnesförändring det rör sig om.

När det gäller kommanditbolagen kan man dessutom ifrågasätta om en hel del av de transaktioner som har vidtagits redan med nuvarande lagstiftning kommer att godkännas på det skattemässiga sätt man hade tänkt sig. Det är mycket tveksamt. Frågan är mot denna bakgrund om man skall vidta panikåtgärder, utan att fundera igenom konsekvenserna tillräckligt. Det framgår av det Gerd Engman säger och av det lagrådet säger att konsekvenserna inte har överblickats. Att utan att göra detta genomdriva en lagstiftning och sedan inte ens vara beredd att vid utskottsbehandlingen lyssna till dem som har synpunkter på justeringar, tycker jag är ansvarslost.

**Anf. 47 BRITTA BJELLE (fp)** replik:

Herr talman! Gerd Engman sade att den främsta drivkraften bakom användandet av andelar i handelsbolag var de dubbla avdragen. Men det är inte alls den främsta anledningen. Anledningen är vårt skattesystem, som gör stor skillnad mellan skatten på förvärvsinkomst och t.ex. reavinstbeskattningen. Det är därför man letar efter olika skatteplaneringsinstrument.

Gerd Engman säger också att det nu är bråttom att genomföra det aktuella förslaget. Redan under 50-talet skrevs det om de dubbla avdragen. Det har alltså varit känt mycket länge att man kan använda dubbla avdrag, utan att det tidigare har gjorts någonting åt det.

Gerd Engman säger vidare att de negativa ingångsvärdena inte medför några problem. Jag tycker att det är ganska intressant, som jag nämnde i mitt anförande, att Malmö skatteförvaltning tror att det kan medföra problem och att negativa ingångsvärden inte behövs för att komma till rätta med fiffler med dubbla avdrag, som inte är bra.

Sedan säger Gerd Engman att övergångsreglerna numera är mycket bra. Ja, visst har de blivit bättre. Men det var minsann under galgen som regeringen ändrade på dem, för det var retroaktiva förslag som ingick i departementspromemorian.

I departementspromemorian, som låg till grund för propositionen, hade man inte med arv. Nu har arv tagits med i detta betänkande, och vi behandlar även arv i dag. Jag tycker att det är beklämmande. För finns det någonting, som i alla fall jag utgick ifrån att man inte kunde använda i skatteplanerings-syfte, är det dödsfall.

**Anf. 48 ROLF KENNERYD (c) replik:**

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Gerd Engman anser det "självlklart" att eventuellt uppkommande negativa konsekvenser skall åtgärdas. Jag hoppas också att Gerd Engman är beredd att snabbt vidta de åtgärderna även under den tid utredningarna pågår, om så skulle erfordras.

Jag är däremot besviken över socialdemokratins ovilja att vidta förbättringar i propositionens förslag. Som exempel skall jag nämna värdestegringar på fastigheter, där vi sakligt sett fått ett mycket starkt medgivande av socialdemokraterna, eftersom de i betänkandet säger: "Som framgår av den redan lämnade redogörelsen föreslås dock särskilda övergångsregler som ger handelsbolagen möjlighet att före år 1990 avyttra reavinstbeskattad egendom på förmånliga villkor."

Varför inte låta detta bero tills skatteutredningarna har haft möjlighet att i ett sammanhang och med en helhetssyn åtgärda dessa saker. Som förslaget nu har blivit, kommer vi att få emotse ett antal försäljningar som enbart är skattemässigt betingade, inte verksamhetsbetingade.

**Anf. 49 GERD ENGMAN (s) replik:**

Herr talman! Det skulle vara intressant att höra vilka Bo Lundgren tog intryck av vid den offentliga hearingen. Vi tog verkligen intryck. Det var därför vi tyckte att det fanns anledning för oss att snabbt komma till skott i den här frågan. Vi hade alltså inte bestämt oss före den offentliga utfrågningen.

Jag har svårt att förstå Bo Lundgrens upprördhet över att majoriteten avvisade förslaget om remiss till närings- och lagutskotten. Regeringens skrivelse har varit utsatt för en omfattande remissomgång. Dessutom gav den offentliga utfrågningen, med många inblandade, oss mycket kött på benen. Med tanke på hur viktigt det är att komma till ett beslut i denna angelägna fråga, förstår jag inte riktigt denna upprördhet.

Det är naturligtvis mycket enkelt att säga att det i första hand gäller att dämpa skattetrycket osv. Javisst, det är därför vi har skatteutredningar på gång, det är därför vi kommer att genomföra skattereformer. Men under tiden håller jag verkligen med Rolf Kenneryd, när han säger att det nu faktiskt gäller att täppa till hålen. Man kan fråga sig om Bo Lundgren inte är beredd att delta i beslutet. Jag kan äta många fler Dispril bara vi får slut på detta.

Britta Bjelle säger att det har varit känt länge att de dubbla avdragen kan utnyttjas. Ja, men det är nu under hösten 1987 och våren 1988 som de har

utnyttjats på ett otillbörligt sätt och miljarder har dragits undan staten – och oss vanliga människor. Det tycker jag är fel, och det är därför viktigt att vi fattar beslut i frågan.

**Anf. 50 BO LUNDGREN (m) replik:**

Herr talman! De problem som skulle kunna uppstå redovisades av företrädare för mindre företag och andra vid den offentliga hearing som anordnades, men det var något man sedan inte ens var beredd att diskutera i utskottet. Det är alltså uppenbart att man i förväg hade bestämt sig för att här inte skulle göras några förändringar över huvud taget. Förslaget skulle köras igenom, med utfrågningen möjligen som ett alibi. Det hade varit fullt möjligt att utarbeta ett bättre underlag, även om det är besvärligt att utgå från bokförda värden med justeringar och annat och trots att sådant inte kan hanteras direkt i skatteutskottet. Men det är regeringens ansvar att lägga fram förslag som är överblickbara, särskilt som regeringen bär ansvaret för att det faktiskt finns så stort intresse för sådan skatteplanering, som egentligen är överdriven. Det vore bra om de som nu ägnar sig åt detta kunde slippa att göra det. Det vore samhällsekonomiskt bättre motiverat att få ägna sin tid åt andra verksamheter, som gynnar både den enskilde, staten och kommunerna betydligt mer. Men socialdemokraterna har uppenbarligen bestämt sig att köra igenom förslaget utan att ta hänsyn till remissinstanser och utan att ta hänsyn till den prövning som exempelvis vi begärde i utskottet. Vi har bara att konstatera det faktum att majoritetssläget är sådant – beklagligtvis.

**Anf. 51 BRITTA BJELLE (fp) replik:**

Herr talman! Gerd Engman har rätt i den meningen att det är under det senaste året som man har börjat skatteplanera mer med dubbla avdrag då det gäller handelsbolag. Men det faktum att det har varit känt i mer än tio år visar att om regeringen inte tyckt att det var acceptabelt skulle den ha gjort någonting åt det. Av detta kan man möjligen dra den slutsatsen att det inte är så lätt att hitta ett sätt att göra någonting åt förhållandet som inte skulle drabba den seriösa verksamheten.

Gerd Engman säger också att det är viktigt att komma till beslut. Visst är det viktigt, men frågan är på vems bekostnad det blir. I detta fall kan man visa på många avsnitt där lagstiftningen drabbar den seriösa verksamheten. Många är redan uppräknade, men jag kan inte låta bli att nämna ett par till. Ta t.ex. arv och gåva. Reavinstbeskattning på arv och gåva har inte förekommit förut, det är principiellt oriktigt när det gäller den typen av överlåtelse, men det införs nu. Detsamma gäller det förhållandet att man skiljer på förluster och vinster. Staten säger att 40 % av förlusten får dras av, medan 100 % av vinsten skall beskattas. Det är ett typexempel på sådant som drabbar seriös verksamhet och där man inte heller vill tänka sig att presentera ett förslag, som inte skulle drabba dessa verksamhetsformer.

**Anf. 52 GÖSTA LYNGÅ (mp):**

Herr talman! Det är tillfredsställande att höra att alla partier utgår ifrån att skatteflykt skall betraktas som ett av de mest stötande fenomen som vi har i dagens ekonomiska liv. Detta framgick också klart av skatteutskottets utfrågning. Avancerad planering ger en möjlighet för dem som har råd att anställa skatteteknisk expertis att undvika att bidra till samhällets kostnader. Dessa exempel kan vanliga, i andra sammanhang hederliga, medborgare följa för att smita undan sina solidariska förpliktelser gentemot det samhälle vars förmåner de åtnjuter.

Sett mot den bakgrunden välkomnar miljöpartiet de gröna den proposition som lagts fram i fråga om ett av de mest uppenbara missförhållandena, nämligen det att man kunnat göra dubbla avdrag i samband med förluster i kommanditbolag. Propositionen har utmynnat i dagens betänkande som vi alltså stöder.

Flera av reservationerna angriper svagheter i förslaget. Det gäller hur man skall kunna tillfredsställa behoven av stöd till kulturellt goda men ekonomiskt tveksamma satsningar, t.ex. svenska filmer, där remissomgången har visat att satsningar på detta område är svåra att göra och nästan förutsätter goda möjligheter till skatteavdrag. Det gäller övergångsbestämmelserna, som är svåra, och det gäller problemen med negativa ingångsvärden för gåva och arv, som det har talats om här. I inget av dessa fall har vi dock kunnat finna en idealisk lösning och det är beklagligt. I samtliga aspekter föredrar vi utskottets mening framför reservationerna – det är viktigare att något görs.

Vi räknar med att reglerna för beskattningen av handelsbolag kommer att omprövas på grundval av utredningen för reformerad företagsbeskattning. Då kan många av missförhållandena betraktas av expertis i lugn och ro. Vi menar därför också att tankarna bakom reservationerna till mom. 3 är tillgodosedda.

Herr talman! Sammanfattningsvis yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

**Skatteutskottets betänkande 4**

*Mom. 1 (inkomstskatten för 1989, m.m.)*

Först biträdades reservation 4 av Lars Bäckström med 22 röster mot 21 för reservation 5 av Gösta Lyngå. 274 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 4 av Lars Bäckström med 39 röster mot 37 för reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 242 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträdades reservation 2 av Kjell Johansson och Britta Bjelle med 40 röster mot 39 för reservation 4 av Lars Bäckström. 240 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. med 60 röster mot 38 för reservation 2 av Kjell Johansson och Britta Bjelle. 220 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 60 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. 99 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 2* (skattepolitikens inriktning)

Först biträdades reservation 7 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 39 röster mot 20 för reservation 8 av Gösta Lyngå. 260 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 6 av Bo Lundgren m.fl. med 59 röster mot 56 för reservation 7 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 205 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Bo Lundgren m.fl. – genom uppresning.

*Mom. 3* (enhetlig avtrappning av extra avdrag för folkpensionärer)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 144 för reservation 9 av Lars Hedfors m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Mom. 4* (slopad avtrappning av extra avdrag för folkpensionärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 5* (förvärvsavdrag för folkpensionärer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 11 av Kjell Johansson och Britta Bjelle, *dels* reservation 12 av Lars Bäckström – bifölls med acklamation.

*Mom. 6* (höjd folkpension)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 77 för reservation 13 av Görel Thurdin m.fl.

*Mom. 10* (kommunalt bostadstillägg för folkpensionärer med rörelse- eller jordbruksinkomst)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 155 för reservation 14 av Bo Lundgren m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 12* (avdrag för ökade levnadskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 13* (uttaget av preliminär B-skatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 16 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 17 av Kjell Johansson och Britta Bjelle – bifölls med acklamation.

*Mom. 14* (avgift på fyllnadsinbetalningar, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 18 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 19 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

*Mom. 15 (ett räntesystem)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 16 (kvarskatteavgift under 100 kr.)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 21 av Bo Lundgren m.fl. – bifölls med acklamation.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Skatteutskottets betänkande 16**

*Mom. 2 (frågan om omedelbar lagstiftning)*

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 99 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

*Mom. 3 (omprövning av lagstiftningen m.m.)*

Först biträdde reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 38 röster mot 19 för reservation 3 av Lars Bäckström. 263 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 238 röster mot 38 för reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 43 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 4 (begränsning av reavinstskatten)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

*Mom. 5 (ej utnyttjade underskottsavdrag)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

*Mom. 6 (värdestegring)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

*Mom. 7 (arv och gåva)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

*Mom. 8 (realisationsförlust efter korttidsinnehav)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

*Mom. 9 (övergångsbestämmelserna)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Marin ledning på ostkusten*

*Mom. 10* (förvärvskällereglerna och sparavdraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

#### 7 § Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:KU17 om justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1988/89 års riksmöte (redog. 1988/89:1),

finansutskottets betänkanden

1988/89:FiU7 om tilläggsbudget I inom civildepartementets område (prop. 1988/89:25 delvis),

1988/89:FiU8 om tilläggsbudget I inom finansdepartementets område (prop. 1988/89:25 delvis),

1988/89:FiU9 om riksgäldskontorets medverkan i en ny penningmarknadscentral m.m. (tilläggsbudget I) (förs. 1988/89:8),

utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU16 om Europarådets bosättningsfond (tilläggsbudget I) (prop. 1988/89:25 delvis) och

försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU5 om folkrättsskydd för journalister.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

#### 8 § Föredrogs

försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU6 om marin ledning på ostkusten.

#### **Marin ledning på ostkusten**

**Anf. 53** GUNHILD BOLANDER (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlas den marina ledningsorganisationen på ostkusten. Vi i centerpartiet har ansett att det ursprungliga förslaget, att förlägga denna verksamhet till Muskö, skulle medföra betydande problem ur bl.a. sårbarhetssynpunkt. Den nya organisationen MKO blir Sveriges i särklass största mobiliseringsmyndighet. Att då sammanföra denna med ostkustens örlogsbas till Muskö har vi tyckt vara en alltför stor och betydande risktagning.

Ledningssäkerheten, särskilt vid mobilisering, måste enligt vår mening säkerställas genom en riktig organisation samt lokalisering i fredstid. Detta

talat för en placering i Tullinge och ett utnyttjande av etablissemangen där.

Det är därför glädjande att överbefälhavaren i sin delrapport till FU88 om försvarsmaktens mark och byggnader i Stockholmsområdet just föreslår en lokalisering till Tullinge. ÖB redovisar ett antal väl grundade motiv för denna lokalisering, som förutom att den medför minskad sårbarhet också innebär lägre kostnader. Enligt en beräkning görs en besparing om någonting mellan 50 och 100 milj. kr.

Centern har i ett särskilt yttrande till betänkandet velat markera vår uppfattning i denna fråga och menar att utskottet egentligen kunde ha kostat på sig att stödja ÖB i förslaget till FU88. Av olika skäl var dock inte utskottet berett att föregripa en eventuell ytterligare beredning, som för närvarande pågår i regeringskansliet. Vi vill då inte driva frågan ytterligare i denna omgång.

Så till vida är vi nöjda med ÖB:s förslag, vilket är i linje med vår uppfattning om det olämpliga i att samlokalisera MKO-staben med staben för örlogsbasen på Muskö, som vi betraktar i Tullingealternativet som en framgång för vår motion från förra riksmötet. Vi utgår nu från att den fortsatta handläggningen resulterar i en lokalisering till Tullinge och har därför stannat vid ett särskilt yttrande i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

#### 9 § Föredrogs

försvarsutskottets betänkande  
1988/89:FöU7 om försvarsforskning.

Utskottets hemställan bifölles.

#### 10 § Föredrogs

försvarsutskottets betänkande  
1988/89:FöU8 om kustbevakningens sambandscentraler.

#### **Kustbevakningens sambandscentraler**

**Anf. 54 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):**

Herr talman! Åtskilliga gånger har från denna talarstol påpekats vikten av att vi får behålla sambandscentralerna i våra skärgårdar. De utför där ett betydelsefullt och uppskattat arbete för den bofasta befolkningen, men även för fritids- och turistverksamheten samt inte minst för vårt försvar.

Vid flera tillfällen, bl.a. i samband med en utredning som nu pågår, den s.k. kustbevakningskommittén, har det framförts förslag om avbemannning av våra sambandscentraler – ett enligt mitt förmenande olyckligt förslag.

Jag vill passa på tillfället att påpeka att vad gäller sambandscentralen i Gryt har riksdagen tidigare beslutat att någon neddragning där ej får ske med

mindre än att riksdagen fattar beslut därom i särskild ordning. Det är viktigt att detta sägs klart ut och att kammaren är medveten om detta.

Nu säger utskottet med anledning av motioner:

”Med hänvisning till det anförda anser utskottet att riksdagen i avvaktan på resultatet av pågående överväganden rörande kustbevakningens lokala organisation inte nu bör uttala sig i dessa frågor. Motionsyrkandena bör därför avslås av riksdagen.”

Jag kan med nöd acceptera detta svar nu, men det förutsätter naturligtvis att medel finns anslagna för den fortsatta oförändrade driften av sambandscentralen i Gryt när budgetpropositionen läggs fram i januari. Jag får återkomma i ärendet när budgetpropositionen läggs fram.

**Anf. 55 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):**

Herr talman! Försvarskommittén säger att riksdagen skall avvakta kustbevakningskommitténs resultat. För min del kan jag säga att jag inte behöver avvakta någon utredning för att veta att kustbevakningens sambandscentral i Gryt i Östergötland måste finnas kvar och inte bara det, utan också ha bemanning dygnet runt.

Ända sedan Erik Wärnbergs tid, dvs. sedan 1982, har riksdagen förklarat att denna verksamhet skall finnas kvar. Förra året fattade riksdagen tyvärr det beslutet att kustbevakningens regionala ledningscentraler skulle samlokaliseras med marinen. Redan detta beslut var tråkigt och dumt, därför att det innebar centralisering av verksamheten, och centralisering är av ondo både för den verksamhet som kustbevakningen bedriver och för skärgården som helhet.

Beslutet följde dock helt kustbevakningskommitténs förslag. Efter att ha läst ett av de PM denna kommitté gett ut, vet jag att nästa förslag är att samtliga sambandscentraler skall dras in – såvida inte kommittén tar sitt förnuft till fånga under de närmaste månaderna.

Jag kan just nu bara säga att samtliga instanser i Östergötland vägrar att gå med på någonting så dumt. Vilka är då de, jo, länsstyrelsen, översten vid I 4, marina hemvärnet, skärgårdsföreningen, de tre berörda kommunerna Norrköping, Söderköping och Valdemarsvik samt samtliga partier – hitintills.

I dag har vi inga vakande ögon i havsbandet från Landsort i norr till Västervik i söder utom Gryt, och skulle man avbemannas Gryt blir det tomt. Det måste vara en fullständigt vansinnig regionalpolitik, skärgårdspolitik och försvarspolitik!

I dag kan jag inte göra mycket mot ett enhälligt försvarskottsbetänkande mer än att få detta till protokollet och hoppas att kustbevakningskommitténs ledamöter läser våra inlägg. Jag delar Karl-Göran Biörsmarks åsikt, att vi sannerligen kommer att bevaka den här frågan när budgeten läggs fram, och jag kan lova att vi östgötar kommer att kämpa stenhårt för att få behålla vår sambandscentral.

**Anf. 56 LARS NORBERG (mp):**

Herr talman! Såsom representant för miljöpartiet i Östergötland vill jag bara instämma i Karl-Göran Biörsmarks och Anna Wohlin-Anderssons uttalanden här i kammaren i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

**11 § Föredrogs**

försvarsutskottets betänkande

1988/89:FöU9 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89, m.m. (prop. 1988/89:25 delvis) och

utbildningsutskottets betänkande

1988/89:UbU8 om anslag på tilläggsbudget I (prop. 1988/89:25 delvis).

Vad utskotten hemställt bifölls.

**12 § Föredrogs**

näringsutskottets betänkande

1988/89:NU4 om godkännande av 1987 års internationella naturgummiavtal (prop. 1988/89:19),

finansutskottets betänkande

1988/89:FiU13 om AP-fondens medverkan i en ny penningmarknadscentral m.m. (prop. 1988/89:59),

utrikesutskottets betänkande

1988/89:UU10 om verksamheten inom Europarådet (redog. 1988/89:12 och skr. 1988/89:40) samt

trafikutskottets betänkande

1988/89:TU5 om ändring i luftfartslagen (1957:297) (prop. 1988/89:36).

Andre vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling näringsutskottets betänkande 4 om godkännande av 1987 års internationella naturgummiavtal.

**Godkännande av 1987 års internationella naturgummiavtal**

**Anf. 57 PAUL LESTANDER (vpk):**

Herr talman! I det här ärendet har vpk inlämnat en motion. Den motionen innehåller tre huvudpunkter: att man skall minska de gummiexporterande ländernas beroende av multinationella företag, att det krävs åtgärder för att

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Godkännande av 1987  
års internationella na-  
turgummiavtal*

öka industriländernas import av naturgummi och att Sverige på det internationella planet verkar för att USA tar sitt ansvar för att gummiodlingarna i Kambodja och Vietnam återställs.

Yrkandena är sammanfattade i tre reservationer, bakom vilka står vpk och miljöpartiet, och jag yrkar bifall till dem.

Ett skäl till vårt förslag är att vi anser att det behövs en bättre hushållning. Naturgummi är en oändlig, återskapbar resurs och vi tycker det är fel att ersätta det. Vi tycker också att det är fel från solidaritetssynpunkt att den internationella opinionen inte på ett mycket tidigare stadium har tagit upp den ogärning som gjordes i Vietnam och Kambodja och tvingat fram konstruktiva åtgärder.

Med detta vill jag, herr talman, återigen yrka bifall till våra tre reservationer.

**Anf. 58 LARS NORBERG (mp):**

Herr talman! I huvudfrågan är ju vi motionärer eniga med utskottet, nämligen om att Sverige skall ingå detta naturgummiavtal. Men vad vi yrkar är att Sverige skall utnyttja det här tillfället för att verka för u-ländernas sak. Producenterna av naturgummi är ju alltigenom u-länder.

Relationen mellan de gummiproducerande u-länderna och de multinationella gummibolagen är en relation mellan en svag och en stark part. Sverige bör därvid stå på den svagare partens sida och i internationella sammanhang agera för att stärka u-ländernas position.

Det är också välbekant, som Paul Lestander påpekade, att USA har begått otaliga miljöbrott i Vietnam och Kambodja, och det ligger i Sveriges intresse att USA gottgör dessa brott. Gummiavtalet ger Sverige en möjlighet att verka för detta.

Vidare borde det inte bara vara u-länderna som intresserade sig för att öka användningen av naturgummi. Naturgummi är en miljövänlig och förnybar produkt, som framställs med hjälp av solenergin. Syntetiskt gummi är motsatsen. Det framställs av fossila bränslen, och framställningen i stora kemiska kombinat leder till åtskilliga utsläpp och miljöproblem.

Det finns alltså både miljö- och energiaspekter som utgör starka argument för att man skall stödja produktionen av naturgummi och minska produktionen av syntetiskt gummi.

Slutligen kan det finnas skäl att påminna om varför vi över huvud taget har konstgummi. Det är ju ett resultat av Tysklands krigsansträngningar på den kemiska fronten. Utan konstgummi hade Hitler aldrig kunnat utkämpa ett andra världskrig. Stöd till naturgummi är definitivt stöd till en fredlig värld.

Det är synd att inte utskottets majoritet velat inse att naturgummiavtalet bör utnyttjas för att stödja utvecklingen mot en fredligare och miljövänligare värld.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservationerna 1, 2 och 3.

**Anf. 59 REYNOLDH FURUSTRAND (s):**

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 4 behandlas frågan om ett godkännande av 1987 års internationella naturgummiavtal. Det är avsett att ersätta 1979 års naturgummiavtal. Avtalet skall gälla under en tid av fem år

och kan förlängas för en tid av högst två år.

Syftet med detta avtal är främst att försöka åstadkomma en balanserad ökning av både utbud och efterfrågan, och samtidigt försöka lindra de allvarliga problem som kan uppstå för den händelse man skulle få knapphet eller överskott på den här råvaran.

Avtalet syftar också till att åstadkomma mer stabila förhållanden inom handeln med naturgummi genom att motverka en överdriven prisryckighet.

Herr talman! Sverige har anslutit sig till en rad internationella råvaruavtal, som har tillkommit inom FN:s ram. För varje varuområde som omfattas av sådana avtal finns också en internationell organisation uppbyggd, där såväl exporterande som importerande länder samarbetar.

De olika avtal som finns har också oftast olika karaktär. I en del fall har man satsat främst på forskning och utveckling inom ett speciellt produktområde.

Men som jag tidigare framhållit har avtalen ofta ett vidare syfte, nämligen att verka prisstabiliserande. När riksdagen förra gången skulle ta ställning till ett liknande råvaruavtal – det handlade om ett internationellt kakaoavtal – betonades från näringsutskottets sida att framför allt de råvaruavtal som är inriktade på en prisstabiliserande effekt också är förknippade med en del komplikationer. Detta konstateras även i den proposition som ligger till grund för det här betänkandet. *Det framhålls framför allt att man inte har kunnat sluta avtal för annat än ett fåtal råvaror.*

Man pekar också i propositionen på de olika alternativa metoder som finns för att dels främja en stabilare råvarumärknad, dels underlätta den pågående strukturomvandlingen i framför allt u-länderna.

Från utskottsmajoritetens sida finner vi det angeläget att Sverige i olika internationella organ verkar för en positiv råvarupolitik.

Herr talman! Jag hade förmånen att få delta i 1987 års UNCTAD-konferens i Genève, där bl.a. dessa frågor diskuterades. Jag måste säga att jag blev mäktat imponerad av det arbete som våra förhandlare åstadkom. Jag blev också imponerad av att vårt land åtnjuter så stor respekt i olika internationella organ.

Jag vill än en gång betona vikten av att vi i Sverige verkar i olika internationella organ för en positiv råvarupolitik och att vi utnyttjar vårt medlemskap för att främja en så gynnsam utveckling som möjligt när det gäller samarbete på sådana här områden.

Avslutningsvis, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag och avslag på de tre reservationer som fogats till betänkandet.

**Anf. 60 NIC GRÖNVALL (m):**

Herr talman! Till stillande av möjlig oro vill jag säga att jag inte har något yrkande. Jag ämnar i detta mitt inlägg något argumentera för det särskilda yttrande som är avgivet, och givetvis också för *min motion*.

Det finns anledning att i en sådan här fråga se till rätt stora linjer, och jag tycker att Reynoldh Furustrand i det avseendet gjorde ett lovvärt försök, nämligen att sätta de här avtalen i samband med det globala ansvaret för utvecklingsländerna. Det gäller initiativ som utvecklats inom FN-konferensen UNCTAD, en konferens som domineras av u-länderna.

**Prot. 1988/89:45**  
**14 december 1988**

**Godkännande av 1987**  
**års internationella na-**  
**turgummiavtal**

Det syfte som vi måste ha med allt vårt u-landsarbete är givetvis att etablera lösningar som på lång sikt ger u-länderna en starkare ekonomi. Det är främst på den här punkten som jag riktar kritik mot alla råvaruavtal. De syftar nämligen till att under begränsade kontraktperioder och med konstlade medel åstadkomma någonting som avser att leda till en stabil prisnivå. Det finns många mer än jag som är starkt kritiska mot den här typen av u-landshjälp. Inte minst kom detta väl till uttryck i det slutdokument som lämnades av UNCTAD-konferensen – den konferens som Reynoldh Furustrand var glad att få vara med på. Där konstaterar man att det finns bättre metoder. Och en metod anvisas och tillämpas redan, nämligen ett närmare samråd mellan producent- och konsumentländer.

Det är mot den här bakgrunden som vi har velat fästa uppmärksamheten på de bristfälliga lösningar på bl.a. u-landsproblemen som just råvaruavtalen ger. Det finns skäl att påminna kammaren – i varje fall den del av kammaren som sitter här – om att vi har många råvaruavtal och att egentligen inget har lyckats.

Det internationella tennavtalet har i det närmaste förts fram till konkursens rand och leder väl i dag egentligen bara till försörjning för engelska advokater.

Det internationella kaffeavtalet kopplas ur från tid till annan, när marknadsförhållandena framtvingar det. Det läcker kaffe runt det internationella kaffeavtalets medlemsländer in på de marknader som skall skyddas, framför allt via östeuropeiska och andra stater som står utanför avtalet.

Hela detta konstruerade system för att påverka marknaden är odugligt. Vi vill i stället anvisa en långsiktig lösning via GATT-förhandlingarna, där just de tropiska ländernas produkter är ett av huvudämnena för överläggningarna, som syftar till att på frihandels basis ge u-länderna möjligheter till långsiktig planering för sina råvaruindustrier.

Det är värt att notera, Lars Norberg och andra, att detta avtal intill 88 % berör tre länder, nämligen Indonesien, Malaysia och Thailand, alla tre relativt väl industrialiserade länder i ASEAN-området. Inte minst Indonesien och Malaysia har en snabb industriutveckling. Malaysia tar 44 % av detta avtals budget. Det kan vara skäl att erinra om detta, när det sägs att dessa råvaruavtal används som ett stöd för de många u-länderna. Att tillträda ett marknadsmanipulerande råvaruavtal om naturgummi är alltså inte en särskilt verkningsfull metod att stödja de många u-länderna.

Jag vill avsluta mitt inlägg med att snabbt polemisera mot de tre reservationer som lämnats av vpk och miljöpartiet. De tre reservationerna är ingenting annat än demonstrationsreservationer. Detta gummiavtal lämnar på intet vis politiska möjligheter att påverka vare sig multinationella bolag, industriländer eller allra minst USA. Det är egentligen bara att beklaga att riksdagens ledamöter använder allehanda metoder för att demonstrera sin egen förträfflighet. Naturligtvis kan man med politiska medel eftersträva påverkan på industriländer och multinationella bolag, men det skall ske i de sammanhang där sådana frågor är föremål för prövning. Så är här inte fallet.

Jag vet att man även inom regeringens kretsar följer utvecklingen när det gäller råvaruavtalen noga och att man där har en hälsosam skepsis till dessa avtal. Vi har därför i vårt särskilda yttrande velat markera att vi förutsätter

att regeringen med uppmärksamhet fortsätter att följa råvaruavtalens effektivitet och framtid.

**Anf. 61 PAUL LESTANDER (vpk):**

Herr talman! Vad är det för fel på demonstrationer, Nic Grönvall? Om Nic Grönvall är intresserad av att demonstrera sin brist på förträfflighet här ifrån talarstolen, så väl bekomme.

När det gäller Sveriges möjligheter att arbeta har vi dock inte knutit dem helt till detta avtal. Vi menar att Sverige bör använda varje möjlighet till påtryckning och påverkan för att komma till rätta med de enorma miljöbrott som besprutningarna av gummiskogar och annan växtlighet i Kampuchea och Vietnam under Vietnamkriget innebar. Det är också nödvändigt att försöka bryta de multinationella företagens makt.

Denna talarstol används ju för allehanda deklARATIONER, men det är inte alltid för att visa på den egna förträffligheten. Det kan ligga äkta känsla och engagemang bakom, även om jag inte vet hur Nic Grönvall förhåller sig till den delen av politiken.

Jag tycker faktiskt att det är nästan skrämmande att man inte tar upp produktion, återvinning och förnyelsebarhet, om man säger att man skall ta upp de stora linjerna. Det har väl ändå att göra med u-landspolitik, liksom det ganska nöta men ändå fortfarande gångbara ordet solidaritet.

**Anf. 62 LARS NORBERG (mp):**

Herr talman! Nic Grönvall vill att vi skall sätta in detta i ett större perspektiv. Det har vi säkert ingenting emot. Men det betyder inte att man accepterar att marknadskrafterna skall få härja fullständigt fritt och ohämmat. Det är dock fråga om relationer mellan starka och svaga parter. Där behövs det nog vissa spärrar, så att inte den starka partens intressen blir helt övervägande.

Det internationella gummiavtalet kan utnyttjas. Reynoldh Furustrand sade att han hade observerat och glatt sig åt att våra förhandlare i dessa frågor i UNCTAD-sammanhang tillvunnit sig stor respekt. Min förhoppning är att man kommer att utnyttja denna respekt för att verka för u-ländernas sak även när det gäller naturgummiavtalet, som naturligtvis kan betraktas som en detaljfråga i de stora internationella handelssammanhangen. Här gäller det att i varje detalj verka för en miljöriktig och solidarisk utveckling när det gäller u-länderna.

Jag tror inte att det är tillräckligt att bara gå via GATT och avskaffa alla tullar och andra spärrar när det gäller det internationella handelsutbytet. Då kommer definitivt den starka parten att få alltför stort utrymme för sin styrka.

Nic Grönvall må kalla våra reservationer för demonstrationsreservationer, men de har ett sakinnehåll. Om de bifalls, kommer det att innebära ett påpekande till regeringen om hur man i förhandlings-sammanhang, inom ramen för gummiavtalet, UNCTAD, GATT och FN, kan verka för u-ländernas sak.

**Anf. 63 NIC GRÖNVALL (m):**

Herr talman! Jag vill gärna säga till Paul Lestander att det inte är något fel med demonstrationer. Det gäller bara att välja rätt plats för dem. Jag tycker att det är alldeles fel att använda denna kammare och de ärenden som här behandlas för att demonstrera i ärenden som inte har med den prövade frågan att göra.

Jag är angelägen om att än en gång understryka att min uppfattning om internationell solidaritet, som jag gärna vill visa känsla inför, är att de länder som behöver utveckling behöver det i ett långsiktigt perspektiv och inte genom kortsiktiga, politiskt uppfunna lösningar. Marknaden är trots allt den del av världsapparaten som dessa länder lever av. Det är marknadens stabilitet de behöver, inte politiska avtal.

**Anf. 64 PAUL LESTANDER (vpk):**

Herr talman! Det är bara att konstatera, som en replik till Nic Grönvall, att vpk:s motion avgavs med anledning av den proposition som behandlas i detta betänkande. Vpk:s motion har det innehåll som svarar mot reservationerna. Vår behandling av ärendet hör i allt väsentligt samman med det ärende som behandlas. Vilken advokatyr man än försöker använda hör våra reservationer, vårt handlande och hela vår behandling av ärendet samman med vad som här behandlas. Det är ingen demonstration.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om trafikutskottets betänkande 5.)

Kammaren övergick till att debattera finansutskottets betänkande 13 om AP-fondens medverkan i en ny penningmarknadscentral m.m.

**AP-fondens medverkan i en ny penningmarknadscentral m.m.**

**Anf. 65 JAN STRÖMDAHL (vpk):**

Herr talman! Formellt kan man säga att det jag nu kommer att ta upp är en struntsak. Det handlar om ändringen av en del av AP-fondsreglementet. Men reellt menar jag att detta är en utlöpare av en förlegad och asocial ordning på bostadsmarknaden, en ordning då arbetsgivarna ägde och bestämde över de anställdas bostäder. Då kunde arbetsgivarna vräka de anställda om de var obekväma på arbetsplatsen eller om de ville sluta sitt arbete. Ännu i dag har en liten del av bostadsmarknaden detta utseende, denna karaktär. De som bor i tjänstebostäder har en osäker och omyndig situation som innebär att de inte har något besittningsskydd och ingen bytesrätt. Det är detta som det här ärendet egentligen handlar om till sin kärna.

Utskottet hänvisar till vad som gäller för bankerna och deras personal. Men varför är det en modell att ta efter för den offentliga sektorn? Men det är klart att jag inte borde ställa denna fråga till utskottets majoritet eller till övriga riksdagsledamöter utan till regeringen. Ursprungligen är det regeringen som har väckt detta förslag. Det som gör förslaget extra klandervärt är att

regeringen nyligen i skepnad av bostadsministern gått ut och deklarerat precis motsatsen mot vad man deklarerar i detta ärende, nämligen att bostadsrätter skall förbehållas fysiska personer, vilket innebär ett nej till möjligheten att använda den föreslagna bestämmelsen i AP-fondsreglementet.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att man har tagit reda på att den sittande utredaren, som bostadsministern hänvisade till, inte har för avsikt att föreslå ett absolut förbud mot att icke fysiska personer skall få handla med bostadsrätter. Men utredningar beslutar ju inte. Besluten fattas av regering och riksdag, och jag tycker att det är alldeles fel att man från utskottets sida hänvisar till vad man tror att en utredning skall komma fram till i form av förslag, som sedan skall behandlas av de beslutande politiska församlingarna.

Kritiken borde alltså gälla regeringen och regeringens sätt att tala med kluven tunga. I detta fall anser jag att det är bostadsministern som har rätt och att det är han som har det större perspektivet på denna fråga. Därför yrkar jag bifall till reservationen avseende mom. 3 i utskottets hemställan och i övrigt till utskottets hemställan i dess helhet.

**Anf. 66 ROLAND SUNDGREN (s):**

Herr talman! Vi har nu att ta ställning till det betänkande där AP-fondernas medverkan i en ny penningmarknadscentral behandlas. Vi har nyligen utan diskussion fattat beslut om riksgäldens medverkan i samma penningmarknadscentral. Det är ett enigt utskott som står bakom betänkandet.

En reservation har emellertid fogats till betänkandet, och den gäller en del av reglementet. Jan Strömdahl har redogjort för denna reservation.

För något år sedan fattade vi i denna kammare i full enighet, åtminstone i detta avseende, beslut om en ny banklag. Vi utvidgade då bankernas möjligheter att placera medel i fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt, till att inte enbart gälla egna lokaler där bankerna bedrev verksamhet. De skulle också få möjligheter att medverka till att placera medel då det gäller förvärv av bostäder åt någon anställd. Nu sker det i mycket begränsad omfattning, eftersom bankerna i de flesta fall lånar ut pengar till de anställda så att de själva kan förvärva sin bostad.

I konsekvens med detta ger man denna placeringsrätt även till AP-fondernas styrelser. Detta är alltså en ren konsekvens av det beslut som vi fattade för något år sedan. Detta ärende har alltså inget som helst samband med bostadsrättsutredningens uppdrag, som ju är att pröva om bostadsrätter över huvud taget skall förbehållas fysiska personer. I detta sammanhang kan jag hålla med Jan Strömdahl. Jag har verkligen sympati för att bostadsrätter skall upplätas endast till fysiska personer. Vad som behandlas i detta sammanhang är denna utvidgning av fondstyrelsernas möjligheter att få samma rätt som bankerna i dag har genom den nya banklagen.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets hemställan som innebär en mycket logisk utvidgning av AP-fondernas placeringsrätt.

**Anf. 67 JAN STRÖMDAHL (vpk):**

Herr talman! Man kan naturligtvis se det som logiskt att AP-fonderna skall behandlas på samma sätt som bankerna, när riksdagen nu har fattat sitt beslut beträffande bankerna. Men när riksdagen fattade detta beslut för ett år sedan var frågan om ägandet av bostadsrätter inte lika aktuell. Man får väl förlåta riksdagen om den då inte hade tänkt sig denna konsekvens. Men om utskottsmajoritetens förslag antas av riksdagen blir konsekvensen att man får en lag som ger denna möjlighet. Samtidigt innebär förarbetena till denna lag att denna möjlighet inte bör utnyttjas. Jag kan nöja mig med att konstatera detta.

**Anf. 68 ROLAND SUNDGREN (s):**

Herr talman! Detta är ett litet uttryck för hur konstigt det kan bli om man försöker blanda ihop äpplen och päron och säga att allt är äpplen. Utgångspunkten blir då fel, och man diskuterar något annat än det som frågan gäller.

Den lagstiftning som gäller banker och penningsplacerande inrättningar i vårt samhälle är mycket hård. Detta ärende gäller deras rätt att placera medel, inte den mycket större frågan om att fysiska personer skall vara de enda som tillåts att inneha bostadsrätter, vilket jag hyser stora sympatier för. Det är en annan fråga. Sådant innehav har förekommit i en mycket begränsad utsträckning, men det gäller att ta ett stort grepp i fråga om alla juridiska personer i samhället. I detta sammanhang gäller det alltså enbart en utvidgning av möjligheten att placera medel. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 69 JAN STRÖMDAHL (vpk):**

Fru talman! Men det handlar ju faktiskt om både äpplen och päron eller om både pengar och människor. Jag menar att man inte kan tala om enbart rätt att placera pengar när det handlar om bostadsrätter för människor. Vi måste försöka se konsekvent på dessa frågor. Vi kan inte alltid behandla finansärenden för sig och bostadsärenden för sig. Detta vänder jag mig emot.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om trafikutskottets betänkande 5.)

Kammaren övergick till att debattera utrikesutskottets betänkande 10 om verksamheten inom Europarådet.

**Verksamheten inom Europarådet**

**Anf. 70 PER GAHRTON (mp):**

Fru talman! Vi reserverar oss mot en mening i betänkandet. Det kanske kan tyckas vara en överloppsgärning att reservera sig mot en mening. Men

den meningen är ganska betecknande för hela den s.k. Europadebatt som bedrivs och som präglas av ganska allvarlig förvirring. Meningen lyder: "Strävan bör vara att samarbetet med EG genomförs på ett sådant sätt att onödigt dubbelarbete undviks." Vad betyder detta? Vad betyder det att Europarådet, som Sverige är medlem av, med EG, som Sverige inte är medlem av och som Sverige fortfarande enligt regeringens officiella politik inte strävar efter att bli medlem av, skall genomföra ett samarbete så att onödigt dubbelarbete undviks? Jag kan bara finna en enda rimlig tolkning, nämligen att den svenska regeringen nu medverkar i en smyganslutning till EG inte bara av Sverige utan av hela Europarådet.

Det kan bero på många saker. Man kanske medvetet vill bedra det svenska folket och smyga in oss i någonting. Jag är ganska cyniskt lagd, så jag håller inte det för otroligt.

Vi hade nyligen en debatt här i riksdagen där även socialdemokrater, om jag hörde rätt, talade kritiskt om multinationella företag. Nu kan man läsa i Le Figaro den 6 december 1988 vad vår statsminister, när han uttalade sig inför EG-publiken i Frankrike, sade: "Nous sommes d'ailleurs, avec nos multinationales, déjà assez solidement implantés chez les Douze." Alltså: Vi är för övrigt med våra multinationella företag redan solitt inplanterade hos EG, de tolv. Så här skryter statsministern med de multinationella företagen som om de vore grenar av den svenska diplomatkåren. Vi visar alltså upp ett annat ansikte inför utlandet än vad man gör här hemma. En anledning till den ganska systematiskt drivna begreppsförvirringen – när man talar om Europarådet, rådet för Europa, Europaparlamentet, EG-parlamentet osv. – är att man medvetet vill skapa förvirring på hemmaplan om vad man gör på bortaplan.

En annan möjlighet är naturligtvis att man själv är förvirrad, att man inte vet vad Europa är för någonting.

En ledande socialdemokratisk ideolog har t.o.m. lyckats ge ut en bok med titeln Tillhör Sverige Europa? som om han inte hade gått i första förberedande. Han borde ta upp en diskussion med utbildningsministern om det svenska skolsystemet, om han inte har lyckats begripa vad svaret är på den frågan. Till hans ursäkt kan man möjligen säga att han är i gott, eller dåligt, sällskap.

Dagens Nyheter, som är en stor och förvirrad "schizofren" tidning här i Sverige, citerade den 11 december Olle Svenning som skrivit att de gröna säger "med all den kraft Per Gahrton förmår 'nej till Europa'". Det är naturligtvis lögnaktigt. De gröna säger inte nej till Europa, för vi vet vad Europa är för någonting. Vi vet att Europa består av 34 självständiga stater. Vi säger nej till den västeuropeiska supermakt som håller på att växa fram.

När vi lade in ett sakligt tillrättaliggande av detta uppenbara fel, att de gröna skulle säga nej till Europa, då lät de Dagens Nyheters redaktion meddela att åsiktspolemik med Svenning får jag ta upp direkt med Svenning. Och när jag ringde upp DN:s chefredaktör för att fråga honom vad han menade med åsiktspolemik, sade han att frågan vad Europa är är en omdömesfråga. Alltså: Sveriges opinionsledande tidnings chefredaktör anser att frågan om vad Europa är är en omdömesfråga. Då har faktiskt förvirringskampanjen haft vissa framgångar. Varje svenskt skolbarn får lära sig i första förberedande att Europa är en världsdal som löper från Atlanten

till Ural och som för närvarande omfattar 34 självständiga stater.

För oss vore det naturligtvis främmande att säga nej till detta Europa. Men man blandar ihop begreppen medvetet. Man beskyller oss för att säga nej till Europa när vi säger nej till en västeuropeisk supermakt.

T.o.m. i det här betänkandet, som har en så oskyldig rubrik som Verksamheten inom Europarådet, smyger man in principbeslut som skall föra oss ytterligare ett steg in i denna västeuropeiska supermakt, som enligt en europeisk affärstidning, International Management, i sitt senaste nummer kallar för Fortress Europe, alltså en europeisk fästning. Där finns en bild med en stor mur som löper runt detta lilla Europa, nämligen EG, med en mur runt alla kärnkraftverken, vapenfabrikerna, som man ju lever på i stor utsträckning. I och för sig är det just vapenfabrikerna och kärnkraftverken som den svenska regeringen försöker anpassa oss till. Det skall vi ha, den modellen får styra. Ändå finns det rester, hoppas vi, av det positiva i den svenska modellen som det kan vara värt att slå vakt om. Det skrev P C Jersild i Dagens Nyheter om häromdagen, där han bl.a. konstaterade att i det Europa som domineras av järntriangeln Kohl, Thatcher och Mitterrand är det de borgerliga idealen som gäller. Frankrike är inget undantag. Mitterrand är ingen folkhemspräsident. Människosynen inom EG är grundad på en gammal borgerlig biedermeierdröm.

Stig Alemyr & Co vill smygansluta oss via alla upptänkliga kanaler. Ulf Dinkelspiel, som är en EG-förhandlare, talade om fyra olika smygvägar. Vi skall gå via EFTA, Norden, bilateralt och unilateralt. Vad är unilateralt? Ja, det är att man bugar och anpassar sig. Nu har vi fått en femte väg. Nu skall vi in i EG via Europarådet. Den socialdemokratiska politiken ser redan de multinationella företagen som våra EG-ambassadörer och skryter med dem i Le Figaro. Nej, för oss är Europa mycket mer. Det är mycket mer än Europarådets 21 medlemsländer. Det är också Östeuropa. Richard Swartz skrev i Dagens Nyheter häromdagen om Östeuropa som står inför en kris, om Östeuropa som kommer att behöva vår hjälp, inte minst för att klara sina miljöproblem.

Häromdagen rapporterades att nästan hälften, eller i alla fall en mycket stor del, av de polska regionerna av polackerna själva har förklarats som katastrofområden av miljöskäl. Dem behöver vi också samarbeta med. Vi skall också samarbeta med esterna, såsom vi i stor enighet i utrikesutskottet i riksdagen har sagt. De tillhör inte det lilla Minieuropa som regeringspartiet och dess stödtrupper i dessa frågor menar när de talar om Europa. Det är en medveten förvirringskampanj som pågår.

Men det finns vissa tecken till att vissa partier i varje fall tänker skaffa sig mer information, och det är glädjande. Vi fick häromdagen höra att moderaterna skall skicka en representant till EG-parlamentet. Det var jättebra, men beklagligt att man spred felaktig information och sade att moderaterna var först på plats. Sanningen är att vi i miljöpartiet sedan två år tillbaka har en fullvärdig medlem i detta parlament, nämligen Jacob von Yxkull, som genom dubbelt medborgarskap är invald i Die Grünen men som också representerar miljöpartiet i detta parlament. Vi sitter inne i hjärtat på denna supermakt – vi är inte rädda för den. Vi sitter där för att skaffa oss information.

Det är just därför att vi har den bästa informationen och de bästa kanalerna av samtliga svenska partier som vi vet att det som byggs med Bryssel som centrum inte alls är den harmlösa handelsorganisation som socialdemokraterna pratar om, utan att det är en västeuropeisk militär supermakt som tar form.

Vi har informationen. Det är därför vi bekämpar denna makt. Det är utmärkt att moderaterna nu äntligen tänker skaffa sig fakta. Då kanske vi kan bli lika eniga i den frågan som när vi i miljöpartiet, moderaterna och några andra gemensamt sade nej till en hypernationalistisk hyllning av nationaldagen som helgdag.

Vi är inte nationalist. Vi är internationalister!

Jag yrkar bifall till reservationen.

**Anf. 71 STIG ALEMYR (s):**

Fru talman! Per Gahrton ville ge intryck av att jag är en allmänt förvirrad person, som vill sprida sin förvirring till andra. Jag är inte förvirrad, men jag är förkyld, fru talman, och jag ber om ursäkt för detta.

Jag vill erinra kammaren om att vi i våras tog ett beslut om Sveriges kommande samarbete med den gemensamma marknaden. Det var en lång riksdagsdebatt då, och en lång tid av utskottsarbete låg bakom. Detta beslut ligger fast och påverkas inte av det ärende som vi behandlar i dag.

Jag kommer inte att göra denna debatt till en EG-debatt. Vi får sedermera en ny EG-debatt i vår. Jag vet att Per Gahrton försöker göra alla debatter som han i Sveriges riksdag deltar i till debatter om den gemensamma marknaden, men det är inte så vi skall göra.

Detta betänkande försöker egentligen slå vakt om Europarådets ställning, när vi vet att den gemensamma marknaden, EG, tar över alltmer i Europapolitiken. Det är ett betänkande som skulle kunna sägas vara emot EG. Vi märker att EG vill ta över frågor om mänskliga rättigheter, kulturpolitik osv. Där vill vi slå vakt om Europarådet som det organ som skall ha hand om de frågorna. Det är inte mer än detta som sägs i det aktuella betänkandet.

Jag har många gånger i riksdagens talarstol sagt att för mig är Europa mycket mer än Europarådets medlemsstater eller den gemensamma marknadens stater. Även jag drömmer om ett framtida Europa där Östeuropa är med. De länderna är välkomna till Europarådet så fort de genomför sådana förändringar att de får demokratiska styrelseskick – det är en förutsättning för att vara medlem i Europarådet.

Jag uttalade förra veckan, i den debatt som vi hade om mänskliga rättigheter, ett beklagande av att det finns stater i Östeuropa som, trots att de vill samarbeta med Europarådet, fjärrar sig genom den interna politik som de för. Europarådet är utomordentligt angeläget om att slå vakt om de demokratiska grundprinciper som är inskrivna i vår stadga.

Att samarbeta med den gemensamma marknaden kan ibland vara nödvändigt. Jag deltog alldeles nyligen i ett sammanträde med EG-parlamentets utskott för miljöfrågor, med den kommitté i Europarådet som sysslar med miljöfrågor. Det var ett mycket intressant sammanträde, där vi

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988:

*Verksamheten inom  
Europarådet*

fick klart för oss vilken stark kritik många medlemmar i EG-parlamentet riktar mot EG-parlamentets förmåga att angripa miljöfrågorna.

Jag tror att det är utomordentligt viktigt att vi inte minst i detta forum försöker samarbeta. Det är bara med ett utsträckt samarbete som vi kan klara nedsmutsningen av luften, floderna, haven osv. Det överraskar mig att miljöpartiet de gröna är berett att säga nej till ett samarbete på miljöområdet med den gemensamma marknaden.

Fru talman! Tillåt mig att göra ett tillägg beträffande en helt annan punkt. Det talas om Turkiet i det här betänkandet. Förra veckan uttalade jag förhoppningen att de fackliga ledare som från olika länder skulle återvända hem till Turkiet den 10 december skulle komma hem utan att antastas. Nu har det av allt att döma skett ett allvarligt brott mot de mänskliga rättigheterna på den här punkten. Jag har i dag, i min egenskap av ordförande i den svenska Europarådsdelegationen, skrivit till den turkiska ambassadören och bett honom ange orsakerna till att dessa hemvändande fackföreningsledare har behandlats på det sätt som skett. Jag avvaktar ett svar på den frågan för att gå vidare med det här ärendet inom Europarådet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 72 PER GAHRTON (mp):**

Fru talman! Stig Alemyr påstår att miljöpartiet de gröna säger nej till ett miljösamarbete med EG. Det är naturligtvis fullständigt fel. Var och när skulle vi ha sagt det? Vilken är källan? Sanningen är att vi aldrig har snuddat vid en så vansinnig tanke som att säga nej till samarbete, ett likvärdigt samarbete mellan jämställda parter, särskilt om miljöfrågorna. Det gäller alla upptänkliga länder – givetvis också EG-länderna. Vi är inte motståndare till EG-länderna. Vi älskar inte Östeuropa mer än Västeuropa. Det är inte vad det handlar om, utan det handlar om den smyganslutning till en politisk och militär union som håller på att växa fram i Västeuropa.

Jag kan ge Stig Alemyr rätt i att jag kommer att utnyttja vartenda tillfälle som jag får i den här kammaren och på andra ställen till att upplysa svenska folket om att den svenska regeringen, tillsammans med de politiska högerkrafter som förlorade det förra valet, i strid med Tage Erlanders gamla ideal håller på att sakta men säkert föra in Sverige i inte ett samarbete utan en underkastelse under denna militära och politiska union som växer fram. Det är en aktion som enligt näringsutskottets ordförande Lennart Petterson syftar till att vi omkring år 2000 eller 2005 skall ha skapat ett fait accompli, som innebär att medlemskapet i EG bara blir en formalitet. Det är vad det handlar om, och det tänker jag upplysa om så fort jag får tillfälle.

Dessutom: Det håller på att skapas ett läge där jag ingalunda behöver göra debatter till EG-debatter. Debatterna kommer att bli EG-debatter alldeles av sig själva. EG-frågan smyger in i vartenda ärende, i miljöpolitiken, konsumentpolitiken, produktkontrollen osv. Häromdagen fick vi en proposition, där det visar sig att man tänker rasera den svenska produktkontrollen för att den skall anpassas till EG. Vi har naturligtvis skrivit en motion om detta, och ärendet kommer upp i särskild ordning.

Detta är bara exempel på hur denna fråga – också enligt regeringens egna direktiv – skall smyga in överallt. Ni har ju själva gett direktiv till alla svenska

kommittéer, utredningar, statliga verk m.m. att de skall ägna sig åt EG-frågan. Ni har utfärdat formella direktiv om detta. Då är det väl inte konstigt att man tar upp den aspekten så fort den smyger sig in. Dessutom står det klart och tydligt om EG i det här betänkandet.

Om nu den mening som vi har reserverat oss mot skulle vara så oskyldig, vad är det då för fel på de meningar som vi vill ha i stället? De lyder: "Det är angeläget att Europarådets verksamhet hålls klart åtskild från EG-samarbetet. Målsättningen för Europarådet bör givetvis vara att i en framtid kunna omfatta samtliga 34 stater i Europa." Vad är det för fel på den formuleringen? Den säger precis det som Stig Alemyr säger sig sträva efter.

Sanningen är naturligtvis att det i utskottets skrivning finns en medveten otydlighet.

Samarbete med EG, samarbete mellan likställda parter, särskilt om miljöpolitik, kommer vi alltid att vara för. Men när man säger att det skall ske "på ett sådant sätt att onödigt dubbelarbete undviks" kan det inte tolkas på annat sätt än att en del av det som Europarådet sysslar med eller skulle kunna syssla med, det bör EG ta över i stället.

Stig Alemyr motsäger i stort sett sig själv när han säger att EG håller på att ta över alltmer i Europapolitiken. Javisst, just därför att det finns en sådan strävan från EG:s sida att ha monopol på Europapolitik och Europabegreppet, är det så mycket viktigare att ett organ för samarbete i Europa, som ändå är någorlunda öppet och som principiellt – det noterar jag med tillfredsställelse att vi är överens om – är öppet även inför Östeuropa, inte blandar ihop sin verksamhet med EG.

Formuleringen i betänkandet inbjuder till en sammanblandning mellan Europarådet och EG. Därför yrkar jag bifall till vår reservation.

**Anf. 73 STIG ALEMYR (s):**

Fru talman! Det är egentligen inget fel alls på den formulering som Per Gahrton vill föra in. Felet är att en annan mening i utskottets betänkande som är central tas bort. Där markerar vi att dubbelarbete bör undvikas.

Det är alldeles rätt som Per Gahrton indignerat säger att de svenska myndigheterna har till uppgift att söka samordna svensk lagstiftning på olika områden med de normer som gäller inom EG. Det beslöt en mycket stor majoritet av Sveriges riksdag i våras. Det arbete som regeringen utför är helt i överensstämmelse med det praktiskt taget enhälliga riksdagsbeslutet, och så skall det fortsätta.

Jag vill mycket bestämt säga att detta tunna dokument från utrikesutskottet inte på något sätt innebär någon smyganslutning till någon militär och politisk union. Hur Sverige vill ha det i relationerna till EG är utomordentligt klart uttalat. Sverige vill ha så nära samarbete som möjligt med den gemensamma marknaden i vilka former som helst, dock icke i form av medlemskap, eftersom medlemskap inte är möjligt att förena med den svenska neutralitetspolitiken. På denna punkt har riksdagen uttalat sig mycket klart. Regeringen och myndigheterna är skyldiga att efterleva riksdagens beslut från i våras.

**Anf. 74 PER GAHRTON (mp):**

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten mycket mer, men jag vill göra ett par korta anmärkningar.

Vi är mycket medvetna om vad riksdagen beslutade i våras. Det är bl.a. därför som miljöpartisterna sitter här nu. Det är en av orsakerna till att svenska folket har valt in oss i riksdagen. Folk anser att det behövs ett parti, som medvetet går till politiskt angrepp mot den sortens politik som det här är fråga om. Att det finns en riksdagsmajoritet utgör inget sakargument. I stället borde det vara besvärande för socialdemokraterna när de gör en analys av vilka partier riksdagsmajoriteten bestod av. Gå ut och tala om för fackföreningsrörelsen att ni i EG-frågan står på samma sida som moderaterna och folkpartiet. Upplys ordentligt om den saken! Det blir säkert mycket intressanta reaktioner, reaktioner som för övrigt redan har börjat komma.

Jag skall inte komplicera beslutsprocessen här i kammaren i dag, men med tanke på framtiden skulle jag vilja fråga: Hade Stig Alemyr kunnat stödja oss, om vi utformat reservationen såsom ett tilläggsyrkande och inte såsom en ersättning för den ifrågavarande meningen?

**Anf. 75 STIG ALEMYR (s):**

Fru talman! Det beslut som riksdagen fattade i våras gäller till dess att riksdagen fattar ett nytt beslut, oavsett om Per Gahrtons parti tycker om det eller ej. Vi får säkerligen både en regeringsskrivelse och motioner under den allmänna motionstiden i januari. Motionerna skall sedan behandlas, varefter vi i april eller i maj får ett nytt EG-betänkande med förslag från utrikesutskottet. Då får vi se vad riksdagen beslutar. Tills ett nytt beslut har fattats är regering och myndigheter skyldiga att eftersträva ett så nära samarbete som möjligt med den gemensamma marknaden.

På denna punkt har vi socialdemokrater ingenting att dölja. Vi har haft en omfattande debatt inom fackföreningsrörelsen. Det har också varit en öppen utskottsutfrågning, där fackföreningsfolk och andra representanter för olika delar av det svenska samhället var närvarande och framlade sina synpunkter. Vi fick då ett allmänt stöd för tanken att vi skulle ha ett så nära samarbete med den gemensamma marknaden som möjligt, bortsett från att medlemskap inte var tänkbart. I våra egna organisationer försöker vi dagligen övertyga om vikten för den svenska sysselsättningen och för trygghetspolitiken i framtiden av att vi har ett nära samarbete med det övriga Europa.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om trafikutskottets betänkande 5.)

Kammaren övergick till att debattera trafikutskottets betänkande 5 om ändring i luftfartslagen.

Anf. 76 ANDERS SVÄRD (c):

Fru talman! Jag kommer som avslutning på mitt anförande att yrka bifall till reservation 1, som innebär avslag på proposition 1988/89:36 angående ändring i luftfartslagen.

Det främsta skälet till varför centerpartiet, moderata samlingspartiet och folkpartiet yrkar avslag på den aktuella propositionen är att ett genomförande av dess förslag innebär en icke föraktlig begränsning i kommuners och regioners möjligheter att göra aktiva regionalpolitiska insatser. Tillgång till allmän flygplats är en viktig sak, t.ex. i företags lokaliseringssamtal och beslut.

Regeringen och utskottsmajoriteten utgår uppenbarligen ifrån att centrala myndigheter alltid vet bäst, att dessa bäst kan avgöra var allmänna flygplatser skall tillåtas och var sådana inte skall släppas fram. Jag och reservanterna delar inte den uppfattningen.

Givetvis måste det finnas tillståndsprövning när det t.ex. gäller miljöpåverkan och säkerhetsfrågor, men sådan prövning förekommer redan. Vad det här handlar om är att en central myndighet skall sitta och avgöra om det är lämpligt från konkurrenssynpunkt med tanke på grannkommuns eller närliggande regions redan befintliga flygfält att tillåta eller avstyrka byggande av ytterligare ett flygfält. Det finns, som jag ser det, inga skäl att anta att visdomen är så mycket större här i Stockholm än vad den är ute i landet, särskilt som det är den enskilda regionen eller kommunen som själv får stå för kostnaderna. En annan sak vore det om det automatiskt utgick statsbidrag till alla byggen av allmänna flygplatser, men så är inte fallet.

Vad vi vänder oss emot är alltså att den prövning som redan förekommer skall kompletteras med att också "omfatta även investeringens lönsamhet och dess inverkan på andra flygplatser i regionen".

För övrigt tycker jag att det rimmar dåligt att på detta område vilja ha ökad centralstyrning samtidigt som län och kommuner får ett allt större ansvar för andra delar av kollektivtrafiken. Det gäller både busstrafik och den järnvägstrafik som inte tillhör stamnätet. De ekonomiska effekterna av detta ansvar för kommuner och landsting är många gånger större än vad de kan bli av eventuella "felinvesteringar" i fråga om allmänna flygplatser.

När det gäller reservation 2 vill jag instämma i att järnvägstrafik är det från miljösynpunkt bästa. Men det förslag som regeringen har lagt fram och som utskottsmajoriteten har ställt sig bakom handlar ju om en utökning av tillståndsprövningen till att också gälla konkurrenseffekter för andra flygplatser. Det är såvitt jag begriper något helt annat.

Det finns en uppenbar risk att förslaget om prövning från konkurrenssynpunkt kan få t.ex. negativa miljöeffekter på grund av den stimulerande effekt tillgång till flyg har för en region i lokaliseringssammanhang. Om vissa regioner inte har tillgång till flyg, förstärks säkerligen de redan alltför starka tendenserna till koncentration till andra regioner, och det är inte bra vare sig från miljösynpunkt eller från regionalpolitisk synpunkt.

De sju kommuner som har deltagit i projektet Kommunerna och framtiden

hävdar att det är i det lokala samhället, nära människorna, som framtiden formas. Erfarenheterna av projektet är, enligt ett referat i en tidning, entydiga. Kommunerna nöjer sig inte längre med att passivt genomföra den centrala statsmaktens idéer. Nu hägrar självstyrelsen med lokala lösningar på lokala problem.

Riksdagen bör inte genom sina beslut motverka att den här nämnda utvecklingen i kommunerna fortsätter. Den bör snarare stimuleras på olika sätt. I detta sammanhang synes det alldeles särskilt olämpligt att följa regeringens förslag i det nu aktuella ärendet. Tillgång till flyg är nämligen en mycket viktig del av infrastrukturen i en region.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

**Anf. 77 VIOLA CLAESSION (vpk):**

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2, som vi skrivit tillsammans med miljöpartiet.

Flygtrafiken är tillsammans med de tunga landsvägstransporterna det transportområde som tillåts öka mest ohämmat, trots att det tillhör de mest miljöförstörande. Flyget är starkt subventionerat, eftersom det slipper att betala bränsleskatt, som ju bilismen betalar. Hittills har flyget gynnats och därför kunnat expandera utan inskränkningar. Att det har skett på järnvägens bekostnad bestrider ingen i dag.

Kommunikationsministern beskrev läget i början av 1988 på följande sätt:

”Till grund för 1982 års beslut,” framhöll han, ”låg ett försiktigt antagande om flygets fortsatta tillväxt. Den verkliga utvecklingen avviker markant från antagandena i propositionen. Under 1980-talet har t.ex. inrikestrafiken närmast fördubblat sitt resandetal till för närvarande nära 7 miljoner passagerare.”

Fru talman! Det behövs en övergripande strategi när det gäller trafiken. Om vpk:s helhetssyn hade fått genomslag, skulle varje investering utgå från den samhällsnytta som den har. Alltså skulle varje satsning prövas med hänsyn till miljön, energiåtgången, sårbarheten, säkerheten samt social och regional rättvisa.

Så långt vill varken regeringen eller trafikutskottet gå, trots att det före valet hette att ”miljöhänsyn skall styra trafikpolitiken”. Vpk vill – nu med stöd av miljöpartiet – se till hela samhällsnyttan.

I den gemensamma vpk-mp-reservationen om den trafikpolitiska prövningen vill vi att prövningen skall leda till att flygets enorma expansion bryts till förmån för den miljövänliga och energisnåla järnvägstrafiken. Vi menar att detta skall omfatta också befintliga flygplatser. Det betyder att ett flygplatsprojekt inte skall få tillstånd, om det miljömässigt och långsiktigt är sämre än t.ex. en motsvarande satsning på järnväg. Först då kommer vi fram till de samhällsekonomiskt vettiga trafiklösningarna.

**Anf. 78 FÖRSTE VICE TALMANNEN:**

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

**Anf. 79 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):**

Fru talman! Under de senaste åren har flygtrafiken utvecklats expansivt i Sverige. Ett dynamiskt inslag är den snabba ökningen av sekundärtrafiken, eller regionalflyget som vi vanligen brukar benämna det. Genom regionalflyget har även de mindre orterna i landet fått en smidig anknötning till Arlanda och därigenom till övriga orter i landet. Regionalflyget betyder också att de mindre orterna fått en smidig anknötning till det internationella flyglinjenätet.

Expansionen inom flyget är, som vi alla känner till, inte helt problemfri. Vi vet från vår behandling av luftfartsverkets treårsplaner att flygets expansion möjliggjorts genom stora investeringar på flygplatsområdet. Vi vet också att det för framtiden krävs stora investeringar i flygplatssystemet för att bibehålla ett effektivt inrikesflyg. Så länge vi håller oss till luftfartsverkets investeringar finns det en samlad plan inte bara för investeringarna utan också för ekonomin.

Men vi har också att ta hänsyn till de investeringar som görs på den kommunala sidan. Den expansiva utvecklingen har naturligt nog också medfört ett ökat intresse från kommunernas sida för flygfrågor och för investeringar i befintliga eller nya flygplatser. I den trafikpolitiska propositionen framhölls att detta ökade intresse i förlängningen kan innebära en risk för överetablering inom flygsektorn samt en risk för överkapacitet i infrastrukturen för transportsektorn som helhet. De negativa konsekvenserna kan i det sammanhanget bli särskilt märkbara i områden där underlaget för flygtrafiken är begränsat. Samtidigt vet vi att flygtrafik i sådana områden kan ha en särskild betydelse beroende på stora avstånd eller på mindre attraktiva landtransportalternativ.

I propositionen aviserades ett senare lagförslag om en trafikpolitisk prövning av flygplatsinvesteringar. Riksdagen ställde sig bakom detta vid behandlingen av propositionen i våras. Förslaget som nu följs upp i proposition om ändring i luftfartslagen innebär att man nu får en möjlighet från statens sida att stoppa en investering eller åtminstone begränsa omfattningen, om det är uppenbart att projektet saknar förankring i realistiska antaganden om den framtida trafiktillväxten. Lönsamheten skall vara ett kriterium vid bedömningen. Tillgängligheten till näraliggande flygplatser är en annan faktor som skall påverka bedömningen.

I en gemensam reservation yrkar de tre borgerliga partierna avslag på förslaget om trafikpolitisk prövning. Reservanterna menar att om landsting eller primärkommun är huvudman, så skall dessa också få besluta om nya flygplatsprojekt eller en ändring av en trafikflygplats. Att underställa projektet en statlig myndighet skulle, menar man, vara att beskära den kommunala självstyrelsen.

Jag kan förstå reservanternas resonemang, men det är inte särskilt konstruktivt för kommunerna. Staten har, som jag framhöll inledningsvis, inte några problem att avväga sina insatser på flygplatsområdet. Men för den enskilda kommunen som med egna pengar skall bekosta en investering och dessutom, vilket inte är ovanligt, också skall stå för driftunderskottet saknar det inte betydelse vad som görs i grannkommunen. Vad man sagt i den

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988  
*Ändring i luftfartslagen*

trafikpolitiska propositionen om trafikpolitisk prövning är inte ett förbud mot kommunala flygplatsprojekt. Syftet är att ge kommuner, regionala intressenter och även staten en möjlighet att påverka projekt som uppenbart saknar förankring i den ekonomiska verklighet som kännetecknar flygsektorn.

Luftfartsverket skall visserligen ansvara för prövningen, men den skall ske i nära samarbete med Kommunförbundet och Landstingsförbundet och berörd länsstyrelse. Detta ger enligt min mening garantier för att lokala och regionala förhållanden får stor tyngd. Samtliga dessa insatser har den naturliga utgångspunkten att åstadkomma en bra trafikförsörjning. Från utskottsmajoritetens sida kan vi konstatera att den trafikpolitiska prövningen är ett bra instrument för att tillgodose regionalpolitiska mål. Det kan enligt vår mening inte vara ett regionalpolitiskt intresse att den ena kommunen konkurrerar med den andra om flygplatsinvesteringar och underskottstäckning i både flygplatsdriften och flygverksamheten.

Med det ansvar som de regionala organen numera har i fråga om både busstrafik och viss järnvägstrafik saknar det faktiskt inte betydelse vad en enskild kommun gör på flygplatssidan. Om en trafik huvudman vill satsa på sin länsjärnväg eller på busstrafik och en befintlig flygplats redan tillgodoser rimliga krav på trafikförsörjningen, varför skall då inte länet ha en möjlighet att kunna påverka ett kommunalt flygplatsprojekt? Reservanternas betoning av den kommunala självbestämmanderätten gynnar i vart fall inte den regionala trafikförsörjningen och regionalpolitiken.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 80 ANDERS SVÄRD (c) replik:**

Fru talman! Sven-Gösta Signell säger som det är, nämligen att det handlar om att kunna stoppa investeringar. Långt senare kommer han fram till att regionernas förhållanden skall kunna påverka besluten. Men avsikten är alldeles tydlig: man skall kunna stoppa investeringar. Det gäller såväl regionala och kommunala flygplatser som allmänna flygplatser. Tyvärr är inte effekterna av tidigare statliga styrningar alltför uppmuntrande. Sådan styrning och sådant beslutsfattande har ofta lett till väldiga koncentrationer, och det är inte bra ur miljösynpunkt t.ex.

Det handlar alltså om att regeringen och utskottsmajoriteten anser sig ha en högre visdom att kunna avgöra vilken region som skall få utvecklas. Jag menar att detta att ha flygplats eller inte ha flygplats är av så pass stor betydelse att det kan vara avgörande för utveckling eller tillbakagång i en region i förhållande till en annan. Det olyckliga med detta förslag är att man inte tillerkänner kommuner och landsting samma möjlighet att göra dessa bedömningar. Jag menar att möjligheterna är större där och att de tidigare erfarenheterna är dåliga. För regional utveckling krävs det olika saker, t.ex. kunskap, kreativitet och kommunikationer – tre stycken K. Framför allt är kommunikationer och flyg viktiga. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

**Anf. 81 ROY OTTOSSON (mp):**

Fru talman! Från miljöpartiets sida välkomnar vi en trafikpolitisk prövning av flygplatsinvesteringar. Men vi vill gå längre än regeringen och trafikutskottets majoritet och utvidga den föreslagna prövningen till att gälla även samhällsekonomiska och miljömässiga krav.

Den nuvarande mycket snabba expansionen av inrikesflyg leder till likaledes snabbt ökande avgasutsläpp och andra miljöproblem från flyget. Om denna expansion får fortsätta kommer t.ex. en stor del av bl.a. kväveoxidutsläppen fram emot sekelskiftet att härröra från flyget. Även utsläppen av koldioxid, som är huvudorsaken till den s.k. växthuseffekten, är stora från just flyget. Detta är anledning nog för riksdagen att begränsa expansionen av inrikesflyg. Jag vill påminna om riksdagens beslut i våras om att koldioxidutsläppen inte skall öka i Sverige.

Flyget är också ett mycket energislösande transportslag, som dessutom bygger på importerade och ändliga tillgångar av fossilt bränsle. Vi vill i stället gynna de miljövänliga och energisnåla transportsättens utveckling. Därför bör inte ett flygplatsprojekt beviljas om det i stället kan göras en motsvarande satsning på t.ex. järnväg. Det betyder att även befintliga flygplatser bör prövas så att de miljömässigt och samhällsekonomiskt mest gynnsamma trafiklösningarna kan prioriteras. I sammanhanget kräver vi också att miljökonsekvensbeskrivningar för såväl planerade flygplatsprojekt som befintliga flygplatser skall göras.

Vi begär därför i reservation 2 att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett förslag till samhällsekonomisk och miljömässig prövning av såväl gamla som nya flygplatser. Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

Jag vill också lägga till att det är med viss besvikelse som jag noterar att centern har hoppat av den gröna fronten i riksdagen och att centern inte stödjer reservationen. Tvärtom har man slagit vakt om den snabba utvecklingen av inrikesflyget, som är ett växande miljöproblem. Det räcker inte att tala väl om järnvägen, utan man måste också ge den en ärlig chans. Det i sin tur måste betyda att man ger järnvägen konkurrensfördelar. I dag är det flyget som får konkurrensfördelar genom att kommunerna går in med pengar, precis som Sven-Gösta Signell har sagt, i form av investeringar, lån och att underskott täcks. Skall vi få en miljövänligare trafik i Sverige måste vi hålla igen på flyget. Jag yrkar bifall till reservation 2.

**Anf. 82 ANDERS SVÄRD (c):**

Fru talman! Centerpartiet stödjer icke-koncentration. Det nuvarande förslaget riskerar att leda till koncentration. I morgon har kammaren att ta ställning till ett förslag från skatteutskottet – som centerpartiet stödjer – som handlar om miljöskatt på inrikes flygtrafik. Jag menar att man här blandar ihop två frågor på ett olyckligt sätt.

**Anf. 83 ROY OTTOSSON (mp):**

Fru talman! Jag noterar att Anders Svärd för centerns räkning bekräftar det jag sade nyss, nämligen att man inte är beredd att ge järnvägen konkurrensfördelar framför flyget vid t.ex. en sådan här prövning. I andra

sammanhang har man pläderat för miljökonsekvensbeskrivningar o.d.

Det är ganska meningslöst att satsa miljoner och åter miljoner på järnvägen om man inte ger den varaktiga konkurrensfördelar som även kan utvecklas. Regionalpolitiskt sett kan man klara en stor del av Sverige, åtminstone Syd- och Mellansverige, genom satsningar på järnväg och inte på flygplatser i var och varannan kommun. Det är i hög grad bortkastade pengar, och det är samhällsekonomiskt dåliga satsningar. Jag kan bara beklaga centern i det här fallet.

**Anf. 84 ANDERS SVÄRD (c):**

Fru talman! Avgifter på flyget är ett sätt att gynna tågtrafik. Att Arlanda och andra stora befintliga flygplatser blir ännu större kan ge en ännu sämre miljöeffekt än att tillåta regioner som behöver flyg att bygga sina flygplatser.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

**Näringsutskottets betänkande 4**

*Mom. 1*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. 2* (åtgärder för att minska gummiexporterande länders beroende av multinationella företag)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 39 för reservation 1 av Paul Lestander och Elisabet Franzén.

*Mom. 3* (åtgärder för att öka industriländernas import av naturgummi)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 40 för reservation 2 av Paul Lestander och Elisabet Franzén.

*Mom. 4* (bistånd till Vietnam och Kampuchea)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 40 för reservation 3 av Paul Lestander och Elisabet Franzén.

**Finansutskottets betänkande 13**

*Mom. 1 och 2*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. 3* (rätt att förvärva bostäder åt anställda)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 41 för reservationen av Hans Petersson och Carl Frick. 1 ledamot avstod från att rösta.

**Utrikesutskottets betänkande 10**

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 281 röster mot 40 för utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen av Per Gahrton.

## **Trafikutskottets betänkande 5**

*Mom. 1* (avslag på propositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 192 röster mot 129 för reservation 1 av Rolf Clarkson m.fl.

*Mom. 2*

Utskottets hemställan bifölls.

*Mom. 3* (den trafikpolitiska prövningen)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 40 för reservation 2 av Viola Claesson och Roy Ottosson. 4 ledamöter avstod från att rösta.

### **13 § Meddelande om morgondagens sammanträde**

**Anf. 85 FÖRSTE VICE TALMANNEN:**

Jag vill underrätta ledamöterna om att statsrådet Margot Wallström i morgon kl. 14.30 kommer att lämna information här i kammaren om insatser som regeringen avser att göra för att motverka våld bland ungdomar.

### **14 § Föredrogs**

arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1988/89:AU6 om styrelserrepresentation för anställda,

1988/89:AU7 om statlig personalpolitik och

1988/89:AU8 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1988/89 (prop. 1988/89:25 delvis).

Förste vice talmannen meddelade att betänkandena skulle debatteras i angiven ordning och avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptogs till behandling arbetsmarknadsutskottets betänkande 6 om styrelserrepresentation för anställda.

### **Styrelserrepresentation för anställda**

**Anf. 86 ERIK HOLMKVIST (m):**

Fru talman! I detta betänkande behandlas ett antal motioner som alla berör den nya lag som trädde i kraft den 1 januari i år och som gäller styrelserrepresentation för privat anställda. Den nya lagen stärker de fackliga organisationerna undantagslöst, medan de enskilda arbetstagarnas inflytande i vissa fall minskar.

Detta är enligt moderata samlingspartiets uppfattning en mindre lycklig utveckling. En kollektivistisk syn på människorna tenderar att resultera i fler initiativ som ger den fackliga rörelsen ett allt större inflytande på arbetsplatserna, oavsett om detta begärts eller inte av de anställda på arbetsplatsen i fråga.

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Meddelande om  
morgondagens sam-  
manträde*

*Styrelserrepresentation  
för anställda*

I reservation nr 1 fäster vi uppmärksamheten på den obalans som råder på arbetsmarknaden mellan parterna. Denna obalans kräver, som vi ser saken, en genomgripande utvärdering av lagens allmänna inriktning. En av de viktigaste synpunkterna att belysa är den konflikt som kan uppstå i situationer där styrelsens ansvar i något avseende är i konflikt med de anställda och där de anställda representeras av de fackliga organisationerna.

I reservation nr 3, som stöds av de tre borgerliga partierna, hävdar vi reservanter att det skall vara en grundregel att de anställdas representanter är representativa för de anställda. Som reglerna i dag är utformade kan ett läge uppstå där representanten i styrelsen inte har någon förankring hos de anställda i företaget.

I reservation nr 4 slår vi fast att arbetstagarrepresentanten i företagens styrelse ovillkorligen måste vara anställd i företaget. För att fullt förtroende i styrelsearbetet skall kunna uppnås måste de anställdas representant ha god kännedom om hur företaget fungerar och ha en stark förankring i företaget.

I reservation nr 6 behandlas frågan om representation i beredningsorgan. Vi anser att här inte skall föreligga någon ovillkorlig rätt för arbetstagarrepresentanterna att delta i ett sådant beredningsförfarande. Detta följer vi upp i reservation nr 7.

I reservation nr 7 framhåller vi det vara angeläget att arbetstagarrepresentantens intressen och krav får stå tillbaka för den obundenhet och integritet som måste gälla för arbetsgivare vars verksamhet är av religiös, vetenskaplig, konstnärlig eller ideell natur. Det gäller också kooperativ, facklig, politisk eller annan opinionsbildande verksamhet. I företag av liknande karaktär bör arbetstagarrepresentanter i styrelsen inte få delta i vare sig beredning eller beslut i ärenden som rör verksamhetens mål och inriktning. Här, menar vi, bör reglerna vara desamma som i MBL, där undantagen är lagfästa.

I reservation nr 8, som gäller frågan om skadestånd, hävdar vi mycket bestämt att 15 § i lagen om styrelserepresentation bör upphävas i avvaktan på att frågan blir föremål för en allsidig översyn.

De nyligen införda skadestandsreglerna främjar inte ett förtroendefullt samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Fru talman! Med det sagda yrkar jag bifall till samtliga reservationer i betänkandet som är undertecknade av moderater i utskottet.

**Anf. 87 CHARLOTTE BRANTING (fp):**

Fru talman! Lagarna om de anställdas styrelserepresentation har funnits i mer än tio år. Vi kan konstatera att de i stort sett har fungerat tillfredsställande. De anställda har fått ökad insyn i företagens skötsel, samtidigt som styrelserna har fått ny kunskap. Styrelserepresentationen har lett till ett ökat samarbete och ett ökat förtroende. Det är bra både för företagets utveckling och för de anställda.

Folkpartiet biträdde i stora drag den nya lag om styrelserepresentation för de anställda som vi diskuterade här för ungefär ett år sedan och som trädde i kraft den 1 januari i år. Men vi hade då – liksom vi nu har – några viktiga invändningar, och dessa vill jag här kort beröra.

De som företräder de anställda måste ha stark förankring i företaget och god kännedom om hur företaget verkligen fungerar. Det är möjligt endast

om man är anställd i företaget. Dessutom blir den information och de åsikter som skall spegla de anställdas uppfattning övertygande, endast om motparten har förtroende för att det verkligen är de anställdas uppfattning som förs till torgs. Det räcker inte att säga att man *i första hand* skall anlita anställda i företaget som arbetstagarrepresentanter. Det skall helt enkelt inte kunna vara någon utomstående – t.ex. en ombudsman – utan det *skall* vara en anställd.

I fråga om representativiteten tycker vi att de regler som gällde förut var bättre än de som kom till i och med den nya lagen. Det är enligt folkpartiets uppfattning felaktigt att man i en situation där bara ett fåtal är organiserade och bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget ändå skall kunna inrätta styrelserepresentation. Detta kan faktiskt föra med sig att flertalet anställda blir företrädare av en organisation som de inte vill vara medlemmar i. Tycker verkligen Gustav Persson att det är riktigt?

Vi tycker att så många arbetstagargrupper som möjligt skall få inflytande genom att vara representerade i företagsstyrelserna. Men som lagen nu är utformad ställs många mindre organisationer utan representation. även om de kanske har ett betydande antal arbetstagare inom företaget. Därför föreslår folkpartiet i reservation 5 att t.ex. suppleantplatser i styrelserna skall förbehållas just dessa organisationer.

Enligt MBL har arbetstagarorganisation rätt till förhandling och information med undantag av verksamhet som är av religiös, vetenskaplig, konstnärlig eller annan ideell natur eller som har kooperativt, fackligt, politiskt eller annat opinionsbildande ändamål. Den bärande tanken för detta har varit att det fackliga inflytandet genom MBL inte skall få konkurrera med annat demokratiskt beslutsfattande eller träda de grundlagsfästa principerna om yttrandefrihet och tryckfrihet för när. Nu kan genom lagen om styrelserepresentation sådan insyn och sådant inflytande ges som inte kan ifrågakomma enligt MBL.

Folkpartiet anser att samma synpunkter bör gälla här, och arbetstagarrepresentanter skall alltså inte ha rätt att delta i vare sig beredning eller beslut i frågor som rör denna typ av verksamhet. Det är inte rimligt att någon form av förhandling om verksamhetens inriktning skall komma till stånd, när arbetstagarrepresentant är närvarande på t.ex. Pingstkyrkans styrelsesammanträde. Tycker verkligen socialdemokraterna att det är rimligt? Det skulle förvåna mig.

Slutligen vill jag ta upp frågan om skadestånd. Självfallet tycker vi i folkpartiet att skadestånd skall utbetalas, om de anställdas rätt till styrelserepresentation förvägras dem. Men vad vi har påpekat i reservation 9 är att den vittgående skadeståndsskyldighet som lagen förespråkar kan leda till ansevliga skadestånd, t.ex. om arbetstagarrepresentanten inte fått kallelse till en tillfällig beredningsgrupp. Det är att gå för långt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4, 5, 7 och 9 och i övrigt till utskottets skrivningar.

**Anf. 88 GÖRAN ENGSTRÖM (c):**

Fru talman! Den lag som nu diskuteras är knappt ett år gammal. Centern hade inte väckt några egna motioner i den fråga som behandlas här i dag, utan i de reservationer till detta betänkande som vi är med om att avge följer vi upp sådana uppfattningar som vi tidigare har redovisat i motioner. Jag blir därför mycket kortfattad.

Väl informerade medarbetare ingår som en framträdande del i modern företagskultur. Gemensam information och gemensamt ansvar är en tillgång för alla slags företag. Detta är en övergripande värdering som vi från centerns sida utgår från när detta ämne behandlas.

Styrelserepresentation är en del i detta. Avgörande för centerns ställningstaganden i utskottet är uppfattningen att arbetstagarnas representation skall ske i former som är så direkta som möjligt, dvs. det skall vara de direkt anställda i företagen som utses till styrelserepresentanter. Det är i allmänhet dessa personer som är bäst informerade, är mest representativa för sina kolleger samt har ett ömsesidigt förtroende hos alla parter. Denna uppfattning är förvisso allmänt spridd hos både arbetstagare och företagare runt om i landet.

Nu gällande lag medger att det i vissa fall kan bli en omväg, ett längre avstånd och sämre representativitet, vilket är onödigt, enligt centerns uppfattning. Tidigare lagstiftning var bättre och klarare i detta avseende. Mera av direkt inflytande torde på sikt vara till fördel även ur facklig synpunkt. Centern vill därför speciellt trycka på denna del i betänkandet och reservationerna.

Beträffande arbetstagarrepresentanternas fördelning på organisationer anser vi att det är viktigt att slå vakt om de mindre organisationernas möjlighet att få inflytande i styrelsearbete. Detta tas upp i reservation nr 5.

Vi delar uppfattningen att styrelserepresentationslagens regler kan komma i konflikt med den speciella situation som råder för företag vars verksamhet är av ideell, religiös, facklig, politisk eller opinionsbildande art. I vissa fall kan därför önskemål om inflytande få stå tillbaka för behovet av integritet och obundenhet i styrelser i den typen av verksamhet. Här finns enligt min mening en parallell till förhållandet med MBL inom den offentliga sektorn. Där görs en viss åtskillnad, och detsamma bör vara fallet här. Pressen intar, som tidigare sagts, naturligtvis en särskild ställning i detta avseende.

Fru talman! Jag yrkar bifall till alla de reservationer till betänkandet som centern har varit med om att avge.

**Anf. 89 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Fru talman! Avsikten med tillkomsten av den nya lagen var dels att sammanföra befintliga lagar om styrelserepresentation för de privatanställda i en lag, dels att rätta till de brister som fanns i de tidigare lagförslagen. Trots lagen om styrelserepresentation är maktförhållandet mellan arbete och kapital i grunden oförändrat.

Inriktningen måste vara att de arbetandes fackliga organisationer skall ha demokratiska rättigheter på arbetsplatsen, att deras styrelserepresentanter skall ha ställning som partsrepresentanter med vetorätt i avgörande frågor

samt att de inte kan åläggas sekretessplikt. Genom sådan plikt begränsas informationen till arbetskamrater om stora och viktiga förändringar i ett företag, om arbetsnedläggning eller övrig inskränkning som det kan komma att bli fråga om. Därigenom minskas de arbetandes inflytande.

Detta är inte någon ny fråga. Vpk har länge drivit kravet att facket måste få ökad representation och ökad beslutanderätt, om styrelserepresentation över huvud taget skall vara meningsfull för de anställda.

I reservation 10 till detta betänkande berörs de anställdas inflytande vid nedläggning av företag. I dag är det kapitalet som styr, utan hänsynstagande till konsekvenser för de anställda.

När företag flyttar eller lägger ner verksamheten drabbas de anställda hårt. Skälen till åtgärderna är i många fall helt oacceptabla ur de anställdas perspektiv. Maximal lönsamhet ställs mot människors trygghet och samhälls-ekonomiska värderingar.

Företag har, oavsett ägandeform, ett ansvar för de anställdas situation vid förändringar av verksamhet. Det förekommer dock alltför ofta att detta ansvar saknas och att de demokratiska maktmedlen är otillräckliga.

Utöver brist på ansvar förekommer det att de anställdas intressen direkt motarbetas. Som exempel kan nämnas att de anställda eller någon konkurrent har intresse av att ta över och fortsätta verksamheten men detta förhindras av den aktuella ägaren. Ett monopolintresse och risker för konkurrens är ibland skälen.

En åtgärd som skulle stärka de anställdas intressen när ägaren inte tar sitt ansvar vore att de gavs förhandsrätt till arbetsplatsen och verksamheten för att därmed kunna påverka sin framtid.

Dagens förhållanden är otillfredsställande, och det är nödvändigt att löntagarnas intressen förstärks gentemot ägarna.

I många fall, där de anställda har tänkt på sin framtid och försökt utröna möjligheterna att driva ett företag vidare men fått nej av de stora ägarintressena, har motiveringen varit att de i fortsättningen skulle kunna konkurrera med och konkurrera ut det befintliga stora företaget.

Detta nämns i den motion som behandlas i betänkandet och som vpk:s reservation 10 bygger på. Där ges exempel på sådana här fall, bl.a. ett i Kumla, där Rinaldo & Johansson och Swedish Match var huvudägare. Där fann både de anställda och en lönekonsult, som hade anställts för att titta på verksamheten, klara bevis för att det fanns möjligheter att driva företaget vidare. Trots detta sade den stora koncernen nej till fortsatt verksamhet, av de skäl som jag tidigare nämnt. Risker för att företaget skulle bli en konkurrent till ägarna var det huvudsakliga skälet. Det fanns inte några sakliga skäl eller grunder för att de anställda inte fick driva företaget vidare.

Detta är otillständigt, och man måste komma till rätta med det. Det enda sättet är att ge de anställda större insyn och större möjligheter att påverka det egna företaget och den egna arbetsplatsen.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till vpk:s reservationer till detta betänkande.

**Anf. 90 ERIK HOLMKVIST (m) replik:**

Fru talman! Karl-Erik Perssons inlägg borde egentligen stämma hela riksdagen till mycket stor eftertanke. Han hävdar i sitt inlägg att arbetstagar-nas representanter i en styrelse skall ha vetorätt, och att det inte skall finnas någon sekretessplikt. Jag vill fråga Karl-Erik Persson: Vilken utveckling skulle vi få i vårt land och i våra företag, om det rådde en sådan situation i våra företags styrelser att de totalt saknade balans, på så sätt att arbetstagar-parten hade vetorätt i ärenden lika väl som man kunde bortse från sekretessplikten? Jag hävdar att vi skulle ha att se fram emot både kaos och oro på arbetsmarknaden.

Detta är en gammal syn som kommunisterna fortfarande hävdar. Jag vill fråga Karl-Erik Persson: Menar Karl-Erik Persson på fullt allvar att det inte skall föreligga balans mellan arbetsmarknadens parter, inte ens i styrelse-rummet?

**Anf. 91 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:**

Fru talman! Jag förstår att det svider i själen, Erik Holmkvist, när jag uttrycker vad vi står för i den här frågan. Visst hävdar jag fortfarande att de arbetandes organisationer skall kunna ha ett intresse av att kunna förespråka sina medlemmars intressen i en styrelse.

Den utökade möjlighet som de fackliga organisationerna i dag har att påverka arbetsplatsen har inte lett till att det har blivit kaos. Jag tror faktiskt att Erik Holmkvist försöker att måla en viss potentat på väggen, när han påstår att det skulle bli kaos i företagen.

Däremot talar Erik Holmkvist ingenting om det sätt som företagen behandlar anställda och samhällen på i olika sammanhang. Då är det fullt legitimt. Men skulle arbetarna få en bättre position med ökad makt och därför i något enstaka fall kanske misskreditera eller föra sin talan vidare, då är Erik Holmkvist redo. Jag tror att Erik Holmkvist skall tänka litet mer. Den svenska arbetaren har tagit ett oerhört stort ansvar i vårt land, trots bristande makt. Men de maktmedel som har stått till buds har man skött på ett som jag tycker mycket bra sätt. Jag tror faktiskt inte att det skulle bli mycket värre. Men jag tycker också att Erik Holmkvist skall titta litet på vad de stora företagen ställer till med, kanske på helt andra grunder än en arbetare skulle ha för att försöka klara sin arbetsplats, och hur de missköter sig gentemot både arbetare och samhälle.

**Anf. 92 ERIK HOLMKVIST (m) replik:**

Fru talman! Full förståelse för arbetstagar-nas intresse finns det i dag i svenskt näringsliv. Jag tror att vi gott kan säga det. Jag hävdar att det trots ett gott förhållande inte är en tillräcklig balans på arbetsmarknaden. Det har jag också hävdat i mitt första inlägg. Men när Karl-Erik Persson påstår att arbetstagar-nas skall ha vetorätt och inte behöva bry sig om några som helst säkerhetsfrågor, då tycker jag att Karl-Erik Persson och kommunisterna har gått alldeles för långt.

Arbetarnas ansvar är stort, mycket stort, i en företagsstyrelse, lika stort som övriga ledamöters. Därför tycker jag att Karl-Erik Persson borde tänka igenom detta ytterligare en gång, innan Karl-Erik Persson på fullt allvar

föreslår att det skall finnas ledamöter i styrelsen som har vetorätt. Det skulle innebära att vi hade att se fram emot en mängd strejker och mycken stor oro på arbetsmarknaden.

Vi vill ha ett ökat inflytande för arbetstagarna, men det skall vara på lokalt plan. Det skall vara arbetstagarna själva på sin arbetsplats som skall ha det inflytandet. Det skall inte vara fackets inflytande som ökar. Här skiljer sig vår uppfattning betydligt från kommunisternas uppfattning.

Men, Karl-Erik Persson, förslaget om att arbetarna skall ha vetorätt och inte behöva bry sig om sekretessplikten skulle leda svenskt näringsliv ut på ett gungfly.

**Anf. 93 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:**

Fru talman! Jag vill upplysa Erik Holmkvist om att vi redan har strejkrätt i dag. Jag tror faktiskt att den inte har ställt till större problem för näringslivet. Är näringslivet intresserat blir det inte någon strejk. Hur man vill bedöma denna sak är upp till näringslivet.

Vi lever i en föränderlig värld, i ett föränderligt samhälle, varför skall då inte även denna del kunna utvecklas? Om det inflytande och den vetorätt för de anställda som vi har föreslagit och beskrivit kommer till stånd, tror jag faktiskt inte att det blir det kaos som förutsågs. Att man från borgerligt håll har talat om kaos när det gäller strejkrätten och sådant som hör samman med den vet vi om, historiskt sett också. Men det har trots allt inte blivit kaos. Om vi ser till andra länder, där fackföreningarna inte är så starka, har det ändå blivit kaos. Här har vi starka fackliga organisationer, som tar ett samhällsansvar. Kanske de skulle utnyttja dessa rättigheter och möjligheter att hävda sina intressen oftare än de gör, men vi har möjligheten, och jag tror faktiskt inte att det skulle vara någon större fara för det svenska näringslivet.

Förste vice talmannen anmälde att Erik Holmkvist anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 94 GUSTAV PERSSON (s):**

Fru talman! Arbetsmarknadsutskottets betänkande om styrelserepresentation för de anställda behandlas i tre motioner från föregående riksmöte.

Syftet med de två borgerliga motionerna – en från moderaterna och en från folkpartiet – är helt klart. Man avser att försämra och försvaga arbetstagarnas ställning i arbetslivet. Detta är naturligtvis inget nytt. En studie av modern svensk historia visar, tycker jag, med all tydlighet allt det motstånd som de borgerliga partierna mobiliserat när socialdemokratin och fackföreningsrörelsen lagt fram förslag om ökat inflytande för de anställda i arbetslivet. De två borgerliga motioner vi behandlar i dag utgör inget undantag.

Riksdagen beslutade för ett år sedan om en ny lag om styrelserepresentation för privatanställda. Moderaterna yrkade då avslag på den nya lagen med motiveringen, att socialdemokratisk politik innebär ständigt utvidgade rättigheter för de anställda.

I nu föreliggande motion från moderata samlingspartiet föreslår man en genomgripande utvärdering av den aktuella lagstiftningen, för att få, som det heter, "en rimlig balans mellan parterna på arbetsmarknaden". I klartext

betyder detta att arbetstagarnas ställning skall försvagas och arbetsgivarnas förstärkas.

Arbetsmarknadsutskottets majoritet delar inte denna negativa syn på den aktuella lagstiftningen. Den nuvarande lagstiftningen fungerar enligt utskottet i huvudsak väl.

Med det anförda avstyrker utskottet den moderata motionen.

När det gäller de anställdas representation i styrelser föreslås, såväl i den tidigare nämnda moderata motionen, som i motionen från folkpartiet, A741, med Charlotte Branting som första namn, att man skall återgå till den ordning som gällde före nuvarande lag. I stort sett samma yrkande framfördes förra året när den nya lagen antogs.

Utskottet anslöt sig då till propositionens förslag och anser även nu att lagen är väl avvägd. Detsamma gäller sättet att utse arbetstagarrepresentanter och deras fördelning på organisationer.

När det gäller de anställdas representation i behandlingsorganen finner utskottet – i motsats till de borgerliga partierna – att det är värdefullt om de anställda är företrädare i beredningsorganen. Det innebär att de aktuella förslagen redan från början kan bli allsidigt belysta, vilket vi ser som en fördel för såväl arbetsgivare som arbetstagare.

I fråga om skadeståndsbestämmelserna finner utskottet inte heller anledning att ändra på denna ordning. Dessa bestämmelser är utformade efter mönster i skadeståndsbestämmelserna i annan arbetsrättslig lagstiftning. Även här är de borgerliga partiernas syfte med sina förslag helt klart. Arbetsgivarnas ansvar skall minska på bekostnad av arbetstagarna.

Slutligen tas i motion A745 av Yngve Wernersson frågan om de anställdas inflytande vid nedläggning av företag upp. Det gäller bl.a. möjligheten för de anställda att ta över och fortsätta verksamheten. Utskottet har här ingen annan uppfattning än motionären när det gäller hänsynstagande till de anställdas situation vid nedläggning eller flyttning av verksamheter. Utskottet utgår även från att regeringen noga följer utvecklingen på detta område.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande nr 6 och avslag på samtliga reservationer.

#### **Anf. 95 CHARLOTTE BRANTING (fp):**

Fru talman! Gustav Persson insinuerar att vi i folkpartiet inte skulle vara beredda att ge de anställda inflytande. Det är djupt orättvist, Gustav Persson. Folkpartiet var faktiskt det första politiska parti som tog ställning för representation för de anställda i styrelserna. Vi vill i dag förbättra det inflytandet så att det verkligen gynnar de anställda direkt och inte någon person som inte är anställd i företaget, t.ex. en ombudsman.

Gustav Persson har också en tendens att dra alla borgerliga partier över en kam. Det är inte så att vi från folkpartiet inte vill att de anställda skall ha rätt att vara med i beredningsorganen. Vi finns inte med på den reservationen.

Jag vill fråga Gustav Persson än en gång: Vore det inte rimligt att ha samma regler för MBL som för de anställda i styrelserepresentation? Det kan väl inte vara rimligt att det t.ex. i en tidnings styrelse skall sitta en representant från de anställda och vara med när man bereder frågor kring tidningens mål och riktlinjer. Och om det är så, Gustav Persson, vill jag fråga: Vill ni från

socialdemokraterna också förändra MBL i denna riktning? Bör inte samma regler gälla i båda fallen?

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Styrelserepresentation  
för anställda*

**Anf. 96 ERIK HOLMKVIST (m):**

Fru talman! Jag vill ställa ett antal frågor till Gustav Persson.

Gustav Persson säger att vi vill försämra arbetstagarnas ställning, och jag frågar: Varifrån har Gustav Persson fått den uppfattningen? I varje fall kan han inte ha fått den från betänkandet eller från vår motion. Varifrån har den kommit?

Nästa fråga är: Varför vill inte Gustav Persson att de anställda skall representeras i en styrelse av just de anställda? Varför är det bättre om någon utifrån, t.ex. en facklig ombudsman, kan tänkas ställa upp?

Nästa fråga är: Varför vill inte Gustav Persson att en arbetstagarrepresentant skall vara anställd vid företaget? Vad finns det för skäl för att hävda att han inte behöver vara det? Det kan aldrig befrämja situationen på en arbetsplats om den som representerar de anställda inte hör dit.

Till sist, Gustav Persson: Hur kan det komma sig att Gustav Persson vill att de anställda i beredningsorgan skall ha möjlighet att anlägga synpunkter på verksamhetens mål och inriktning, t.ex. när det gäller politiska frågor, religiösa frågor eller ideella frågor? Hur kan det komma sig att Gustav Persson har den inställningen att de anställda skall ha möjlighet att påverka verksamhetens inriktning? Jag hävdar alldeles bestämt att när det gäller religiös, vetenskaplig eller konstnärlig verksamhet skall inte de anställda ha möjlighet att påverka den inriktningen. Det är andra som skall göra det.

**Anf. 97 GÖRAN ENGSTRÖM (c):**

Fru talman! Liksom Charlotte Branting studsade jag till när jag hörde Gustav Persson använda så pass grova uttryck som att de borgerligas syfte är klart och att vi avser att försämra för de anställda. Vi har försökt göra klart att det verkligen inte är fråga om något sådant. De bedömningskillnader – för det är egentligen sådana det gäller, om även om man kanske vill förstora skillnaderna här i kammaren – som det är fråga om rör egentligen frågan om man bäst tillgodoser de anställdas intressen genom att ge dem ett så direkt inflytande som möjligt eller om man tror att det – vid enstaka tillfällen, det må så vara – sker bättre via någon lokal ombudsman. Vi vill alltså att de direkt anställda i företagen skall utse styrelserepresentant.

Jag har försökt läsa in detta ärende från fjolårets debattprotokoll och noterar att den socialdemokratiske debattören då vid mer än ett tillfälle sade att den förra lagtexten hade fungerat bra i allt väsentligt. Det understryker att det är fråga om olika bedömningar, och jag tycker det är fel att förstora det hela och säga att vi skulle ha ett syfte att försämra för de anställda. Så är ingalunda fallet, och jag tycker att Gustav Persson, som är en van debattör, bör ta tillbaka det påståendet.

Jag begärde inte replik på vad Karl-Erik Persson sade, men vill ändå säga att Lars-Ove Hagberg i sina inlägg under föregående års debatt använde uttrycket att arbetsrättslagstiftning och styrelserepresentation var ett led i en klassamarbetslag. Man såg från vpk utomordentligt negativt på den typen av lagstiftning. Man negligerade de anställdas möjligheter att få ett ökat

inflytande via styrelserepresentation. Detta leder mig naturligtvis till slutsatsen att det är tack vare att vpk haft ett så litet inflytande på svensk fackföreningsrörelse som vi har så bra förhållanden på svensk arbetsmarknad.

**Anf. 98 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Fru talman! Gustav Persson utgår från att man inom regeringskansliet följer utvecklingen i aktuella avseenden när det gäller de fackliga representanternas möjligheter att driva sitt arbete vidare. Då måste jag fråga: Hur skall regeringen agera? Skall man bara följa utvecklingen eller skall man skaffa sig möjlighet att utöva påtryckning, och i så fall, vad har man för påtryckningsmedel? Mig veterligt har regeringen inte gjort annat än att vädja till storföretagen att de skall försöka se till att företag lever kvar i en eller annan form. Man har inte gjort någonting för att hjälpa de anställda att t.ex. överta vissa företag.

**Anf. 99 GUSTAV PERSSON (s):**

Fru talman! Erik Holmkvist säger att moderaterna inte vill försämra för arbetstagarna och undrar varifrån jag har fått det. Mitt svar är enkelt: Jag har läst era motioner och era förslag. Av dem framgår klart att det är på det sättet. Mer tror jag inte jag behöver säga i det fallet.

När det sedan gäller den fråga som de andra borgerliga partierna också tog upp om möjligheter även för en utomstående att representera de anställda i ett företags styrelse anser vi att det kan ske undantagsvis, när man inte har andra möjligheter. Det förslaget är till för att förbättra situationen för de anställda genom att de får en kraft som kan hjälpa dem. Jag ser inget motsatsförhållande mellan en ombudsman och de anställda. Det är en myt som de borgerliga alltid odlat, men all erfarenhet av svensk fackföreningsrörelse visar att ombudsmännen alltid har tagit ställning för de anställda. Ombudsmännen rekryteras också ur de anställdas led. Det är inga advokater, vilket är vanligt i t.ex. amerikansk fackföreningsrörelse, utan det är folk från fältet som blir ombudsmän. Säkert kan de företräda de anställda på ett mycket bra sätt.

Det är bra att folkpartiet och centern tar avstånd från de moderatas inställning här. Men det är först när man pressar dem som detta sker. Vi kan ha nytta av att det finns en skillnad mellan de borgerliga partierna, och det skall vi naturligtvis ta till vara. Men även ni i folkpartiet och centern har ju den inställningen till ombudsmännen, vilket jag tycker att ni borde ompröva.

Göran Engström sade att det finns klara skillnader mellan socialdemokratin och de borgerliga och nämnde att det kan finnas bedömningskillnader. Det är en förskönande omskrivning för att vi gör olika avvägningar när det gäller vilket inflytande de anställda skall ha i svenskt näringsliv. Det är vad det är fråga om, och det tror jag att man tydligt skall säga.

När det slutligen gäller Karl-Erik Perssons tal om att följa utvecklingen vill jag säga att det väl är det som regeringen har gjort på en rad områden. I mitt eget län har regeringen just medverkat till att de anställda fått överta ett företag. Det gällde Österby Gjuteri. Det har blivit en stor framgång, och det har vi i länet alltså fått hjälp med. Jag menar att man skall fortsätta att arbeta

på det sättet, för att möjliggöra ett sådant inflytande. Det är också meningen med utskottets skrivning.

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Styrelserepresentation  
för anställda*

**Anf. 100 ERIK HOLMKVIST (m):**

Fru talman! Nej, Gustav Persson, det framgår inte någonstans av våra motioner, vare sig nu eller tidigare, att vi vill försämra situationen för de anställda. I stället vill vi öka de anställdas inflytande på sin arbetsplats och anser att facket skall göra något. Det är, tycker vi, mycket klokt och välbetänkt. Jag är övertygad om att det också skulle accepteras av alla anställda.

Lyssnarna konstaterar säkert att Gustav Persson inte svarade på de frågor jag ställde. Jag frågade varför Gustav Persson inte ställer sig bakom förslaget att de anställdas representanter skall vara representativa för de anställda. Som reglerna i dag är utformade kan det läget faktiskt uppstå att representanten i styrelsen inte har någon förankring hos de anställda i företaget. Det svarade inte Gustav Persson på. Och det kan jag i och för sig förstå – det är väl inte alldeles solklart att Gustav Persson har rätt i sin tankegång här.

Inte heller svarade han på frågan, om det är rimligt att de anställdas intresse får stå tillbaka för obundenhet och integritet när det gäller frågor om vetenskaplig, religiös, konstnärlig, politisk eller annan ideell verksamhet. Jag tar för givet att det inte är så enkelt att svara på det – det kan jag förstå. Vår mening här är – det är jag övertygad om – den som i dag är allmängiltig i vårt land. Det är bara socialdemokrater och kommunister som släpar efter, och möjligen miljöpartiet, som i utskottet inte haft någon annan mening än socialdemokraterna.

Jag tycker, Gustav Persson, att det finns alla skäl att nu tänka till i de här frågorna och få till stånd en översyn och genomgång av de här lagarna, också med tanke på att vi är på väg in i EG och att det bör råda någon form av harmoni mellan de lagar som vi har att se fram emot om några år och de lagar som vi i Sverige då skall leva med.

**Anf. 101 CHARLOTTE BRANTING (fp):**

Fru talman! Nej, Gustav Persson, vi i folkpartiet behöver sannerligen inte pressas av socialdemokraterna för att kämpa för att de anställda skall få rätt till styrelserepresentation och inflytande i företagets styrelser. Det kan man se om man tar del av vilka frågor folkpartiet har drivit i de här sammanhangen under de senaste decennierna. Jag tycker att Gustav Persson skall läsa på i stället för att påstå någonting annat.

Vi tror från folkpartiets sida sannerligen inte att de anställdas inflytande blir bättre om någon utomstående skall representera dem. Det skall en anställd som arbetar på företaget göra och inte någon annan!

Jag har inte fått svar på den fråga som jag ställde till Gustav Persson och som gällde om socialdemokraterna också vill ändra MBL när det gäller möjligheterna till inflytande i religiösa, fackliga och andra organisationer av den typen. Enligt den nu gällande lagen har man sådana möjligheter genom att man har rätt att delta i styrelsens beredning av olika frågor.

Till sist: Varför vill inte Gustav Persson garantera att de små organisationerna får rätt till styrelserepresentation? På det sättet utestänger man många

organisationer, t.ex. ekonomers, civilingenjörers och juristers. Vi har i reservation 5 visat på just det problemet.

**Anf. 102 GÖRAN ENGSTRÖM (c):**

Fru talman! Jag noterar att Gustav Persson är en man som ser politiska nyanser. Han tog i alla fall halvt om halvt tillbaka det första påståendet, att vi var ute efter att försöka försämra villkoren för de anställda. Det är givetvis ett litet steg i rätt riktning. Men jag tycker att han skall ta steget fullt ut och notera att det verkligen är fråga om skillnader i detaljer, skillnader i bedömningen av hur man bäst tillgodoser de anställdas önskemål.

När det gäller vilka som skall ha representation i företagens styrelser är centerns uppfattning sedan lång tid tillbaka att möjligheten att sitta i styrelsen i och för sig innebär en förbättring av de anställdas möjligheter till information och inflytande. Men vi tror också att de som är direkt anställda i företagen i dagens utbildningssamhälle besitter en sådan fond av kunskaper, ansvar och intresse för sitt företag att man icke annat än i enstaka fall behöver gå omvägen över ombudsmän från facket. Vi tror att man väl tillgodoser de anställdas intressen på det sätt som vi har föreslagit.

I modern företagskultur ingår förvisso, som jag sade i mitt första inlägg, att de anställda skall vara väl informerade och få ta del av beslutsprocessen. Jag tror att vi måste fundera över formerna för det för framtiden. Jag tror också att ett direkt inflytande på lång sikt stärker facket.

**Anf. 103 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Fru talman! Först vill jag till Göran Engström säga att det är trevligt att höra att folk, särskilt från andra partier, läser ens motioner. Det är roligt att det erkänns här i kammaren. Annars kan man lätt tänka att det inte är någon som läser ens motioner, utom möjligtvis personalen på utskottskanslierna.

Förhoppningsvis fortsätter Göran Engström att läsa våra motioner och gå tillbaka till våra tidigare motioner i det här ärendet för att få en hel och klar bild av vad vi tycker i fackligt-politiska frågor. Gör han det tror jag att han kommer till en annan uppfattning än han gav uttryck för i sitt förra inlägg från talarstolen.

Det var intressant att Erik Holmkvist sade att vi är på väg in i EG. Moderaterna är därigenom mig veterligt det första parti som här i kammaren tydligt och klart uttalat att vi är på väg in i EG.

**Anf. 104 GUSTAV PERSSON (s):**

Fru talman! Först några ord till Erik Holmkvist om beredningsorganen. Som jag sade i mitt första inlägg tror jag att det är oerhört viktigt att de anställda får vara med i beredningsorganen. Erik Holmkvist sade att reservanternas uppfattning på den punkten skulle vara allmängiltig. Det kan man väl knappast säga, när majoriteten i riksdagen är intresserad av att behålla nuvarande bestämmelser på den här punkten. All den erfarenhet jag har från facklig verksamhet visar att det är värdefullt att de finns. Även när jag själv har suttit på arbetsgivarsidan har jag haft stor glädje av att ha de anställda med och få deras synpunkter på det hela.

När det gäller inflytandet kan jag säga att det är skillnad mellan

moderaterna och folkpartiet, och det tycker jag är bra. Men det finns också en klar skillnad mellan socialdemokratin och folkpartiet på den här punkten. Folkpartiet lutar hela tiden över åt att ställa upp på den anställdes sida, men emellanåt har man mycket bestämda arbetsgivaruppfattningar. Jag upplevde det särskilt under mina år i fackföreningsrörelsen under den borgerliga regeringstiden. Under den borgerliga regeringen förändrades klimatet när det gällde de här frågorna. Jag tror att det är klart att det är på det sättet.

Jag kan säga precis samma sak till Göran Engström. Han sade att det var fråga om detaljskillnader. Vi upplevde det ingalunda så under den borgerliga tiden – det blev en klar klimatförändring och mycket svårare för de anställda.

**Anf. 105 GÖRAN ENGSTRÖM (c):**

Fru talman! Till Karl-Erik Persson: Visst försöker jag läsa så mycket kommunistlitteratur som mitt tålamod medger, och i den ingår både protokoll och motioner, men i den här diskussionen tycker jag ändå att det finns skäl att erinra om den kommunistiska traditionen att i nedvärderande termer och ordalag beteckna arbetsrättslagstiftningen på 1970-talet som en form av klassarbete. Men Karl-Erik Persson är en mer nyanserad talare än Lars-Ove Hagberg var förra året, vilket naturligtvis är ett framsteg.

Återigen: Kommunisternas ringa inflytande över svensk fackföreningsrörelse, till skillnad från i många andra länder, är givetvis en av de mest framträdande omständigheter som har bidragit till det lugn och den harmoni som den svenska arbetsmarknaden har kännetecknats av under hela efterkrigstiden.

Gentemot Gustav Persson vidhåller jag att det i stort sett är detaljer som skiljer. Han har sin bedömning när han går tillbaka till de borgerliga åren, som det heter. Jag har en annan bedömning även i detta avseende, och jag tror att Gustav Persson har mycket svårt att i sak belägga att det skulle vara så som han påstår. Det var ju under den tiden man tog de första stegen efter arbetsrättsreformerna på 1970-talet för att utveckla hela den här processen. Det har lett fram till att t.ex. MBL fungerar smidigare i dag än i början; det tror jag att vi är alldeles överens om.

**Anf. 106 ERIK HOLMKVIST (m):**

Fru talman! Gustav Persson har haft allt svårare att hålla fast vid sin mening i första inlägget, att vi från moderat håll skulle vilja försämra situationen för de anställda i företagen. Jag tycker att han undan för undan har glidit, och snart är han väl på samma ståndpunkt som vi, eftersom han också kan läsa innantill och inte hittar den meningen i våra motioner. Det tycker jag är bra.

Vad vi vill nå med våra motioner i det här betänkandet kan sammanfattas i att vi vill ha en ökad balans på arbetsmarknaden. Vi vill dessutom att de enskilda arbetstagarnas inflytande på sin egen arbetsplats skall öka. Jag säger än en gång: Facket får lov att maka åt sig litet grand.

Det här ligger i allas intresse. Någon centralstyrning tror jag inte att vi i Sverige längre vill vara med om. Jag tycker att Gustav Persson också skall ställa upp på att öka de enskilda arbetstagarnas inflytande på sin egen arbetsplats, för det är det det är fråga om.

**Anf. 107 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Fru talman! Göran Engström uttalar sig om vpk:s ringa inflytande i olika fackliga organisationer. Jag tycker att han skall tala med några fackförbund; då skall han få höra att de inte delar hans uppfattning om vårt inflytande.

Vad som skiljer i nyanser mellan Lars-Ove Hagberg och mig får kanske Lars-Ove Hagberg ge besked om för sin del. Jag tror att han och jag har samma uppfattning när det gäller den här delen av fackligt-politiskt arbete. Och vårt inflytande är kanske litet större än Göran Engström tror att det är. För den skull behöver inte den fackliga verksamheten ha varit sämre.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 8.)

Kammaren övergick till att debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 7 om statlig personalpolitik.

**Statlig personalpolitik**

**Anf. 108 ANDERS G HÖGMARK (m):**

Fru talman! Låt mig inledningsvis med glädje konstatera statsrådets närvaro i kammaren. Vi från arbetsmarknadsutskottet har många år tidigare haft förmånen att se statsråden närvarande, och det är någonting som vi uppskattar. Vi gläder oss åt att den traditionen fortsätter. Det ger förhoppningsvis också tillfälle till ett berikande meningsutbyte.

Det finns fyra moderata reservationer fogade till detta betänkande, och jag kommer senare att mycket kort kommentera dessa. Först vill jag säga – gärna med viss adress till regeringen – att det ju allt oftare kommer rapporter om kris inom den offentliga sektorn – inte minst den statliga sektorn – till kännedom för oss ledamöter och för människor i största allmänhet. Man talar om problem att rekrytera kompetent folk, att bibehålla kompetent personal, att utveckla personalen så att den kan hållas kompetent och utveckla verksamheten.

Från moderat sida tar vi de här rapporterna – jag vill inte säga larmrapporterna – med mycket stort allvar. Det är riktigt som det framgår av utskottsbetänkandet, att det har gjorts en hel del – det skall man i och för sig klart erkänna – men det är inget tvivel om att de här rapporterna, som duggar allt tätare, inger stor oro. Därför är det viktigt, menar vi från moderat sida, att man har en god framförhållning när det gäller personalpolitik inom den statliga sektorn. Till dels är det en förhandlingsfråga gentemot en motpart, men eftersom rimligtvis arbetsgivarverket förhandlar på regeringens och riksdagens uppdrag är det väsentligt för regering och riksdag att uttrycka uppfattningar. Det är viktigt att vi utvecklar personalpolitiken på ett kraftfullt sätt för att kunna rekrytera den kompetens som den statliga sektorn behöver och för att bibehålla och utveckla den.

Detta gäller på en lång rad områden. Jag kan nämna exempelvis de mycket oroande rapporter som når oss när det gäller hur domstolsväsendet i dag upplever situationen. Inom riksdagens revisorer, som jag själv tillhör, har vi

mycket noggrant tagit del av domstolsverkets rapporter från olika domstolar, och vi har konstaterat att den statliga personalpolitiken både lönemässigt och när det gäller anställningsförmåner i största allmänhet inte på något sätt når upp i nivå med vad konkurrerande sektorer klarar av. Jag skulle gärna vilja höra hur statsrådet ser på statsmakternas möjligheter att på ett mera kraftfullt sätt agera. Vi moderater menar att finns det någonting som man skall slå vakt om, så är det att staten på de områden där staten verkligen skall ingripa också är kompetent att göra det. Lyckas vi inte ha kompetent folk inom domstolväsendet och polisväsendet, på skolans område, där lärarlö- nerna förmodligen släpar efter visavi andra kategorier och andra sektorer, och inom högskolesektorn – jag kunde fortsätta uppräkningsen –, då har vi väldigt svårt att hävda den statliga sektorns möjligheter att klara framtiden. Från moderat sida vill vi ha en begränsad statsmakt, en begränsad offentlig sektor, men på de områden där statsmakten finns och skall finnas skall den vara kompetent och ha kompetent personal. Jag menar – och jag tror att statsrådet delar den uppfattningen – att skall man ha en chans att få en slagkraftig statlig sektor på de här områdena, så är det viktigt att se över personalpolitiken och ha en bättre framförhållning än för närvarande, även om en hel del har gjorts, som jag tidigare sade.

Så till de fyra reservationerna i all korthet. En reservation berör natraktamentena. Det må tyckas vara mycket marginellt, men det är inget tvivel om att den nuvarande konstruktionen, som har gällt under många år, med ett natraktamente på 55 kr. alternativt full kostnadstäckning mot styrkande av de faktiska kostnaderna, inte stimulerar till att hålla nere övernattningskostnaderna. Där menar vi att staten bör agera gentemot motparten för att få en annan tingens ordning. Det är en förhandlingsfråga, och statsmakterna bör agera som en av parterna i en sådan förhandlingsprocess. Det går inte att som utskottsmajoriteten bara hänvisa till kommande eventuell beskattning av traktamenten, utan detta bör man försöka förhandla om på ett tidigare stadium.

I reservation 4 har vi något kommenterat bilersättningarnas storlek. Från moderat sida tycker vi att den merkompensation som utgår för de nordligaste länen är för dålig i förhållande till övrig kompensation. Vi anser också att kompensationen för samåkning på 5 öre per medpassagerare framstår som en relik från en förgången tid. Vem stimuleras till samåkning av 5 öre mer per passagerare? Inte minst när man rekommenderar samåkning av miljöskäl, borde staten som arbetsgivarpart agera för en annan tingens ordning.

De andra två reservationerna från moderaterna, reservationerna 7 och 8, är kanske av något mer principiell dignitet.

Reservation 7 handlar om hur man skall kunna skilja domare från tjänsten. Vi menar att det inte är lämpligt att en partssammansatt domstol skall avgöra ett sådant ärende efter behandling i statens ansvarsnämnd. Ett sådant ärende bör gå från ansvarsnämnden till allmän domstol, med möjlighet att i sista hand få frågan prövad i högsta domstolen. Detta är innehållet i en moderat motion, som vi har reserverat oss till förmån för.

I reservation 8 behandlas preskriptionstiden för avskedande enligt LOA 11 kap. 5 §. Bakgrunden är att för staten som arbetsgivare gäller en preskriptionstid på 30 dagar, om man skall skilja någon från statlig tjänst.

Det finns ett icke helt okänt rättsfall där en officer dömdes för landsförräderi till flera års straff. På grund av att staten inte iakttagit 30-dagarsregeln kunde denne sitta kvar på sin tjänst, lyfta lön och tillgodogöra sig andra förmåner.

Det brukar vara en grundregel i en demokrati att lagarna skall vila på det allmänna rättsmedvetandet. Vår uppfattning är här att den rättsregel som finns redovisad i LOA 11:5 inte står i samklang med det allmänna rättsmedvetandet. Har någon i statlig tjänst blivit dömd för landsförräderi och staten av olika anledningar har försummat att iaktta 30-dagarsregeln, skall det finnas möjligheter att göra tillägg till lagrummet och på så sätt få en annan tingens ordning, då brottet är så grovt. Även om tiden i kammaren kan vara pressad vill jag ställa en direkt fråga till statsrådet: Tycker statsrådet och regeringen, som statsrådet tolkar den socialdemokratiska regeringen – statsrådet företräder ju regeringen här i kammaren – att det är förenligt med det allmänna rättsmedvetandet, att en person dömd för landsförräderi kan sitta kvar på sin tjänst med lön och förmåner i övrigt?

Vi menar att en ändring bör komma till stånd, som innebär att man på ett effektivt sätt kan skilja en sådan person från dennes tjänst genom att man förlänger preskriptionstiden utöver de 30 dagarna. Det är bra att staten har ett krav på sig att agera snabbt som arbetsgivare. Men det får inte leda till att en person med en sådan ställning, som begått ett brott av detta slag och dömts till straff, kan sitta kvar på sin tjänst. Det skall bli intressant att höra vad statsrådet och den socialdemokratiska regeringen har för uppfattning om gällande lags samklang med rättsmedvetandet.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till de fyra moderata reservationer som fogats till betänkandet.

**Anf. 109 KJELL-ARNE WELIN (fp):**

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag delar föregående talares uppfattning när det gäller att se statsrådet i kammaren.

Det är i mycket hög grad de anställdas motivation och kompetens som avgör kvalitet, service och effektivitet i den offentliga sektorn. Det finns i dag allvarliga brister i den offentliga personalpolitiken, vilket är en viktig orsak till dagens problem. En politisk uppgift inför 90-talet är att frigöra den kraft som finns hos de offentliganställda.

Ett övergripande mål för den offentliga löne- och personalpolitiken är att kunna rekrytera, utveckla och behålla en bra arbetskraft. Den offentliga sektorn måste kunna erbjuda konkurrenskraftiga arbetsvillkor i förhållande till den privata sektorn. Inom den offentliga sektorn måste det finnas en tillräcklig flexibilitet för att komma till rätta med bl.a. regionala obalanser. Om det råder större brist på poliser i storstäder och på läkare i glesbygder, måste villkoren kunna förbättras mer där bristerna finns. Den offentliga sektorn behöver ett mer flexibelt lönesystem för att klara denna uppgift.

Den offentliga sektorns attraktivitet på arbetsmarknaden är bara delvis en fråga om löner och andra direkt mätbara anställningsvillkor. Även det s.k. osynliga kontraktet, dvs. den anställdes befogenheter, ansvar, relationer till chefer etc., har betydelse.

Till det osynliga kontraktet hör också svårgripbara faktorer som yrkesstolthet, status, "företagskultur" osv. Det är omvittnat att här finns ett av de

viktigaste personalpolitiska problemen för den offentliga sektorn. Brister i de osynliga kontrakten är allvarliga, inte minst därför att många söker sig till den offentliga sektorn av andra skäl än ekonomiska. Det kan handla om ideologi, kall, engagemang osv.

Men i dag känner sig många offentliganställda pressade av krav och kritik. Statusen i yrket har försvunnit. De känner att de inte kan utveckla sin yrkes stolthet. En del av problemen med det osynliga kontraktet kan man lära sig att lösa genom att se på framgångsrika exempel i näringslivet. Men det är långt ifrån tillräckligt. Politiker, chefer och andra anställda måste också kunna ta fasta på och utveckla det unika i den offentliga sektorns tradition och möjligheter, det som gör att de offentliganställda kan känna stolthet över sitt arbete.

Stordriftsfördelar i service är ofta små, samtidigt som den offentliga sektorns enheter ofta är stora. En decentralisering och delegering är därför angelägen. Det bör bli fler och mindre resultatenheter, bättre koppling mellan ansvar och beslutsbefogenheter. Självstyrande grupper som har möjlighet att tillsammans profilera sin verksamhet kan bildas. Ökade möjligheter krävs för den enskilde att styra och planera sitt eget arbete. De som har direktkontakt med kunderna måste ges kompetens och befogenheter att anpassa servicen och ge snabba besked.

Möjlighet till idébildning och profilering förutsätter mer flexibla lösningar när det gäller organisation och personalrekrytering. Myndigheterna måste därför själva i högre grad kunna anpassa organisation, arbetsordningar etc. Det är underligt att en myndighet som har befogenheter att reglera utomståendes verksamheter inte anses ha kompetens att bestämma om sin egen interna organisation.

Att frigöra skapande förmåga, entusiasm och initiativförmåga hos personalen är det viktigaste sättet att öka den offentliga sektorns styrka. Lärare, sjuksköterskor, hemvårdare, byrådirektörer och andra offentliganställda måste ha möjligheter att få pröva egna idéer till att förbättra verksamheten. Detta innebär självfallet även en rätt att misslyckas.

Alla anställda skall ges goda möjligheter att utvecklas och göra karriär. Det är inte minst viktigt att det skapas utvecklingsmöjligheter också vid sidan av att bli chef. Alla passar inte som chefer, men skulle ändå kunna ge mer om de successivt fick mer kvalificerade uppgifter och bättre anställningsvillkor. Duktiga lärare skall kunna förbli pedagoger. Sjuksköterskor och läkare skall kunna syssla med vård och ändå göra karriär.

Det måste finnas goda möjligheter till vidareutbildning, specialisering, arbetsbyte och prao. Tillgång till kvalificerad arbetsledning, rådgivning osv. bör finnas.

Befordringsgångar, lönesättning, arbetsordningar etc. måste bli mindre stela. Det är t.ex. orimligt att en undersköterska som råkar ha en biträdestjänst visserligen får undersköterskelön men inte undersköterskans befogenheter. Det är också oacceptabelt att det meritvärde en lärares tjänsteår har minskas kraftigt om den sökta tjänsten ligger i en kommun som läraren tidigare inte har arbetat i.

Den offentliga sektorn måste bli bättre på att använda belöningar till de anställda, såväl individuella som kollektiva. Om man gör besparingar på en

arbetsplats måste de anställda kunna få behålla en del av vinsten t.ex. för personlig utveckling eller för att förbättra verksamheten. Även resultatlöner, resultatbonus etc. bör bli vanligare.

Belöningssystemen skall vara öppna och kända. Arbetsgivaren bör diskutera de principer och värderingar belöningarna bygger på med de anställda och deras fackliga organisationer.

Det är svårt att skapa ett belöningssystem som ger perfekt rättvisa och effektivitet. Hellre ungefärliga bedömningar av rätt sak än exakta bedömningar av fel sak, är en viktig ledstjärna. En annan är att anpassa systemen till de lokala förhållandena, snarare än att kopiera något som har varit framgångsrikt på annat håll.

Arbetsplatsen måste kunna disponera vissa "trivselpengar" för personal-sociala insatser. Det är dumt att försöka snåla på detta.

Det måste också bli mer lönsamt för den enskilde att göra karriär, vare sig det handlar om att skaffa sig utbildning eller att avancera till chef. De offentliga löneplanerna har blivit för sammanpressade, vilket bl.a. har medfört att det knappast lönar sig för en undersköterska att utbilda sig till sjuksköterska.

Den offentliga sektorn måste kunna erbjuda sådana villkor att lämpliga chefer kan rekryteras. Det måste också gå att avveckla en chef som visar sig olämplig. Det kan då handla om att erbjuda alternativa kvalificerade befattningar. En person som misslyckas som chef kan vara utmärkt på något annat. Det kan också handla om att ha anställningskontrakt med generösa avgångsvederlag.

Cheferna i förvaltningen måste ha större befogenheter i organisations- och personalfrågor. Han eller hon skall kunna delegera ansvar. Fortfarande har facket inflytande på löne- och personalpolitiken genom förhandlingar.

Men det skall finnas ett tydligt samband mellan ansvar och befogenheter. Den som leder en verksamhet skall ha ansvar för personal, lokaler, organisation, ekonomi, osv. Detta gäller både verksamhetschefer och föreståndare för en viss arbetsplats. Det är nödvändigt att arbetsledar- och chefsutbildningen inom den offentliga sektorn utvecklas. Näringslivet har en mycket lång tradition av kvalificerad chefsutbildning som det finns en del att lära av.

Det är inte självklart att den främste fackmannen inom en verksamhet också är den mest lämpliga som chef. Även andra än läkare skall kunna bli administrativa chefer i sjukvården. Även andra än lärare skall kunna bli skolledare. De planer som finns inom socialdepartementet att lagstifta om att en läkare skall vara chef inom alla enheter som bedriver diagnos, vård och behandling är ett steg tillbaka och bör avvisas.

Jag vill också kommentera reservation 5 som är föranledd av en motion av Bengt Harding Olson. Jag anser det vara mycket otillfredsställande att man stimulerar människor att gå i pension innan de fyller 65 år för att de skall få bättre pensionsvillkor. Det arbete som pågår inom statens arbetsgivarverk för att förändra detta tycker vi i folkpartiet inte är tillräckligt. Vi anser att regeringen mycket mer aktivt bör se till att förändra denna situation.

Med det anförda yrkar jag, fru talman, bifall till reservationerna 2 och 5.

**Anf. 110 KERSTI JOHANSSON (c):**

Fru talman! Jag skall bara beröra en fråga i arbetsmarknadsutskottets betänkande 7. I betänkandet behandlas ett antal motioner från allmänna motionstiden. I en motion av Lennart Brunander, centerpartiet, tas frågan om meritvärdet av värnpliktstjänstgöring upp. I dag ges inte värnpliktstjänstgöringen ett med anställning likvärdigt meritvärde. Detta kan få konsekvenser för den som gjort sin värnplikt. Låt mig ge ett exempel som visar vad jag menar.

En manlig och en kvinnlig lärare utexamineras samtidigt. Efter examen fullgör den manlige läraren sin värnpliktstjänstgöring, medan den kvinnliga läraren tillträder en tjänst som lärare. Om de senare kommer att tjänstgöra vid samma skola och om elevantalet vid skolan skulle minska så att en lärare måste sluta, blir det den manlige läraren som får sluta. Skälet är att den kvinnliga läraren totalt sett har hunnit få fler tjänsteår. Vi i centern menar, vilket vi har tagit upp i reservation 6, att värnplikten, som ju är en samhällstjänst, bör få ett meritvärde som är likvärdigt med annan anställning. Det är en princip som skall gälla också vid uppsägning på grund av arbetsbrist.

Vi anser alltså att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag, som tillgodoser principen om lika meritvärde för värnpliktstjänstgöring.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 6 och i övrigt till utskottets hemställan.

**Anf. 111 PAUL LESTANDER (vpk):**

Fru talman! Vi från vpk har fogat reservation 1 till arbetsmarknadsutskottets betänkande 7, vilken jag inledningsvis yrkar bifall till.

Utskottet har bara översiktligt snuddat vid min och Lars-Ove Hagbergs motion om en personalpolitik för jämlikhet och rättvisa. Jag vill betona att den skrevs för att vi anser att den statliga personalpolitiken i allt väsentligt har anammat SAF:s idéer och SAF:s ideal. Det sker en mycket stor prioritering av chefer, chefsutveckling och chefslöner under det att mobiliseringen av de verkliga resurserna, de breda lagren av anställda inom myndigheter, förvaltning och statliga företag förbises.

Det finns också många organiserade aktiviteter som motverkar en sådan mobilisering. Arbetsgivarverket går ut med lönetak. Om dessa lönetak inte respekteras skall det skäras i verksamheterna. Arbetsgivarverket hotar samtidigt som det försöker beskära lönekampen.

Det sker även genom att man ytterligare prioriterar de prioriterade genom att skatteförslag aviseras som ytterligare skall sänka marginalskatterna – de som redan har skall få alltmer.

Det sker naturligtvis även genom den enorma nedskärningspolitik som den Feldska osthyvelsprincipen har inneburit mot den offentliga sektorn och som naturligtvis också drabbar personalpolitiken i statliga företag.

De partier som anser att dessa nedskärningar har varit alltför små och presenterat än värre förslag är naturligtvis inte sena att här tala om hur personalpolitiken borde förbättras och utvecklas. Men med vilka resurser skall det ske? Skall man komma till rätta med denna problematik, måste det ske utifrån en annan ideologisk ståndpunkt än den som regeringen för

närvarande tillämpar i sin personalpolitik och via sitt arbetsgivarverk. Man måste mobilisera den enorma resurs som flertalet anställda utgör. Man måste tillåta att lönerna lyfts från basen, dvs. från botten, på ett effektivt sätt. Man måste sluta prioritera chefslöner i de högre skikten där det gäller att i huvudsak ragga upp generaldirektörer för t.ex. SJ, som kanske är snabbast på att avskaffa SJ:s verksamhet. Även inom annan verksamhet prioriteras höglönesystemet.

Denna kritik kan kanske te sig helt orimlig. Men det är ett faktum att man vid besök på myndigheter, länsstyrelser, statliga företag, osv., ser att personalutvecklingens möjligheter inom den offentliga sektorn beskärs av dessa direktiv. Man får ha vilken uppfattning man vill, men man måste både tillskapa resurser och ha en vilja att visa denna viljeinriktning. Tyvärr har regeringen inte gjort det. Därför riktar vi kritik mot regeringen för dess personalpolitik.

Med det anförda vill jag än en gång yrka bifall till reservation 1 som är fogad till detta betänkande.

**Anf. 112 GUSTAV PERSSON (s):**

Fru talman! I betänkandet om statlig personalpolitik behandlar arbetsmarknadsutskottet 17 motioner från den allmänna motionstiden vid förra riksmötet. Utskottet begränsar sig till frågor som berör den statliga personalpolitiken.

Tre motioner tar upp frågor som rör den allmänna inriktningen av den statliga personalpolitiken.

I motion från folkpartiet betonas kraven på en effektivare personalpolitik inom statliga sektorn för att man skall kunna erbjuda konkurrenskraftiga löner och bra arbetsvillkor gentemot den privata sektorn. Ökade löneskillnader i form av resultatlöner och resultatbonus, individuella och kollektiva belöningar är metoder som starkt förordas.

I en motion från Lars-Ove Hagberg och Paul Lestander, båda vpk, begärs en ny statlig personalpolitik, som har rakt motsatta utgångspunkter.

Utskottet framhåller i sin skrivning att det pågår ett omfattande förnyelsearbete inom hela den statliga sektorn. Hänsyn måste också tas – utöver en rad åtgärder för att förbättra och effektivisera arbetet – till den konkurrens om arbetskraften som förekommer från den privata sektorn. Det betyder inte att vi socialdemokrater har stark tilltro till enbart löneskillnader mellan olika grupper, som de borgerliga partierna alltid har förfäktat. Erfarenheten från utvecklingen under de senaste 30 åren, där arbetarrörelsen haft ett stort inflytande, visar något helt annat i vårt land.

De övergripande målen för den statliga personalpolitiken, dvs. att bidra till en effektiv statsförvaltning, medverka till samhällsekonomisk balans och främja ett demokratiskt arbetsliv, måste uppnås med en rad olika medel, där lönepolitiken utgör *en* del.

Utskottet kan därför inte ställa sig bakom vpk-motionen om en ny statlig personalpolitik.

Utskottsmajoritetens ställningstagande, att den nuvarande inriktningen på den statliga personalpolitiken bör fullföljas, utgör en väl avvägd målsätt-

ning mellan vad som anförs i folkparti- resp. vpk-motionen. Båda motionerna avstyrks.

I motion 1987/88:A252 av Stig Gustafsson m.fl. socialdemokrater anförs att personalutbildningen kommer att få en mycket strategisk roll i framtiden. Motionärerna uttalar en risk för att utbildningen får en "antihumanistisk" inriktning och en s.k. japanisering.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om personalutbildningens roll i den statliga personalpolitiken.

De statliga förnyelsefonderna – som infördes under starkt motstånd från alla de borgerliga partierna – har bl. a. till syfte att stärka personalutbildningen i det allmänna förnyelsearbetet. En nyinrättad nämnd, där staten och de fackliga organisationerna är representerade, har till uppgift att fördela medel till olika utvecklingsprojekt, där även personalutbildningen ingår. De anställdas företrädare – de fackliga organisationerna – har således stora möjligheter att påverka utbildningens fördelning och innehåll för att undvika det som motionärerna påpekar om risker för avhumanisering och "japanisering" av utbildningen.

Utöver detta kan framhållas att det framtida behovet av förnyelsefonder har tagits upp till diskussion mellan parterna under året.

Utskottet finner därför – med det redovisade – att någon åtgärd från riksdagen inte är påkallad.

I två motioner tas frågan om nattraktamente upp, av Lars De Geer, folkpartiet, och Margit Gennser, moderaterna.

I en motion av Per-Richard Molén begärs extra bilersättning i de fyra nordligaste länen.

Utskottet avstyrker motionerna med hänsyn till att den sittande utredningen om reformerad inkomstbeskattning har att behandla just dessa frågor.

I motion av Maria Leissner begärs att reglementet för statens grupplivförsäkring skall ändras så, att även homosexuella sammanboende omfattas av reglementet.

Utskottet konstaterar att det reglemente som motionären begär förändringar i inte längre gäller. Det upphörde att gälla i och med maj månads utgång 1988. Reglementet har ersatts av avtal om statens tjänstegrupplivförsäkring.

Med det anförda avstyrker utskottet motionen.

I en motion av Lennart Brunander tas på nytt frågan upp om meritvärdering av värnpliktstjänstgöringen. Motionären vill att den likställs med annan anställning.

Som utskottet anförde vid förra årets behandling rör motionärens exempel mindre meritvärdering än de turordningsregler som gäller vid uppsägning på grund av arbetsbrist och som är fastställda i avtal eller i de regler som gäller enligt anställningsskyddslagen.

Utskottet anser nu, liksom tidigare, att motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I tre motioner berörs möjligheter för statligt anställda personer med psoriasis att använda sig av Svenska psoriasisförbundets anläggningar för vård på samma villkor som vård hos offentlig sjukvårdshuvudman. Detta har lösts genom avtal, varför någon åtgärd från riksdagens sida inte behövs.

Ersättningsreglerna gäller från den 1 januari 1989 även för enskilda vårdtagare som tillämpar den av regeringen fastställda taxan.

I två motioner av Allan Ekström tas frågan om tjänstemannaansvaret upp, dels prövningen av domares skiljande från tjänsten, dels preskriptionstiden för avskedande. När det gäller frågan om avskedande är det normalt den myndighet som vederbörande lyder under som prövar frågan. För högre befattningshavare och domare är statens ansvarsnämnd första instans, vars beslut kan överklagas till tingsrätt. Slutinstans är arbetsdomstolen enligt bestämmelserna i avtalstvistslagen.

Allan Ekström vill i sin motion att prövningen av domare skall överföras till allmän domstol. Därmed blir högsta domstolen slutinstans.

Liknande motion har tidigare prövats av utskottet, som därvid inte funnit anledning att förorda någon ändring. Utskottet kan inte se på vad sätt domarnas självständighet hotas av att arbetsdomstolen är den instans som slutligen skall avgöra ett avskedande. Det är snarare så att denna instans enligt mitt förmenande har den största sakkunskapen när det gäller att pröva frågor som är anknytna till arbetslivet. Risken finns också att en särbehandling skulle skapa krav också från andra grupper i samhället att bli särbehandlade. Utskottet avstyrker motionen.

Detsamma gör utskottet i fråga om Allan Ekströms motion om att preskriptionstiden för avskedande på en månad inte skall gälla då arbetstagarer begår brott för vilket det stadgats strängare straff än fängelse i två år.

Preskriptionsregeln har prövats vid två tillfällen i arbetsdomstolen, där avskedande efter månadsfristen ogiltigförklaras. Nuvarande regler är enligt utskottets mening en känslig avvägning mellan arbetstagares, arbetsgivares och samhällets intressen.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkande 7 om statlig personalpolitik och avslag på samtliga reservationer.

Slutligen vill jag säga att jag också är glad att arbetsmarknadsministern är här och följer frågorna. Men det kan knappast begäras att hon skall svara på frågor som rör ett annat statsråds arbetsområde.

**Anf. 113 PAUL LESTANDER (vpk) replik:**

Fru talman! Jag försökte i mitt första inlägg få till stånd en mera principiell och vidsyftande diskussion om den statliga personalpolitikens innehåll och förutsättningar. Tyvärr är tydligen inte Gustav Persson intresserad av den typen av debatter. Jag skall nöja mig med att ställa ett antal konkreta frågor till Gustav Persson.

1. Är Gustav Persson oroad över den inriktning på att arbeta fram chefslöner och att betona chefens roll i det statliga företaget som den nuvarande statliga personalpolitiken innebär?

2. Är Gustav Persson medveten om att det finns ett samband mellan resurser, nedskärningar och arbetsvillkor för de statligt anställda?

3. Hur har man tänkt sig att förbättra arbetsmiljön för de statligt anställda, om man ständigt sänker anslagen?

4. På vad sätt befrämjar man tryggheten och mobiliserar de anställdas egen

förmåga och kraft med den personalpolitik man har bedrivit hittills och som så ensidigt har riktats just mot cheferna?

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Statlig personalpolitik*

**Anf. 114** ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Både Gustav Persson och jag samt även övriga gläder oss uppenbarligen åt statsrådets närvaro. Då är det väl bara att beklaga att, som det brukar heta i svaren till frågarna i kammaren, ärendefördelningen i kanslihuset är sådan att det inte ankommer på statsrådet att här svara på denna typ av frågor. Därför får Gustav Persson tillfälle att göra det i stället.

Då vill jag fråga Gustav Persson, utifrån reservation nr 8: Tycker Gustav Persson som utskottsmajoritetens talesman att det är förenligt med det allmänna rättsmedvetandet i Sverige att ha sådana brister i lagen om offentlig anställning att en person dömd för landsförräderi kan ha kvar sin tjänst, oaktat preskriptionstiden, och att utskottet inte tar initiativ till justeringar av lagtexten så att vi kan få tillstånd en bättre tingens ordning? Frågan är: Anser Gustav Persson att de nuvarande reglerna står i samklang med det rättsmedvetande som han uppfattar finns i det här landet?

Sedan gäller det den statliga personalpolitiken. Jag tror inte heller att det är önskvärt att vidga löneklyftorna mellan den offentliga och den privata sektorn. Jag tror att det är ödesdigert om vi får alltför stora löneklyftor mellan exempelvis jurister inom den offentliga och den privata sektorn. Staten som rättsvärdande myndighet – domstolsväsendet, domstolarna – skall ha de skickligaste juristerna. Det är inte någon utanförstående sektor som skall ha det, utan det allmänna rättsväsendet. Och för att åstadkomma det måste det vara attraktiva arbetsförhållanden, löne- och anställningsvillkor, så att man kan rekrytera och bibehålla personalen samt åstadkomma utveckling.

En statsskara, ett starkt samhälle, kräver även enligt moderat mening en utomordentligt kompetent förvaltning och ett stort mått av rättssäkerhet. Det är rättsmännens främsta signum. Då krävs det också jurister med högsta kompetens. Med den personalpolitik som vi har och har haft riskerar vi att inte kunna bibehålla den. Det är djupt oroande.

Jag skulle vilja fråga: Delar Gustav Persson min och domstolsverkets oro över denna tingens ordning?

**Anf. 115** KERSTI JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande behandlar vi också jämställdhetsfrågorna. Beträffande jämställdhet handlar det i många fall om att förbättra och rätta till situationen för kvinnor. Men det gäller också att förbättra i situationer där männen är i ett sämre läge. Beträffande meritvärde av värnpliktsjänstgöring har vi just en sådan situation.

Utskottet skriver att all erfarenhet som har betydelse för den sökta tjänsten får åberopas vid statliga tjänsteställningar. Men därmed är det inte sagt att hänsyn alltid tas. Det har i stället visat sig att det blivit precis så som i det exempel jag anförde tidigare.

Vi menar i centerpartiet att det är angeläget att värnplikten får ett meritvärde som är likvärdigt med annan anställning. Den principen skall,

precis som jag anförde tidigare, gälla också vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Vi anser att detta är ett både rättmätigt och rimligt krav.

**Anf. 116 GUSTAV PERSSON (s) replik:**

Fru talman! Jag vill först svara på Paul Lestanders frågor om chefslöner. Jag menar att det är viktigt att ha bra chefer inom den offentliga sektorn. Vi som försvarar den offentliga sektorn och vill att mycket av samhällets service skall gå genom den offentliga sektorn måste se till att det finns bra chefer där, precis som näringslivet ser till att få det. Då måste vi, när konkurrensen är hård, betala – det tror jag är ofrånkomligt. I varje fall vi som vill försvara den offentliga sektorn måste se till att vi har bra chefer.

Vi skall naturligtvis inte ge orimligt höga löner. Men det är alltid en fråga om balans. Vid olika tider finns det också olika svårigheter att klara den här frågan, men jag menar ändå att det är nödvändigt.

Beträffande resurser och nedskärningar: Det är klart att det på vissa områden kan bli nedskärningar. Vi måste ju se till att ha samma rationaliseringar inom den offentliga sektorn – vi som försvarar den – som man har inom näringslivet, för att den offentliga sektorn skall vara så effektiv som möjligt.

Men det är inte bara fråga om sänkta anslag. På en rad områden har vi ökat anslagen. Det gäller t.ex. försäkringskassorna, där vi har ökat på beträffande handläggningen av arbetsskadorna. Där har man inte behövt göra några neddragningar. Detsamma gäller arbetsmarknadsverket. Man får alltså inte vara så onyanserad att man säger att det bara handlar om minskningar. I en så stor verksamhet som det gäller är det ofrånkomligt att man måste kunna både hålla tillbaka och öka på.

Detta gäller naturligtvis också personalpolitiken. Den skall rikta sig till chefer, men jag håller också med om att den skall rikta sig över hela fältet. Jag vill dock påstå att det är så mer inom den offentliga sektorn än inom den privata.

Kersti Johansson tar upp jämställdheten i fråga om värnpliktstjänstgöring. Det är väl så att det är en merit inom vissa områden att ha gjort värnpliktstjänstgöring – det tas hänsyn till det. Men vad ni kräver i er motion är något annat. Det gäller anställningsskyddslagen och annat. Det måste dock angripas på annat sätt.

Anders G Högmark tog upp preskriptionstiden. Jag tycker att felet ligger i att arbetsgivarna inte handlar tillräckligt snabbt. En månad måste man kunna handla på, sedan domen har vunnit laga kraft. Vad som kan kritiseras är att de inte har klarat det. Jag tycker inte att vi skall förlänga preskriptionstiden bara därför att de skall ha mer tid för att handla. Jag tycker att en månad är tillräckligt.

Frågan om löner har jag i stort sett svarat på i och med det jag sade till Paul Lestander.

**Anf. 117 PAUL LESTANDER (vpk) replik:**

Fru talman! Vi kan väl vara överens, Gustav Persson, om att vi båda vill försvara den offentliga sektorn. Men när man lyfter fram de områden där resurserna ökats, som Gustav Persson gjorde i sitt senaste inlägg, bör man också något fundera över konsekvenserna av diktat om ett lönetak för lägre

tjänstemän, där man säger att om de inte håller sig inom den ramen så måste de vara klara över att det blir nedskärningar i verksamheten. Det om något tycker jag är nedskärningspolitik.

Det går inte att komma ifrån att man kan behöva bra chefer. Men en förbättring av verksamheten är i huvudsak inte en fråga om chefer. Förbättringar och ett bibehållande av en hög nivå på verksamheten åstadkoms också genom att mobilisera alla anställda. Då måste vi ha resurser, kunna erbjuda goda löner och kunna slå vakt om arbetsmiljön. Från de stora klasstrider som vi haft i Norrbotten, där vpk-are spelat stor roll, vet vi att personalpolitiken i statliga företag ofta inte är bättre än i andra, utan att man spelar med på arbetsgivarnas normala villkor.

**Anf. 118 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:**

Fru talman! Beträffande personalpolitiken vill jag först säga: Det handlar inte bara om en ensidig satsning på chefsutveckling och chefsrekrytering, utan det gäller hela kadern av medarbetare på den statliga sidan. På alla nivåer behövs det en gedigen personalpolitik som av alla personalgrupper upplevs så att arbetsgivaren verkligen bryr sig och är angelägen om att utveckla, rekrytera och behålla personal. Jag tror att vi kan vara ense om målen. Sedan kan det skilja sig något beträffande metoderna.

Det är avgörande – när vi konkurrerar om jämförbara arbetstagargrupper – att inte få en klyfta mellan de villkor som vi kan erbjuda den statliga sektorn och dem inom den privata. Om vi misslyckas, får vi en inkompetent offentlig sektor, och det kan inte någon vara betjänt av, oavsett vilken storlek vi tycker att den skall ha.

Jag vill avsluta med att säga att det just med anledning av Allan Ekströms motion om preskriptionstiden – Gustav Persson har redan tidigare citerat detta – står bl.a. följande i utskottsbetänkandet: "Enligt utskottets uppfattning är nuvarande regelverk uttryck för en känslig avvägning mellan arbetstagares, arbetsgivares och samhällets intressen." Gustav Persson har sagt att han och utskottsmajoriteten tycker att 30 dagars preskriptionstid kan vara rimligt, det är nödvändigt att arbetsgivaren reagerar snabbt. Jag kan dela uppfattningen att detta är önskvärt, men när det i ett antal fall – de är inte så många – får till konsekvens att en person som är dömd för landsförräderi sitter kvar i sin tjänst med de förmåner som är knutna till denna, blir moderata samlingspartiets enkla slutsats att man i bästa reformistisk anda kan reformera lagstiftningen. Det kan då ske med det blygsamma tillägget att man när det gäller så allvarliga brott bör ha en längre preskriptionstid. Jag uppfattar det som att Gustav Persson, utskottsmajoritetens talesman, tycker att behandlingen i LOA av just fallet med den landsförräderidömde officeren står i samklang med det allmänna rättsmedvetandet. Jag är inte övertygad om att Gustav Persson gör en riktig bedömning.

**Anf. 119 GUSTAV PERSSON (s) replik:**

Fru talman! Jag vill beröra det sista som Anders G Högmark sade.

Utskottsmajoriteten menar att det är fråga om en känslig avvägning mellan olika intressen. Därför har man valt preskriptionstiden en månad. Bara

därför att en myndighet inte har varit noggrannare i det fall som Anders G Högmark refererade till kan vi ju inte ändra lagen. Om det rör sig om ett så allvarligt fall som det som det här är fråga om, tycker jag att man kan kräva av en statlig myndighet att fallet bevakas, så att det kan klaras av. Vi i riksdagen skall inte behöva ändra lagar bara därför att en myndighet inte har varit noga med att följa upp saken. Det är ju det som är det avgörande i det här fallet. Eftersom det är fråga om en känslig avvägning mellan olika intressen är det mycket viktigt att vara överens. Här rör sig inte diskussionen om rättsmedvetandet. Det gäller att man skall ha en klar regel och att de som har att handlägga känsliga frågor också arbetar efter den och inte missar den.

Sedan några ord till Paul Lestander beträffande löneramen. Statsmakternas motiv är ju att minska inflationen. Man har försökt att hålla tillbaka denna. Erfarenheten av 30 års fackligt arbete är ju den att klarar man inflationen, har man de bästa möjligheterna att ge de lägre avlönade i landet en reallöneökning. Detta är motivet bakom regeringens agerande, inte att hålla tillbaka lönerna för dem som har de lägsta inkomsterna. Man vill göra det möjligt även för den gruppen att få en reallöneökning. För en politik som inte skapar inflation, har man större möjligheter att lyckas än annars. Misslyckas man kommer ändå de starkare grupperna i samhället att tillgodose sina intressen.

Förste vice talmannen anmälde att Paul Lestander anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 120 LARS NORBERG (mp):**

Fru talman! Miljöpartiet har inte lagt fram några reservationer när det gäller den statliga personalpolitiken. Vi har i och för sig ganska radikala synpunkter på arbetslivets område men har inte funnit det lämpligt att ge en helhetsbild av detta i samband med de motioner som behandlas här i dag. Efter diskussion i riksdagsgruppen har vi dock kommit fram till att vi vill beröra en detalj. Vi vill nämligen stödja reservation 3. Det gäller det natraktamente som utgår när man inte utnyttjar hotell.

Vi stöder reservanternas tanke att traktamentet på 55 kr. bör räknas upp till överensstämmelse med kostnadsutvecklingen. På så sätt kan man stimulera de anställda att utnyttja detta alternativ i stället för att anlita dyra hotell, som kostar mångfaldigt mer än vad ett höjt natraktamente skulle kosta för staten. Det var, enligt min uppfattning, en olycka när staten för många år sedan övergav det generella natraktamentet. På den tiden hade de anställda ett intresse av att hålla nere hotellkostnaderna. När det generella natraktamentet avskaffades försvann denna kostnadspress helt. I stället har hotellägarna ägnat sig åt en tävlan att erbjuda dem som är ute och reser i tjänsten de finaste hotellmiljöerna. Det har blivit en standardkapplöpning som har lett till ett betydande resursslöseri, i all synnerhet som staten har varit en förebild för alla andra när det gäller traktamentskostnader och hotellkostnader. Vi skall återkomma i denna fråga, som är betydligt mera allvarlig än den lilla frågan om natraktamente som omtalas i reservation 3.

Med dessa ord vill jag, fru talman, yrka bifall till reservation 3.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.  
(Beslut fattades efter debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 8.)

Kammaren övergick till att debattera arbetsmarknadsutskottets betänkande 8 om tilläggsbudget I.

### Lokaliseringsbidrag, m.m.

**Anf. 121 ANDERS G HÖGMARK (m):**

Fru talman! Formellt sett gäller detta ärende 35 milj. kr. extra till Boliden Mineral AB för att regeringen skall kunna klara tidigare ingångna förpliktelser. Från moderata samlingspartiets sida har vi ingenting att invända mot att en regering klarar av ingångna förpliktelser, men vi hyser faktiskt ganska allvarliga tvivel på att dessa 35 milj. kr. som regeringen har begärt är nödvändiga. Vi kan inte av propositionen men genom annan information som utskottet har fått från departementet konstatera att det fanns pengar kvar på detta konto beträffande regionalpolitiken, det s.k. C 2-kontot, när propositionen skrevs. Det fanns ungefär 125 milj. kr., varför det förelåg möjligheter för regeringen att klara av förpliktelserna gentemot Boliden Mineral AB.

I själva verket är redovisningen i propositionen det klassiska exemplet på hur ett fackdepartement i propositionens form redovisar en misslyckad förhandling med finansdepartementet. Misslyckas man i finansdepartementet skriver man ett par tre sidor text i en proposition. Man redovisar en mängd anslagposter som är nästan omöjliga att genomskåda för riksdagen. Vi har nu haft en extra utfrågning i utskottet, varvid man kunde konstatera att de moderata misstankarna att fackdepartementet hade misslyckats vid förhandlingarna med finansdepartementet besannades. Det är uppenbart så, att fackministern – som nu inte är närvarande i kammaren, trots att vi behandlar frågor som hon är formellt behörig att bevaka – givetvis med oro har sett att pengarna på ett antal regionalpolitiska konton håller på att ta slut. Pengarna på det konto som vi nu resonerar om – C 2-kontot, Lokaliseringsbidrag – räcker inte till med tanke på de många ärenden som har anmälts i departement och industriverk. Jag utgår från att fackministern då har gått till finansdepartementet och frågat hur man skall kunna klara av problemet, varvid hon fått beskedet att det måste ordnas på något sätt. Eftersom ministern inte är här må väl den som har att svara för utskottet lämna ett klarläggande besked.

Boliden Minerals önskemål tillgodoses bra. Men vad vi moderater har sagt är, att om man skall kunna klara av att tillgodose de projekt för vilka ansökan redan inlämnats eller är på väg – enligt uppgift rör det sig om 40—50 projekt som måste finna en finansieringsform inom det nuvarande regelsystemet – är det nödvändigt med ytterligare medelstillskott. Moderaternas uppfattning är den att det hade varit rimligt och riktigt att för riksdagen presentera en prognos för resterande del av budgetåret. Mindre än halva budgetåret har ju gått. När propositionen skrevs hade egentligen endast en tredjedel av budgetåret gått. Om riksdagen hade informerats om det faktiska budgetlä-

get, hade ju riksdagen på ett allsidigt sätt kunnat pröva och se vilka ytterligare medel som hade behövt tillföras. Vi är principiellt kritiska mot att riksdagens reella bevillningsmakt på detta sätt har urgröpts. Jag förmodar att Lars Ulander har möjlighet att från utskottets sida kommentera detta.

Jag skulle vilja ställa denna fråga till Lars Ulander: Hur tänker regeringen hantera regionalpolitiken och det regionalpolitiska stödet inför perspektivet att pengarna nu börjar ta slut? Man står ju inför 40—50 projekt som måste finna en finansiering.

Statsrådet Thalén gav i ett frågesvar för ett par veckor sedan beskedet att hon var övertygad om att man inom nuvarande ramar – de ramar som riksdagen har beviljat – plus ingående balans och reservationer skulle kunna klara av detta. I utskottets betänkande kan man läsa följande: ”Enligt arbetsmarknadsministrerns mening borde därför de stödbeviljande myndigheterna genom prioritering av de mest angelägna projekten uppnå minst samma goda effekt som under tidigare år med de resurser som redan står till förfogande.” Sedan konstaterar utskottet att till detta ”synsätt som arbetsmarknadsministern anlagt kan utskottet ansluta sig”.

Jag vill fråga Lars Ulander: På vilket sätt kan man, när pengarna är på väg att ta slut, enligt det regelsystem som gäller för lokaliseringsbidrag tillgodose större delen av de projekt för vilka ansökningar nu finns inlämnade? Kommer regeringen tillbaka till riksdagen med nya äskanden? Visserligen har utskottet uttalat sig för detta, eftersom vi samfällt i utskottet inte tror på regeringens bedömning att pengarna skall räcka till. Hur kan utskottsmajoriteten göra gällande att man tror på att det med nuvarande anslag skall vara möjligt att klara av bidragsgivningen och samtidigt beställa att regeringen hos riksdagen skall begära ytterligare anslag? Det saknas ju en inre logik i betänkandet. Det skall bli mycket intressant att ta del av Lars Ulanders uppfattning om detta.

Sammanfattningsvis vill jag säga att vi moderater anser att Boliden Mineral skall få sina pengar. Man skall leva upp till sina förpliktelser. Då propositionen skrevs fanns dessa pengar tillgängliga. Nu är pengarna på väg att ta slut. Det finns 40–50 projekt som regeringen och industriverket måste ta ställning till för att utveckla norrländskt näringsliv. Vad har regeringen för kriterier på de projekten? Hur skall man finansiera dem? Måne Lars Ulander har svaret?

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till den moderata reservation som finns fogad till utskottets betänkande.

**15 §** Kammaren beslöt kl. 17.53 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

**16 §** Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00 under ledning av tredje vice talmannen.

**Anf. 122 BÖRJE HÖRNLUND (c):**

Herr talman! Riksdagen har fastlagt regler för regionalpolitiken. Det är viktigt att företag och de som vill starta företag vet att de av riksdagen fastställda reglerna också är gällande. Vi kan i dag konstatera att såväl industriverkets anslag till lokaliseringsärenden som länsanslagen ute hos länsstyrelserna inte räcker till för att svara upp mot de ansökningar som strömmar in. Det är därför som centerpartiet föreslagit att länsanslaget omedelbart skall höjas med 212 milj. kr. och att industriverket tilldelas 100 milj. kr.

Jag har i min hand ett dokument upprättat inom SIND och daterat den 14 november. Där säger SIND "att stödansökningar nu måste bedömas efter ytterligare en dimension, nämligen medelsbrist!".

SIND frågar sig: "I vilken utsträckning kan bidrag ersättas med lokaliseringsslån?". En regering och en riksdag med resning borde omedelbart säga att fastlagda regler gäller. De fastlagda bidragsprocenten i olika stödområden skall naturligtvis gälla. SIND säger också att mer mogna branscher skall sättas på undantag. Vad är nu detta? Jo, SIND säger, fritt översatt, att på grund av medelsbrist kommer många orter där det i dag finns underlag för investeringar och nya jobb enligt av riksdagen fastställda lokaliseringsprinciper inte att komma i fråga på grund av att vi har en regering och en riksdagsmajoritet som inte är beredda att ställa upp med de i budgetsammanhang små medel som dagens ärende gäller.

Om man jämför hur regeringen har handlagt några egna lokaliseringsfall över huvudet på SIND utan att ta någon hänsyn till vedertagna regler och hur man tänker behandla fattiga små företag inom stödområdet – då blir man både ledsen, upprörd och förtvivlad. Den socialdemokratiska regeringen beviljade med konst och knep Volvo och Saab i runda tal 4 milj. kr. per arbetstillfälle när dessa båda rika företag lokaliserade nya fabriker i Göteborgsregionen resp. mitt inne i Malmö. Volvo och Saab skulle med de regler som nu gäller och framför allt med de regler som SIND nu diskuterar för skogslänen inte ha fått ett enda öre. Var finns rättvisan? Herr talman! Den är obefintlig.

Jag skall då övergå till länsanslagen. Halva budgetåret har ännu inte gått. Efter fyra månader konstaterades i Västerbotten att glesbygdsmedlen tagit slut. Så är situationen på väg att utvecklas över hela landet. Den nye talmannen har tidigare glatt sig över att människor ute i bygderna tagit fram idéer och projekt i "Hela Sverige skall leva"-kampanjen. När de tagit fram sina projekt har de, liksom länsstyrelsernas, utvecklingsfondernas, lantbruksnämndernas expertis och övrig expertis, självklart räknat med att samhället skulle stå för sin del i enlighet med de av riksdagen fattade besluten. Allt oftare kan man läsa och höra uppfattningen att Landsbygd 90-kampanjen bara är en bluff från regeringen.

Människorna har lagt märke till att regeringen på olika sektorsområden lägger fram förslag på förslag som motverkar all landsbygdsutveckling. Jag tänker på att nästan alla pengar har dragits bort från länsvägnäten och att

2 000 folkbokföringsjobb ute i de små församlingarna skall centraliseras till några få större orter – trots att det kostar ca 250 milj. kr. mer. Exemplet kan mångfaldigas, för de är tyvärr många.

Herr talman! Det är därför mycket allvarligt att de objekt för landsbygdsutveckling som nu kommer till länsstyrelserna i en strid ström skall mötas av det kalla beskedet: Det finns inga pengar – regeringen verkar inte mena allvar med kampanjen.

Utskottet säger emellertid nu till regeringen: "Utskottet förutsätter att regeringen företar en samlad prövning av redan gjorda och senare inkommande framställningar från länsstyrelserna om medelstillskott och därefter hos riksdagen aktualiserar den anslagsförstärkning som kan visa sig behövlig för att tillgodose projekt som framstår som angelägna och inte lämpligen kan finansieras i annan ordning." Det är ett visst tillmötesgående till centermotionen och en skrapa åt en handlingsförklarad regering. Vi i centern anser – vi har undersökt saken och har fakta som stöder detta krav – att ett anslag på drygt 200 milj. kr. omedelbart bör ställas till länsstyrelsernas förfogande. Av de medlen bör 100 milj. kr. öronmärkas för landsbygdsprojekt över hela vårt land som inte faller inom ramen för dagens glesbygdsbestämmelser.

Thage G Peterson sade gång på gång i denna kammare, när han försökte försvara regeringens starkt koncentrationsdrivande politik: Ta fram projektet! Vi behöver projekt – det finns pengar. Det är inte pengarna som det är brist på, utan på projekt.

Nu finns massor av projekt genom att många små företag vill satsa, genom att nya företag vill gå i gång, genom att studieförbunden genom studiecirklar tagit fram många landsbygdsutvecklingsprojekt. Men då håller inte de löften som Thage G Peterson inför allt folket gav för regeringens räkning.

Herr talman! Jag anser att det vid ett ministerbyte borde vara en hederssak att hålla den tidigare ministrarnas uttalanden i stället för att ytterligare försämra regionalpolitiken.

I veckan kom ERU – regeringens egen expertgrupp för forskning och regional utveckling – med en rapport, i vilken konstateras att regeringens politik efter 1982 har lett till ökade regionala obalanser. Det är för centerpartiet ingen nyhet. Vi har gång på gång understrukit att den socialdemokratiska regeringen för en medveten koncentrationspolitik.

Vad värre är är att ERU också konstaterar att utarmningen av större delen av vårt kära land kommer att fortsätta under 1990-talet. Och då har ERU inte vägt in i bilden att regeringen genom att flytta över regionalpolitiken till arbetsmarknadsministern tydligen ytterligare skall försämra regionalpolitiken.

I Dagens Nyheter låter arbetsmarknadsministern meddela Norrland, sydöstra Sverige och andra av regeringen misskötta områden följande: "De ska ta vara på den tillväxt och styrka som finns i deras tillväxtcentra för att i sin tur ta ansvar för de övriga delar av regionen." Man frågar sig om detta Järfällaperspektiv framöver skall vara den socialdemokratiska regeringens linje. Man frågar sig i likhet med Hasse Alfredson i hans gamla statsrådsuttalande: Har statsrådet varit norr eller söder om Järfälla?

Problemen är – efter den förda koncentrationspolitiken – sådana att det behövs en utomordentligt kraftfull regionalpolitik.

I lördagens Dagens Nyheter kan vi läsa om den andra sidan av den socialdemokratiska politiken. Fram till 1992 kommer det att byggas nya kontor i Stockholmsregionen, som motsvarar 357 nya Hötorgsskrapor. Samtidigt konstateras kallt att det aldrig har byggts så få lägenheter i Stockholm sedan världskriget. Detta gäller i en region där över hundratusen, framför allt ungdomar, söker bostad och där priserna på lägenheter är sådana att normalrikt folk inte har en chans. Behöver jag påminna om att denna expansion kommer att kosta grönområden, orsaka miljöutsläpp som ytterligare starkt kommer att försämra luft och vatten, skapa ytterligare bostadsköer, skapa social misär osv.?

Herr talman! Vad går egentligen den socialdemokratiska politiken ut på? När man vill bygga ut och skapa nya jobb i av socialdemokratisk politik hårt drabbade skogslän och andra drabbade områden, då slår man vakt om mycket små belopp. I överhettade regioner släpps däremot allt loss. Detta medför enorma kostnader och men för såväl utflyttnings- som koncentrationsbygd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de båda centerreservationerna.

**Anf. 123 KARL-ERIK PERSSON (vpk):**

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 8 kommer lokaliseringsbidragen upp. Jag tänker kortfattat ta upp litet grand av det som skrivs i utskottsbetänkandet på s. 4: "Utskottet förutsätter att regeringen företar en samlad prövning av redan gjorda och senare inkommande framställningar från länsstyrelserna om medelstillskott och därefter hos riksdagen aktualiserar den anslagsförstärkning som kan visa sig behövlig för att tillgodose projekt som framstår som angelägna och inte lämpligen kan finansieras i annan ordning." Vad utskottet anfört bör ges regeringen till känna, sägs det vidare.

Herr talman! Tre län har kommit in med framställningar – Västernorrlands län, Norrbottens län och Västerbottens län. Ett sådant tillkännagivande förpliktar regeringen att göra någonting när det gäller medel till länsstyrelserna. Jag hoppas att regeringen snarast kommer med en framställan om medel och att arbetsmarknadsutskottets ordförande Lars Ulander verkligen trycker på när det gäller att tillskjuta medel. Annars kan det gå som för några år sedan, när det kom in en glad suppleant och tillstyrkte ökade länsanslag.

Med detta, herr talman, vill jag gå över till den reservation som vi har avgivit ifrån vpk:s sida. Det är en motivreservation, som jag yrkar bifall till. Den gäller subventioner till Boliden Mineral. Boliden Minerals ägare, Trelleborg AB, fick stort beröm i Veckans Affärer i år för att man bara betalade 6 % i statlig skatt. Detta företag skall man nu hjälpa. Jag är litet rädd för att Trelleborg AB inte kommer att fortsätta att driva gruvverksamhet någon längre tid i Sverige. Man har dock bundit upp sig med subventioner till ett stort företag. Vi vet ingenting om vad det här kommer att leda till, vad den här förpliktelsen innebär och vilka uppföringar Boliden Mineral gör när det gäller försök att tillskapa arbeten i de utsatta regioner där man i dag bedriver gruvverksamhet.

Såvitt jag förstår så kommer Boliden Mineral, med Trelleborg som huvudägare, att lägga ner gruvverksamheten på andra orter i Sverige där man

i dag bedriver gruvverksamhet. Jag är rädd för att det inte kommer att tillskjutas nya medel för att på så sätt skapa nya arbetstillfällen. Det blir återigen regeringen som får gå in som "städgumma" i ett sådant här stort företag. Här ligger litet grand av pudelns kärna när det gäller att tillskjuta medel till dessa stora företag. Man borde på ett annat sätt vara med och kontrollera att medlen verkligen går till ökad sysselsättning och nya arbetstillfällen.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

**Anf. 124 SIGGE GODIN (fp):**

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringens ekonomiska politik efter 1982, den tredje vägen, har lett till ökade regionala obalanser i landet. Detta påstår regeringens egen expertgrupp ERU i en rapport till den regionalpolitiska utredningen. Expertgruppen förutspår också att tiotusentals industrijobb kommer att försvinna från Norrland och Bergslagen under 1990-talet.

Regeringens regionalpolitik har alltså inte varit så framgångsrik som den förre industriministern gång efter gång har sagt här i riksdagens kammare. Det är därför med oro vi kan se med vilken tystnad den nye ministern för de regionala frågorna nalkas detta verkligt svåra uppdrag.

Vad gör då regeringen enligt dagens betänkande? Jo, regeringen hänvisar till högkonjunkturen och till att den har skapat ett sug efter arbetskraft så att företagen borde flytta till de orter där de kan finna arbetskraft. På vilket sätt tänker sig regeringen att man skall motivera företagen till denna flyttning?

Låt mig ge ett exempel. I en debatt i förra veckan angående de bekymmer som finns i Västernorrland kunde arbetsmarknadsministern inte ens redogöra för hur hon skulle kunna förmå det statliga företaget Teli att lägga ut arbetsuppgifter till Sundsvall. Regeringen lyckas inte ens påverka ett statligt företag att flytta ut verksamhet till en tätort i Norrland. Ambitionerna från regeringens sida är med andra ord inte särskilt stora.

Herr talman! Det tillhör en regerings uppgifter att ha goda relationer till såväl det privata som det statliga näringslivet. Relationerna skall innebära att företagen motiveras att sprida sin verksamhet över hela vårt land. Det behöver inte alltid vara en huvuduppgift att skapa nya pålagor eller lagar för att tvinga fram ett regionaliserat näringsliv. Det s.k. lokaliseringssamrådet borde lyftas fram tydligare, och kraftfulla initiativ borde kunna förväntas från regeringen.

Om man återgår till förra veckans interpellationsdebatt, förstår man bättre varför det inte händer någonting. Ingela Thalén sade då att Västernorrland inte har några problem. I en intervju i Dagens Nyheter i går sade arbetsmarknadsministern att hela arbetsmarknaden har förbättrats mycket kraftigt. Det gäller samtliga län, med undantag för Västernorrland och några kommuner i Bergslagen. Om arbetsmarknadsministern byter fot bara över någon dag, förstår man att regeringen sitter tryggt i kanslihuset och inte oroar sig för utvecklingen. Man vet med andra ord inte vad som sker, eller vartåt utvecklingen går ute i landet. Därför kan det, herr talman, vara hälsosamt med ERU:s rapport. Den kan väcka till eftertanke.

Herr talman! Jag kan ändock notera en viss insikt från arbetsmarknadsministerns uttalande i Dagens Nyheter. Hon säger att receptet för utveckling i regionerna är att huvudansvaret för utvecklingen skall ligga ute i länen. Det är detta som folkpartiet har hävdad hela tiden. Det är ute i länen som man känner problemen. Det är där som man har de nära kontakterna med de företag och de orter där utvecklingen skall ske. Länen har själva lättare att avgöra förutsättningarna för om en satsning skall kunna lyckas eller ej.

Från de borgerliga partierna har vi under flera år krävt ökade länsanslag. Som riksdagens ledamöter vet, har oppositionen också tvingat socialdemokraterna att bibehålla eller öka den höga nivån på länsanslagen. I dag hörs inte längre några klagomål över att vi omvandlade Thage G Petersons valpengar till länsanslag. Denna förnuftiga insats har i stället givit länen betydande belopp som de aldrig skulle ha fått annars.

I dag har t.o.m. socialdemokraterna i utskottet insett allvaret ute i regionerna. I en skrivning till regeringen förutsätter utskottsmajoriteten att regeringen gör en samlad prövning av framställningarna från länsstyrelserna. Utskottet kräver också att regeringen återkommer till riksdagen och aktualiserar de anslagsförstärkningar som behövs. Detta är särskilt viktigt eftersom medel måste finnas i de län dit man inte kan förvänta sig att företag skall flytta utan att staten använder morötter som stimulans. Det är också viktigt att den landsbygdkampanj som verkat inte blir förfelad på grund av medelsbrist. Tar man inte till vara de olika objekt som studiegrupperna har presenterat, tappar man också en stor del av den mobilisering som skett ute i våra byder.

Regeringens svar på den frågan får inte bli densamma som Åke Edin – ordförande i glesbygdsdelegationen – lämnade, nämligen att det var en s.k. bra fråga. När regeringen nu har anammat folkpartiets syn att det handlar mera om mobilisering av människorna ute i bygderna än lokaliseringspolitik av traditionellt märke, får man inte missa tillfället att ta till vara kreativiteten. Regeringen har ju ansvaret för regionalpolitiken, och detta får inte bli enbart tomta ord utan reellt innehåll.

Herr talman! En aktiv regionalpolitik bygger på förbättrade kommunikationer, ökad forskning och utveckling och decentralisering av besluten ut till länen. Detta måste innebära att större delar av anslagen till regionalpolitiskt stöd måste flyttas ut till länen. När nu arbetsmarknadsministern har insett att länen kan ta en större del av ansvaret för utvecklingen, ankommer det på regeringen att, som utskottet säger, skyndsamt komma med förslag till riksdagen till hur bristande anslag skall överbryggas i de län som i dag saknar medel. Denna fråga brådskar, herr talman. Den kan inte vänta till dess att regeringens budgetproposition blir behandlad i riksdagen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 125 LARS ULANDER (s):**

Herr talman! Regeringen har begärt en förstärkning av anslaget för den stödgivning som beslutas centralt av industriverket eller av regeringen själv. Främst är det fråga om lokaliseringsbidrag till sådana större projekt som länsstyrelserna, med den kompetensfördelning vi har, inte kan ta hand om regionalt ute i länen. Pengarna är avsedda för ett speciellt ändamål, nämligen

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Lokaliseringsbidrag,  
m.m.*

för att fullfölja en tidigare lämnad utfästelse om lokaliseringsbidrag till Boliden Minerals gruvprojekt i Norrlands inland.

Ikke desto mindre, eller trots detta, har regeringens framställning, som vi hört av de båda föregående talarna, föranlett högst motsatta reaktioner från moderaterna resp. centerpartiet. Centern vill öka på anslaget med 100 milj. kr. mer än regeringen har föreslagit. Moderaterna däremot anser att det inte skall anvisas några pengar alls och yrkar avslag på regeringens begäran. Det är klart att så motstridiga uppfattningar inte har kunnat ge utskottet någon vägledning för att bedöma denna fråga ur utskottets synvinkel.

Moderaterna har till sitt avslagsyrkande knutit bl.a. en begäran att regeringen skall redovisa tillämpningen av lokaliseringsbidragen mot bakgrund av en rapport från industriverket om stödgivningen till vissa företag under år 1983. Får jag om denna begäran säga, att den framstår som ganska opåkallad med tanke på att den parlamentariskt sammansatta regionalpolitiska utredningen har att göra en genomgång av hela stödarsenalen och med hänsyn till att utredningen nu är i slutskedet av sitt arbete och till våren skall lägga fram sitt betänkande. Den diskussion om formerna för bidragsgivningen som moderaterna åsyftar med sin begäran bör väl i ett första steg ske inom utredningen och i nästa steg i samband med regeringens och riksdagens förnyade överväganden om de regionalpolitiska stödformerna, på grundval av utredningen och övrigt material som har kommit fram.

Får jag sedan säga några ord om anslaget till Regionala utvecklingsinsatser. Centerpartiet har här föreslagit en uppräknig med 212 milj. kr., varav 100 milj. kr. skall gå till olika icke närmare specificerade landsbygdsinsatser. Förslaget är en upprepning av centerpartiets anslagskrav i våras, och det kan förefalla vara ett ordentligt medelstillskott. Men som vi nyss hörde är det bara en början. Regeringen förutsätts av centerpartiet återkomma senare under riksmötet med förslag om nya kraftiga påslag på glesbygdsmidlen.

Vid utskottets behandling av ärendet upplystes om aktuella anslagsframställningar från länsstyrelserna i de tre nordligaste länen. Det rörde sig om ett sammanlagt belopp av 115 milj. kr. Utskottet har ställt sig positivt till tanken att regeringen gör en ny prövning av medelsbehovet. Denna bör dock enligt utskottets mening inte grunda sig enbart på framställningarna från de nämnda länsstyrelserna utan på en mer samlad bedömning av efterfrågan på stöd även i andra delar av landet. Man bör väl också försöka få ett grepp om bakgrunden till den kraftigt ökade efterfrågan på stöd som de redan inkomna framställningarna till regeringen indikerar, liksom om möjligheterna att utnyttja reguljärt finansieringsstöd för de investeringsönskemål som kan ligga bakom stödansökningarna.

Jag tycker att centerpartiet borde vara ganska belåtet med utskottets skrivning, som ju mynnar ut i ett tillkännagivande till regeringen. Men det har centerpartiet, liksom miljöpartiet, inte blivit, utan de håller i reservationen fast vid att riksdagen skall yxa till ett belopp i dag och sedan göra ett ytterligare påslag i morgon. Det kan inte vara någon bra ordning. Centerns agerande verkar inte riktigt trovärdigt. Förmodligen är detta ett försök att spela för galleriet. Men en sak är ganska klar: det är bra för konungariket Sverige att Börje Hönrlund inte är dess finansminister.

Herr talman! Vi är i en unik situation i vårt land. Vi är en nation i arbete. I

oktober månad 1988 var 84,3 % av människorna mellan 60 och 64 år i arbete. Detta är en internationellt sett mycket hög siffra. Hur kommer det sig att vi har denna unika situation i Sverige? Svaret är att genom att vi har prioriterat sysselsättningen har vi denna särställning. Arbetsmarknadspolitik, regionalpolitik, ekonomisk politik osv. har vi bedrivit på ett sådant sätt som har gynnat hela Sverige.

När man lyssnar på Börje Hörnlund verkar han inte leva i denna positiva verklighet som vi har i vårt land. Men en fråga är, och den kanske man kan få svar på, hur kommer det sig att vi har 1,7 % arbetslöshet i Sverige? Danmark har 8,7 %. England hade 8,0 % för ett år sedan och ligger i dag på exakt 8,6 %. Västtyskland har ca 9 %, och USA har ca 6 %. Tänk till, Börje Hörnlund! Både den arbetsmarknadspolitik som har bedrivits sedan 1982 och den regionalpolitik som har bedrivits sedan dess har faktiskt gett mycket goda resultat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 126 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:**

Herr talman! Utskottets ordförande Lars Ulander säger att jag inte verkar vara medveten om arbetslöshetstalen. Jo, det är jag visst. Men dagens debatt gäller om vi skall tillåta socialdemokraterna att föra en politik, som hotar att ödelägga stora delar av vårt land för att några få orter skall växa i en takt, som absolut inte är nyttig för rikets ekonomi och framför allt inte för människor i vare sig koncentrationsort eller glesort. Det är detta vi resonerar om, Lars Ulander, och det bör utskottets ordförande hålla sig till.

Lars Ulander är ordförande för byggnadsarbetarna i Stockholm, och han är ordförande i det utskott som har att behandla regionalpolitiken i Sveriges riksdag.

Jag förutsätter att Lars Ulander, som drog in finansministern i det här, har läst förra budgetpropositionen. Där säger Kjell-Olof Feldt själv att får vi en löneutveckling på 7 %, så har vi katastrofalternativet. Det är hans egna ord.

I förra veckan fick jag en information av Feldt personligen, som han gav till gruppledarna i kommuner och landsting. Han berättade då att prognosen ligger *över* katastrofalternativet. Och varför ligger prognosen över katastrofalternativet? Jo, det beror på den överhettning som inte minst byggnadsverksamheten här i Stockholm bidrar till. Det är detta som är faran, om man ser på den långsiktiga utvecklingen av vår ekonomi.

Jag vill ställa en fråga till utskottets ordförande med anledning av rapporter, intervjuer med ansvarigt statsråd, osv.: Anser Lars Ulander att länsanslaget behöver ordentliga tillskott eller inte? Anser Lars Ulander att SINDS:s begäran om 100 milj. kr., för att nödortfikt kunna möta de ansökningar som ligger inne och är på väg in, är välmotiverad? Eller är inte Lars Ulander intresserad av regionalpolitik och regional rättvisa?

**Anf. 127 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:**

Herr talman! Det är väl ingen nyhet att moderata samlingspartiet inte har någon övertro på olika former av regionalpolitiskt och industripolitiskt stöd. Men oaktat vad man tycker om stödformerna, är det ändå rimligt att den stödform som är fastlagd av riksdagen, med de bidragsmöjligheter som finns

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

Lokaliseringsbidrag,  
m.m.

och som näringslivet runt omkring i landet har att rätta sig efter, ger samma utrymme under hela budgetåret.

Det är en ganska rimlig begäran, när det börjar saknas pengar, att utskottet – och moderata samlingspartiet, när vi skriver en motion där vi ser på regeringens proposition – efterlyser en bättre och mer långsiktig överblick över medelstillgången under hela budgetåret. Det är bakgrunden till den kritik som vi har framfört. Vi tycker i klartext, utskottets talesman och värderade statsråd, att den information som ges i propositionen icke är till fyllest. Den ger inte en rättvisande bild av det faktiska läget.

Statsrådet sade i en debatt här för några veckor sedan att man bör kunna klara sig med de pengar som är beviljade. Det är bara att konstatera, utskottets talesman Lars Ulander, att då krävs det en radikalt annan typ av prioritering av projekten.

Lars Ulander må rätta mig om jag har fel, men jag ser det här mer som ett utslag av att departementet har tagit intryck av rapporterna om lokaliseringstödet tillämpning – de många fallissemangen, konkurserna m.m. Det har arbetsmarknadsdepartementet och inte minst finansdepartementet tagit intryck av, och det har inverkat när fackdepartementet och fackministern har förhandlat med finansén. Måhända har Kjell-Olof Feldt och några av hans många duktiga och ibland sparsamma medarbetare sagt: Det må vara locket på! Nu får man med de pengar som är kvar på kontot ägna sig åt att prioritera.

I så fall tycker jag att det är bra att det sägs, för då skall näringslivet veta det. Med tanke på den beställning som utskottet har lämnat, som rimligtvis kommer att gillas av kammaren, kommer vi att få en sådan redovisning.

Jag har som sagt, herr talman, ingen överdriven tilltro till den här stödformen, men det är rimligt att man har likvärdiga förutsättningar, oaktat man kommer in med sin ansökan om stöd i början eller i slutet av ett budgetår. Den fördelningen på kontona bör fackdepartement och myndigheter kunna hålla sig med – det är en enkel begäran. Därför bör också riksdagen kunna få en ärlig redovisning av det faktiska läget på resp. konto. Svårare är det inte, Lars Ulander.

**Anf. 128** KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Av debatten verkar det som om ni inte skulle vara överens i utskottet om det ni har skrivit på s. 4. Jag måste faktiskt fråga: Är ni överens om det som står där, eller har det tillkommit något annat sedan detta skrevs?

I betänkandet står: "Utskottet förutsätter att regeringen företar en samlad prövning av redan gjorda och senare inkommande framställningar från länsstyrelserna – – ." Det verkar som om ni inte skulle vara överens om detta, och det gör mig litet fundersam. De tre nordligaste länen har, vad jag förstår, redan kommit in med ansökan.

Sedan en fråga till, om subventionen på 35 milj. kr. till Boliden Mineral. Det som är bekymmersamt, som jag ser det, är att man inte någonstans i betänkandet kan peka på att Boliden Mineral gör några egna uppoffringar. Vilka garantier finns det för att företaget, när det får pengarna, kommer att fortsätta sin verksamhet på ett eller annat sätt?

Som jag sade förut, är jag rädd för att Trelleborg AB, som är huvudägare till Boliden Mineral, inte kommer att bedriva någon gruvverksamhet. Det

ligger faktiskt inte i Trelleborgs intresse över huvud taget, utan jag tror att affären är litet grand av en spekulation – här finns en chans att tjäna pengar. Därför är jag missnöjd med att staten skjuter till de här medlen. De skulle kanske ha kunnat användas på något annat och bättre sätt för att skapa sysselsättning på de orter som det är fråga om.

**Anf. 129 LARS ULANDER (s) replik:**

Herr talman! Börje Hörnlund ställde en del frågor som var något udda i sammanhanget, men jag skall försöka besvara dem.

Först vill jag dock säga till Börje Hörnlund att jag vidhåller att det måste vara rimligt att låta regeringen göra en samlad bedömning av behovet av anslagsförstärkning för de regionala utvecklingsinsatserna. Det innebär att regeringen tar in uppgifter från länsstyrelserna och ser efter vilka anspråk som ställs.

Med centerpartiets uppläggning förvandlas riksdagen till en kassaapparat, som klirrar i takt med att länsstyrelserna gör slut på sina stödpengar. Det kan inte vara rimligt.

Börje Hörnlund säger att den socialdemokratiska politiken innebär ett ödeläggande av orter. Jag tycker nog att det finns anledning att uppmana Börje Hörnlund, den här gången lika väl som alla andra gånger när vi diskuterar regionalpolitik, att nypa sig själv i armen litet. Tittar man i backspeglarna, kan man ändå konstatera att från den tid när vi hade en borgerlig regering här i landet och fram till nu har det blivit ganska ordentliga resultat – och positiva resultat.

I Västerbotten, Börje Hörnlunds eget län, var det 1983 en ganska kärv situation. Den är avsevärt mycket bättre i dag. Samma sak gäller Sigge Godins län, Västernorrland, som dessutom är mitt födelselän. Tittar man i den statistik som föreligger, finner man inte alls siffror som stöder de uppfattningar som framförs av Börje Hörnlund och Sigge Godin. Det är viktigt att slå fast detta.

Låt mig sedan säga till Karl-Erik Persson att när talmannens klubba har fallit och beslut har fattats, borde vi rimligtvis vara överens om det som vi har fattat beslut om. Den socialdemokratiska gruppen i arbetsmarknadsutskottet står naturligtvis bakom vad utskottet har skrivit i betänkandet. Det utskottet föreslår är den politik som vi är inställda på att förverkliga.

Byggnadsarbetarnas löneutveckling i Stockholm talar Börje Hörnlund om som den stora faran. Men det är faktiskt arbetsgivarna som betalar ut lönerna och inte några fackföreningar. Byggnadsarbetarna har haft en löneutveckling som legat något över 7 %, som Börje Hörnlund nämnde. Men det är som sagt arbetsgivarna som betalar ut lönerna.

Låt mig slutligen lämna följande meddelande till Börje Hörnlund: Jag är mycket mycket intresserad av regionalpolitik.

**Anf. 130 BÖRJE HÖRNLUND (c) replik:**

Herr talman! Jag tackar för beskedet från Lars Ulander om att han är mycket intresserad av regionalpolitik. Tyvärr måste jag samtidigt konstatera att det ännu inte har märkts i praktisk handling. Men jag förstår att det kommer att märkas framöver, och då skall jag ära Lars Ulander.

Det är så, Lars Ulander, att det behövs pengar direkt. Eftersom regeringen inte har bemödat sig om att kontrollera läget ute på länsstyrelserna, har jag på egen hand gjort det. Det gäller då inte bara Västerbottens län. Jag kan säga att landshövdingen i Västerbottens län, förre moderatledaren i Stockholm, begär 50 milj. kr. för att kunna fullfölja de riktiga satsningar som det kommer in ansökningar om. Men Västerbotten utgör inte något undantag. Det förhåller sig på samma sätt i nästan alla län – även om beloppen inte är lika höga överallt. I det läget är det inte något överbud att begära en tilldelning direkt om 200 milj. kr. Det gäller ju att undvika avbrott i det viktiga beslutsfattandet och att kunna ge besked relativt snabbt.

Lars Ulander säger att det är så bra så bra. Men efter det att socialdemokraterna tog över regeringsmakten har 2 700 ungdomar lämnat Västerbottens inlandskommuner. Kvar blir de gamla. I dag är medelåldern mycket hög. Tror Lars Ulander att man med den politiken bygger ett framtidssamhälle? Nej, det gör man inte. Situationen är tyvärr synnerligen allvarlig. Lägger man till detta ERU:s rapport, som redovisats i Dagens Nyheter, och länsstyrelsens rapporter om planerade nya arbetsplatser här i Stockholm och ändå inte blir oroad, ja, då måste man heta Lars Ulander.

Den information som vi har fått av Kjell-Olof Feldt är att lönerna på den samlade arbetsmarknaden under en period av två år ökar med minst 15 %, och det är allvarligt.

**Anf. 131 KARL-ERIK PERSSON (vpk) replik:**

Herr talman! Här säger Lars Ulander att den socialdemokratiska riksdagsgruppen kommer att följa det beslut som har fattats i och med att talmannen slagit klubban i bordet. Det är roligt att höra. Men jag hade faktiskt inte räknat med någonting annat.

Däremot blir jag fundersam när Lars Ulander säger att regeringen skall göra en samlad bedömning. Det kan man inte läsa något om i detta betänkande. Jag måste därför fråga: Är det Lars Ulanders tolkning eller är det den socialdemokratiska riksdagsgruppens uppfattning som gäller? Och hur lång tid kommer det att dröja innan man, efter att ha fått in uppgifter från landets alla länsstyrelser, kan göra en samlad bedömning? I utskottsbetänkandet sägs någonting annat.

Vad är det som gäller i fråga om de beslut vi fattar? Är det som Lars Ulander säger att det beslut gäller som följs av att talmannen slår klubban i bordet eller är det skrivningen i utskottsbetänkandet som gäller? Varifrån får Lars Ulander det andra som han här talar om?

**Anf. 132 LARS ULANDER (s) replik:**

Herr talman! Börje Hörnlund säger att jag inte visar i praktisk handling att det finns ett intresse för regionalpolitiken. Ja, den retoriken kan naturligtvis utnyttjas här. Självfallet har alla vi som arbetar i arbetsmarknadsutskottet ett alldeles speciellt ansvar. Men Börje Hörnlund och jag sitter ju med i den utredning som skall föra regionalpolitiken framåt. Således har Börje Hörnlund stora möjligheter att göra en insats.

Vidare började Börje Hörnlund resonera om Stockholms utveckling. Men här gäller precis samma resonemang och bedömningar. Det är klart att vi

måste titta på olika vägar för att utröna hur vi skall klara det här. Å andra sidan finns det flera alternativ när det gäller att bedöma utvecklingen i Stockholm. Naturligtvis måste vi göra en noggrann uppföljning i detta avseende.

På s. 4 i betänkandet sägs det följande och det skall vi väl kunna vara helt överens om: "Utskottet förutsätter att regeringen företar en samlad prövning av redan gjorda och senare inkommande framställningar från länsstyrelserna om medelstillskott och därefter hos riksdagen aktualiserar den anslagsförstärkning som kan visa sig behövlig för att tillgodose projekt som framstår som angelägna och inte lämpligen kan finansieras i annan ordning."

Så står det i det betänkande som jag har. Jag hoppas att det också gäller Karl-Erik Perssons betänkande. Dessutom hoppas jag, som sagt, att vi kan vara helt överens på denna punkt.

Tredje vice talmannen anmälde att Börje Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 133 INGER SCHÖRLING (mp):**

Herr talman! Jag skall fatta mig ganska kort.

Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 4. Båda reservationerna handlar om stöd till regionala utvecklingsinsatser. Dels gäller det anslaget till lokaliseringsbidrag, dels gäller det ytterligare medel till landsbygds- och glesbygdsinsatser.

Regeringens förslag till åtgärder och hittills vidtagna åtgärder för att stärka regionalpolitiken anser jag vara ganska blygsamma. Arbetsmarknadsministern borde faktiskt rodna. Hon vill ju påskina att den regionala balansen i Sverige har förbättrats så till den grad att det i fråga om insatserna nu handlar om prioritering, inte om att bevilja medel.

Det är ett faktum att det finns en regional obalans i det här landet. Den som inte tror det, kan göra en resa med tåg genom landet – tågen går ju ännu så länge och det skall de väl göra åtminstone några månader till – för att ta reda på hur det ser ut.

Beträffande medlen till glesbygds- och landsbygdsinsatserna är det av största betydelse att kampanjen "Hela Sverige ska leva" inte helt mister sin trovärdighet. Det måste alltså finnas medel när det gäller att följa upp de idéer och förslag som har kommit från människor ute i landet. Den mobilisering i fråga om lokala initiativ som därmed faktiskt åstadkommit är ett utmärkt redskap för regionalpolitiken. Det är ju de lokala initiativen och de enskilda människorna, som utgör grunden för en lokal utveckling och som avgör om det över huvud taget blir någon lokal utveckling och hur långvarig den i så fall blir.

Om det inte finns någon vilja att fullfölja den nämnda kampanjen, blir denna helt enkelt ett fiasko. Kritiken har varit ganska hård emellanåt. Kritikerna har talat om vackra färgtryck och om tidningar och broschyrer som östs över människorna i hela landet. Men samtidigt saknar man, och väntar på, konkreta politiska beslut om åtgärder. Låt inte den kritiken bli bekräftad.

Landsbygdkampanjens material får heller inte dribblas bort bland olika

utredningar eller bli en framtidsfråga. Det behövs pengar för regionalpolitiska insatser – den saken är klar! Vi har, tyvärr, fortfarande en regional obalans i Sverige.

**Anf. 134 SIGGE GODIN (fp):**

Herr talman! Jag måste tyvärr ta kammarens tid i anspråk för att, åtminstone med hänsyn till Lars Ulanders fränder uppe i Junsele, undervisa Lars Ulander om den situation som råder i Västernorrland, eftersom han tydligen inte vet hur läget är.

Länet förlorade 10 000 människor på 60-talet och 6 500 på 80-talet. Då är det inte så konstigt att arbetslöshetsciffrorna i dag är ganska låga, när människorna i stort sett har flyttat ifrån länet. Och bara för att socialdemokraterna här går en mjuk väg för att hitta resultat i en allvarlig fråga, kan inte vi i folkpartiet vara nöjda. Jag försökte göra klart för Lars Ulander och arbetsmarknadsministern att vi är rätt missnöjda, men vi tycker att man måste hitta en lösning för att komma framåt.

Till det vill jag också lägga, Lars Ulander, att utflyttningen har skapat en åldersstruktur i glesbygdslänen som är katastrofal. Därtill skall dessutom läggas att 1 000 människor i Medelpad nu riskerar arbetslöshet på grund av Telis nedläggning, som jag talade om tidigare, och Kema Nobels planerade nedläggningar i Ljungaverk. Därutöver lägger televerket ner ytterligare ett antal tjänster. Glesbygden har redan förlorat sina jobb.

Därtill är Lars Ulanders fackkompisar i dagarna ute och uppvaktar och talar om att 7 500 jobb riskerar att falla bort om kärnkraftsavvecklingen missköts. Det kanske kan mana till eftertanke.

Jag vill ställa en fråga till Lars Ulander: Varför ändrar sig arbetsmarknadsministern från den ena veckan till den andra? Hon ändrar naturligtvis inte uppfattning därför att jag vill att hon skall göra det utan därför att hon har insett allvaret i läget.

Med det vill jag avsluta och säga att regeringen skyndsamt skall se över länsanslagen, vilket vi är överens om. Detta är en resultatpolitik som folkpartiet har eftersträvat, och jag hoppas också att kontentan blir resultatpolitik till glädje för de län som nu saknar pengar i länsanslag.

**Anf. 135 LARS ULANDER (s):**

Herr talman! Jag hade inte tänkt förlänga debatten, men efter Sigge Godins senaste resonemang vill jag göra en kommentar. Om man gör så som man gjorde mellan åren 1976 och 1982, dvs. pressar upp arbetslösheten i landet, är det klart att det händer vissa saker. Vad som nu håller på att hända bl.a. här i Stockholm är positivt, nämligen en negativ omflyttning. Det har naturligtvis att göra med dagens arbetsmarknadssituation som innebär att människor t.o.m. uppe i Junsele kan få jobb. Det är något att vara stolt över.

Låt oss arbeta vidare på detta sätt, så kanske ännu mer folk flyttar tillbaka till Västernorrland. Men använd inte de metoder som man använde 1976–1982, utan de metoder som har använts därefter.

**Anf. 136 SIGGE GODIN (fp):**

Herr talman! Jag förstår inte riktigt vad Lars Ulander menar. Jag tycker att han skall lyssna på debatten.

ERU säger att det efter 1982, med den tredje vägens politik som socialdemokraterna har fört, har blivit ökade regionala obalanser. Det är regeringens eget organ som säger det, inte oppositionen. Det är det som vi skall diskutera, Lars Ulander, som ligger oss närmast och som är de stora problemen.

Dessutom säger ERU att 10 000 industrijobb riskeras på 90-talet. Det finns skäl att fundera över det och att diskutera det här, Lars Ulander, därför att det ligger framför oss och det är allvaret. Hur skall vi klara den situationen?

**Anf. 137 LARS ULANDER (s):**

Herr talman! Jag vill bara nämna två procenttal för att belysa balansen. I december 1983, när den borgerliga budgeten fortfarande gällde, hade Västernorrland en arbetslöshet på 4,05 %. I oktober 1988 var den 2,11 %. Sigge Godin måste vara överens med mig om att balansen är positiv nu och att den var negativ då.

Herr talman! Detta är mitt sista inlägg – annars skulle vi kunna hålla på en hel natt, och det tror jag inte att någon skulle tycka vara speciellt bra.

**Anf. 138 SIGGE GODIN (fp):**

Herr talman! Jag trodde inte att jag behövde undervisa en gammal fackföreningsman om att det var lågkonjunktur under de borgerliga åren och har varit högkonjunktur i flera år nu. Vad innebär högkonjunktur, Lars Ulander? Jo, det innebär att det saknas pengar till länsanslag. Det pågår en expansion i samhället, som bör tas till vara. Är det då underligt att arbetslösheten minskar? Det är en fundamental sanning att det är så. Det är inte den socialdemokratiska regeringen som har lyckats åstadkomma den högkonjunkturen, utan den påverkas i stor utsträckning av vad som händer i omvärlden. Det skall vi kanske återigen påminna oss om.

Överläggningen i detta ärende var härmed avslutad.

Kammaren övergick till att fatta beslut i de förevarande ärendena.

**Arbetsmarknadsutskottets betänkande 6**

*Mom. 1 (lagens allmänna inriktning m.m.)*

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 254 röster mot 58 för hemställan i reservation 1 av Anders G Högmark m.fl.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 279 röster mot 17 för den i reservation 2 av Lars-Ove Hagberg anförda motiveringen. 14 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 2 (styrelserepresentationslagens representativitetsregel)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Elver Jonsson m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 3 (utseende av arbetstagarrepresentant)*

Utskottets hemställan bifölls med 185 röster mot 127 för reservation 4 av Elver Jonsson m.fl.

*Mom. 4 (arbetstagarrepresentanternas fördelning på organisationer)*

Utskottets hemställan bifölls med 214 röster mot 99 för reservation 5 av Elver Jonsson m.fl.

*Mom. 5 (de anställdas representation i beredningsorgan)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Anders G Högmark m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 6 (styrelserepresentationslagens förhållande till 2 § MBL)*

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 150 för reservation 7 av Elver Jonsson m.fl.

*Mom. 7 (lagens bestämmelser om skadestånd)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 8 av Anders G Högmark m.fl., *dels* reservation 9 av Elver Jonsson och Charlotte Branting – bifölls med acklamation.

*Mom. 8 (de anställdas inflytande vid nedläggning av företag)*

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 35 för reservation 10 av Lars-Ove Hagberg. 1 ledamot avstod från att rösta.

**Arbetsmarknadsutskottets betänkande 7**

*Mom. 1 (personalpolitikens inriktning)*

Först biträdades reservation 2 av Elver Jonsson och Sigge Godin med 37 röster mot 18 för reservation 1 av Lars-Ove Hagberg. 258 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 270 röster mot 34 för reservation 2 av Elver Jonsson och Sigge Godin. 8 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 3 (nattractamentets storlek)*

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 3 av Anders G Högmark m.fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

*Mom. 4 (bilersättningsbeloppen i de fyra nordligaste länen)*

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering – som ställdes mot utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 4 av Anders G Högmark m.fl. anförda motiveringen – bifölls med acklamation.

*Mom. 6 (problemen med ålderslivränta)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Elver Jonsson och Sigge Godin – bifölls med acklamation.

*Mom. 7 (meritvärdet av värnpliktstjänstgöring)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Börje Hörnlund och Kersti Johansson – bifölls med acklamation.

*Mom. 11 (prövningen av domares skiljande från tjänsten)*

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Anders G Högmark m.fl. – bifölls med acklamation.

*Mom. 12 (preskriptionstiden för avskedande enligt LOA 11 kap. 5 §)*

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 61 för reservation 8 av Anders G Högmark m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

*Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

**Arbetsmarknadsutskottets betänkande 8**

*Mom. 1 (medelstillskott till anslaget Lokaliseringsbidrag m.m.)*

**Hemställan**

Först biträdades hemställan i reservation 1 av Anders G Högmark m.fl. med 65 röster mot 58 för hemställan i reservation 2 av Börje Hörnlund m.fl. 189 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot hemställan i reservation 1 av Anders G Högmark m.fl. – genom uppresning.

**Motivering**

Utskottets motivering godkändes med 254 röster mot 20 för den i reservation 3 av Lars-Ove Hagberg anförda motiveringen. 37 ledamöter avstod från att rösta.

*Mom. 2 (ytterligare medel till landsbygdsinsatser m.m.)*

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 58 för reservation 4 av Börje Hörnlund m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

**18 §** Till kammarkansliet hade inkommit följande ansökan om entledigande:

Härmed anhåller jag om entledigande från mitt uppdrag som styrelseledamot i Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Skälet till min anhållan är att jag fr.o.m. den 1 januari 1989 är anställd vid fondens kansli.

Enligt stadgarna för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond åvilar det

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Meddelande om interpellation*

fullmäktige i riksbanken att till riksdagen lämna förslag till ny styrelseledamot.

Stockholm den 29 november 1988

*Lars-Erik Klangby*

Framställningen bifölls av kammaren.

**19 §** Anmälades och bordlades

Motion

med anledning av prop. 1988/89:61 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Cypern

1988/89:Sk35 av Bo Lundgren m.fl. (m)

**20 §** Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:KU18 Instruktion för riksdagens förvaltningskontor

Finansutskottets betänkande

1988/89:FiU10 Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m.m.

Skatteutskottets betänkande

1988/89:SkU13 Skattebefrielse för vissa intäkter av kottplockning, m.m.

Tredje vice talmannen anmälde att talmannen efter samråd med skatteutskottets ordförande och vice ordförande hade beslutat föreslå att skatteutskottets betänkande 13 fick företas till avgörande efter endast en bordläggning.

## **21 § Meddelande om interpellation**

Meddelades att följande interpellation framställdes

*den 13 december*

**1988/89:97** av *Ulf Melin* (m) till utbildningsministern om ökade resurser till grundvux för flyktingar och invandrare:

Många av de flyktingar och invandrare som kommer till Sverige har en bristfällig utbildning. Dessa flyktingar/invandrare har behov av utbildning antingen på grundvuxnivå eller grundskolenivå eller behov av grund-sfi. De kan också ha behov av yrkesutbildning för att de skall kunna klara sig på arbetsmarknaden. Många flyktingar har en mycket bristfällig utbildning och blir därigenom klassificerade som grundvuxberättigade, vilket innebär att de är och skall vara berättigade till att erhålla studier på grundvux.

Den ökade kommunala flyktingmottagningen har medfört stora problem

för kommunerna, därför att grundvuxresurserna inte räcker till. Kommunerna får inte resurser utifrån det faktiska antal grundvuxberättigade som man har i flyktingmottagningen. En invandrare/flykting har rätt till 1 500–3 000 undervisningstimmar inom grundvux, under förutsättning att vederbörande uppfyller kraven för intagning till grundvux. Med nuvarande resurstilldelning och deltagarantal är det inte ovanligt att det blir en studietid på 5–10 år. Det finns kommuner som skjuter till kommunala medel för att kunna minska utbildningstiden, så att invandrarna/flyktingarna inte blir beroende av socialbidrag, blir passiviserade och får svårt att komma ut på arbetsmarknaden.

Om flyktingen/invandraren däremot har en längre skolgång än sex år leder det inte till några ekonomiska problem för kommunen, eftersom man i detta fall erhåller statsbidrag utifrån antalet inskrivna i grund-sfi-undervisningen.

De flyktingar som blir klassificerade som grundvuxberättigade får en oacceptabelt lång studietid och blir därigenom beroende av socialbidrag, vilket medför risk för isolering och passivering innan de får möjlighet att införlivas i det svenska samhället. Det anser jag vara en oacceptabel särbehandling av olika flyktinggrupper och inte förenligt med svensk flyktingpolitik.

Den långa studietiden med undersysselsättning kan leda till svåra sociala problem såsom familjeproblem, missbruksproblem osv. Det leder också till kommunala påfrestningar i form av kostnader, vilket jag tidigare har redovisat. I värsta fall kan det leda till att kommunerna i framtiden inte vill ta emot flyktingar från sådana grupper som kan ha stor andel grundvuxfall.

För att komma till rätta med problemet anser jag att kommunerna bör ges rätt att erhålla statsbidrag enligt statsbidragssystemet för grund-sfi även för de flyktingar/invandrare som uppfyller villkoren för att få grund-sfi men erhåller denna undervisning inom grundvux.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Anser statsrådet det rimligt att det i vissa kommuner på grund av knappa resurser kan ta upp till 6–7 år, innan en flykting har genomgått grundvux?
2. Anser statsrådet det rimligt att kommuner måste skjuta till kommunala medel till undervisningen för att minska studietiden för grundvuxelever?
3. Anser statsrådet att det finns risk att kommunerna i framtiden väljer att endast ta emot flyktingar som är läs- och skrivkunniga?
4. Vad tänker statsrådet göra för att eliminera orättvisorna när det gäller statsbidragen för undervisning till våra flyktingar/invandrare?

## **22 § Meddelande om frågor**

Meddelades att följande frågor framställdes

*den 14 december*

**1988/89:347** av *Birger Schlaug* (mp) till statsministern om åtgärder mot viss annonsering för försvaret:

Prot. 1988/89:45  
14 december 1988

*Meddelande om frågor*

I dagstidningar, på annonspelare, i tunnelbanan och på bussar annonserar militären. Med citat från en diktator, "Varje land har en armé – sin egen eller någon annans", och andra slagord har militären byggt upp en reklamkampanj för 3 milj. kr. i syfte att propagera för mer pengar till upprustning.

I 1987 års försvarsbeslut skars civilförsvarets anslag ner, och medlen överfördes till den lilla del av totalförsvaret som utgörs av den militära sektorn – en liten del av totalförsvaret som får kosta 70 milj. kr. per dygn. Civilförsvaret har endast 2,6 milj. kr. för all informationsverksamhet – militären bränner av 3 milj. kr. av skattepengar i en enda hetskampanj.

Har statsministern för avsikt att stoppa militärens propaganda?

Anser statsministern att det militära försvaret skall påverka försvarsdebatten på det groteska och fullständigt oinformativa sätt som nu är fallet?

**1988/89:348** av *Birger Rosqvist* (s) till utbildningsministern om Riksradios utlandssändningar:

Sedan 1976 har SSB-sändningar – SSB är förkortning för Single Side Band – pågått i främst Riksradios P1.

Dessa sändningar – som skett på försök och som slagit mycket väl ut – har gjort det möjligt att höra nyheter från Sverige i Stillahavsregionen och på södra halvklotet.

Vid juletid anländer från Sverige två fartyg till Antarktis med ett hundratal svenskar ombord. Det gäller den stora svenska Antarktisexpeditionen som kommer att vara där nere t.o.m. mars isolerade från yttervärlden. SSB-sändningarna – som är enda möjligheten att lyssna på nyheter från hemlandet – kommer att tystna på nyårsafton i år, fem dagar efter det att tremånadersexpeditionen anlänt till Antarktis.

Sveriges Riksradio har meddelat att man efter samråd med utbildnings- resp. utrikesdepartementet bedömt att sändningarna av ekonomiska skäl kommer att upphöra. Något annat kommer ej i stället.

Om nu över huvud taget SSB-sändningarna skall upphöra syns tidpunkten vara synnerligen illa vald.

Är utbildningsministern beredd medverka till att Riksradios utlandssändningar får fortsätta som tidigare för att bl.a. avvärja det hot mot Antarktisexpeditionen som en isolering från kontakten med Sverige skulle innebära?

23 § Kammaren åtskildes kl. 20.23.

In fidem

OLOF MARCUSSON

*/Gunborg Apelgren*

## Förteckning över talare

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Prot.

1988/89:45

### **Onsdagen den 14 december**

Förste vice talmannen 84, 89

Alemyr, Stig (s) 79, 81, 82

Biörsmark, Karl-Göran (fp) 67

Bjelle, Britta (fp) 51, 54, 55, 60, 62

Bolander, Gunhild (c) 66

Branting, Charlotte (fp) 90, 96, 99

Bäckström, Lars (vpk) 24, 40, 42, 55, 57

Claesson, Viola (vpk) 84

Engman, Gerd (s) 57, 61

Engström, Göran (c) 92, 97, 100, 101

Furustrand, Reynoldh (s) 70

Gahrton, Per (mp) 76, 80, 82

Godin, Sigge (fp) 120, 128, 129

Grönvall, Nic (m) 71, 74

Hegeland, Hugo (m) 44

Holmkvist, Erik (m) 89, 94, 97, 99, 101

Högmark, Anders G (m) 102, 111, 113, 115, 123

Hörnlund, Börje (c) 117, 123, 125

Johansson, Anita (s) 33, 40, 44

Johansson, Kersti (c) 107, 111

Johansson, Kjell (fp) 14, 21, 23, 29, 31, 33, 39, 43

Kenneryd, Rolf (c) 53, 54, 61

Lestander, Paul (vpk) 69, 73, 74, 107, 110, 112

Lundgren, Bo (m) 10, 20, 22, 29, 31, 32, 38, 41, 49, 57, 60, 62

Lyngå, Gösta (mp) 30, 32, 33, 40, 48, 63

Norberg, Lars (mp) 69, 70, 73, 114

Olsson, Martin (c) 46, 49

Ottosson, Roy (mp) 87

Persson, Gustav (s) 95, 98, 100, 108, 112, 113

Persson, Karl-Erik (vpk) 92, 94, 95, 98, 100, 102, 119, 124, 126

Schörling, Inger (mp) 127

Signell, Sven-Gösta (s) 85

Strömdahl, Jan (vpk) 74, 76

Sundgren, Roland (s) 75, 76

Svärd, Anders (c) 83, 86, 87, 88

Thurdin, Görel (c) 17, 21, 23, 37, 42

Ulander, Lars (s) 121, 125, 126, 128, 129

Welin, Kjell-Arne (fp) 104

Wohlin-Andersson, Anna (c) 68

